

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI ÉRTEKEZÉSEK

46. szám.

BÁRTFA VÁROS

1418—1444-IKI

SZÁMADÁSKÖNYVEI MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI SZEMPONTBÓL.

IRTA

GROSZMANN MALVINA.

BUDAPEST,
NYOMATOTT "MINERVA" KÖNYVNYOMDA SZERECSEN-UTCA 23.
1911.

Tartalom.

	Lap
Forrásmunkák és rövidítései.	3
Előszó.	5
Bevezetés.	7

I. Fejezet.

BÁRTFA A XV. SZÁZAD ELSŐ FELEBEN.

Bártfa története. Fekvése. Erődítményei. Városrészek, utcák. A város épületei.	9
---	---

II. Fejezet.

KÖZIGAZGATÁS.

A város tisztviselői. A tisztviselők járulékai. A város jövedelme. Adózása. Egyéb kiadások. Rendőri felügyelet. Egészségügy. A város védelme.	17
---	----

III. Fejezet.

KÖZGAZDASÁG.

A) MEZŐGAZDASÁG.

Szántóföldek. Rétek. Kertek. Halászat. Erdők. Állattenyésztés.	54
--	----

B) IPAR.

Céhek. Szövőipar. Építészeti és bányai ipar. Faipar. Bőripar. Ruházati ipar. Fűtés, világítás és tisztogatás ipara. Élelmiszeripar. Közlekedés ipara. Fémipar. Ötvösség.	58
--	----

C) KERESKEDELEM.

Bártfa vásártartás joga. Belső és külső kereskedelem.	68
---	----

D) PÉNZNEVEK ÉS MÉRTÉKEK.

Hazai és külföldi pénzek. Pénzegységek Űr-, hossz-, és súlymértékek. Mérőház. Mérésdíjak.	71
---	----

IV. Fejezet.

JOGSZOLGÁLTATÁS.

	Lap
A városi bíróság joghatósága. Idézés. Okleveles bizonyítás.	
Perbeli helyettesítés. Felelősség. Perhalasztás. Büntetések.	79

V. Fejezet.

TÁRSADALMI ÉLET.

A polgár jogai és kötelességei. Nemzetisége. Osztálykülömb- ség. A polgárok nevei. A polgárok foglalkozása. Tanultság. Lakás. Bútorzat. Edények. Egyéb házi eszközök és gazda- sági szerszámok. Ruházat. Lófelszerelések. Élelmiszerek.	84
--	----

VI. Fejezet.

VALLÁSÜGY.

A város kegyurasága. Tized. Vallásos érület.	107
--	-----

Forrásmunkák és rövidítéseik.

- Acsády Ignác*: Magyarország pénzügyei I. Ferdinánd uralkodása alatt 1526—1564. Budapest, 1888. = *Acsády*.
- Bartsch Eduárd*: Sáros vármegye helyirata. Eperjes, 1846. = *Bartsch*.
- Dr. Békefi Remig*: A népoktatás története Magyarországon 1540-ig. Budapest, 1906. = *Békefi*.
- Dr. Csánki Dezső*: Máramarosmegye és az oláhság a XV. században. Századok, 1889. 27—56. lapig. = *Máramarosmegye és az oldhság*.
- Dr. Csánki Dezső*: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. Budapest, 1896. = *Magyarorsz. tört. földr.*
- Dr. Csánki Dezső*: Hazánk kereskedelmi viszonyai I. Lajos korában. Budapest, 1880. = *Csánki*.
- Dr. Demkó Kálmán*: A felsőmagyarországi városok életéről a XV.—XVII. században. Budapest, 1890. = *Demkó*.
- Dr. Fejérpataky László*: Magyarországi városok régi számadáskönyvei. Budapest, 1886. = *Fejérpataky*.
- Hajnik Imre*: Magyar alkotmány és jogtörténelem. Budapest, 1872. = *Magyar alkotm. és jogtört.*
- Hajnik Imre*: Magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és vegyesházi királyok alatt. Budapest, 1899. = *Hajnik*.
- Horváth Mihály*: Az ipar és kereskedelem története Magyarországon a XVI. század elejéig. Közölve: Horváth Mihály kisebb történeti munkái. II. kötet, 1844. Történeti pályamunkák. III. rész. = *Horváth*.
- Hunfalvy Pál*: Magyarország ethnographiája. Pest, 1876. = *Hunfalvy*.
- Illés József*: Az Anjoukori társadalom és adózás. Budapest, 1900. = *Illés*.
- Ipolyi Arnold*: A magyar iparélet történeti fejlődése. Századok, 1877. 3—49. lapig. = *Ipolyi*.
- Dr. Király János*: Pozsony város joga a középkorban. Pozsony, 1894. = *Király*.
- Kollányi Ferenc*: A magánkegyúri jog hazánkban a középkorban. Budapest, 1906. = *Kollányi*.

- Dr. Kolozsvári Sándor és Dr. Óvári Kelemen*: A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye. II. kötet, II. fele. Budapest, 1890. Közölve: Magyar jogtörténeti emlékek. = *Kolozsvári és Óvári*.
- Dr. Kováts Ferenc*: Városi adózás a középkorban. Pozsony, 1900. = *Kováts*.
- Georg Ludwig von Maurer*: Geschichte der Städteverfassung in Deutschland. Erlangen, 1869. = *Maurer*.
- Andreas Michnay und Paul Lichner*: Ofner Stadtrecht von 1244—1421. Pressburg, 1845. = *Ofner Stadtrecht*.
- Miskovszky Viktor*: Bártfa középkori műemlékei. Budapest, 1880. Monumenta Hungariae Archeologica IV. volumen pars I. et II. = *Miskovszky*.
- Potemkin Ödön*: Sárosvármegye leírása. Pest, 1864. = *Potemkin*.
- Pozsony városi jogkönyv*. Közli: Dr. Király János id. m. = *P. v. j. k.*
- Radvánszky Béla br.*: A magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században. Budapest, 1877. = *Radvánszky*.
- Salamon Ferenc*: Budapest története. Budapest, 1890. = *Salamon*.
- Dr. Richard Schröder*: Lehrbuch der deutschen Rechtsgeschichte. Leipzig, 1894. = *Schröder*.
- Selmecbányai jogkönyv*. Közli Wenzel: Árpádkori új okmánytár III. kötet. 206—209. lapig. = *Selmecbányai jk.*
- Szádeczky Lajos*: A céhek történetéből Magyarországon. Akadémiai Értesítő, 1889. 1—32. lapig. = *Szádeczky*.
- Szalay József*: Városaink nemzetiségi viszonyai a XIII. században. Századok, 1880. 533—557. lapig. = *Szalay*.
- Thallóczy Lajos*: A keleti kereskedelem története. Budapest, 1884. = *Thallóczy*.
- Timon Ákos dr.*: A városi kegyuraság Magyarországon. Katholikus Szemle, 1889. 244—301. lapig. = *Timon*.
- Wagner Károly*: Diplomatarum comitatus Sarosiensis. Kassa, 1780. = *Wagner*.
- Wenzel Gusztáv*: Magyarország városai és városjogai a múltban és jelenben. Akadémiai Értesítő, 1887. 1—60. lapig. = *Magyarorsz. városai és városjogai*.
- Wenzel Gusztáv*: Magyarország mezőgazdaságának története. Budapest, 1887. = *Wenzel*.

Előszó.

Dolgozatom Dr. Fejérpataky László: „Magyarországi városok régi számadáskönyvei” című művének 163—612. lapig terjedő és Bártfa régi számadáskönyvét felölelő részét tárgyalja. Forrásmunkám adataihoz szigorúan ragaszkodtam és igyekeztem azokat az ezzel a korról foglalkozó bibliográfiával is megvilágítani.

Hálás köszönettel adózom mélyen tisztelt tanáromnak, nagyságos Dr. Békefi Remig egyetemi ny. r. tanár úrnak, aki dolgozatom elkészítésében szíves útbaigazításaival kegyesen támogatott.

Budapesten, 1910. december hó 28-án.

Groszmann Malvina.

Bevezetés.

A városi magistratus pénzkezeléséről, — bevétel s kiadásról, — beszámolnak a számadáskönyvek. A felvidéki városok közül Pozsony, Körmöc- és Besztercebányának maradtak fenn régi számadáskönyvei.

Ezek fölött áll *terjedelemre és rendszerességre* nézve Bártfa régi számadáskönyve.

Az 1418—1444-ig terjedő kort öleli fel s betekintést enged nemcsak a város társadalmi, gazdasági és vallási életébe, közigazgatásába és jogszolgáltatásába, hanem elénk tárja a szabad kir. város országos helyzetét, az uralkodóhoz való viszonyát is. Így tehát *kultúrhistoriai* szempontból megbecsülhetetlen forrás.

Beosztása a következő:

1. Adólajstrom és kiadások jegyzéke 1418 — 1419. évekből.¹
2. Adólajstrom és kiadások jegyzéke 1420 — 1421. évekből.²
3. Gyolcs és vászonneműekről szóló jegyzék 1424. évből.³
4. Kiadások jegyzéke 1426. évből.⁴
5. Kiadások jegyzéke 1427. évből.⁵
6. Gyolcs és vászonneműekről szóló jegyzék 1427. évből.⁶
7. Kiadások jegyzéke 1428. évből.⁷
8. Gyolcs és vászonneműekről szóló jegyzék 1428. évből.⁸
9. Számadástételek 1428—1434. évekből.⁹

¹ Fejérpataky 163 l.

⁶ U. o. 254 l.

² U. o. 183 l.

⁷ U. o. 263 l.

³ U. o. 193 l.

⁸ U. o. 280 l.

⁴ U. o. 207 l.

⁹ U. o. 286 l.

⁵ U. o. 233 l.

10. Kiadások jegyzéke 1429. évből.¹

11. Kiadások jegyzéke 1432—1438. évekből.²

12. Tartozások jegyzéke és adólajstrom 1432—1434. évekből.³

13. Adólajstrom és kiadások jegyzéke 1435—1444. évekből.⁴

Az egyes fejezetekben követett *csoportosítás* nem egyöntetű.

Az 1418—1419. és 1435—1444. terjedő adólajstrom az adózók neveit *utcák* szerint tartalmazza.

Az 1426., 1427., 1428. és 1429. évekből való kiadások jegyzéke *betűrendben* adja a kiadásokat. Egy betű alá fogja a személy, dolog és foglalkozást jelentő neveket is.

Az 1432—1438., 1439—1444-ig terjedő kiadások jegyzéke, valamint az 1424. és 1427. évekből való gyolcsneműekről szóló jegyzék *időrendben*, a kifizetés dátuma szerint készült.

A számadáskönyv *nyelve* felszász némettel kevert konyha-latínnyelv. Gyakran a német szavakat is declinálják, pl. *rotferbero tenemur 2 flor. solvere*.⁵

¹ Fejérpataky 287 l.

² U. o. 300 l.

³ U. o. 408 l.

⁴ U. o. 418 l.

⁵ U. o. 163 l.

Bártfa a XV. század első felében.

Bártfa története. Fekvése. Erődítményei. Városrészek, utcák.
A város épületei.

Csánki igazolja, hogy Bártfa helyén már a tatárjárás előtt állt helység.¹ A tatárok 1241-ben a várost földúlták.² 1320-ban Károly Róbert király az őt Olaszországból Magyarországra kísérő katonák egyikének, a római származású Lőrincnek, adományozta Bártfa várát, vagyis — miként azt akkor nevezték — *Schönfeld-et*. Az oklevélből kitűnik, hogy mindazoknak, kik Schönfelden letelepednek, tíz évi adót elenged, tíz év lefolyása után pedig minden háztelektől másfél magyar frtot (fertonem), a gabonadézsmanak a felét a királynak, másik felét pedig a plébánosnak fizetni rendeli; mindennemű pereiket a városalapító római származású katona, annak halálózása után pedig a fia ítélendí.

A bírói hivatalt Lőrinc családjára, fiúról-fiúra ruházta Károly Róbert. Az oklevél továbbá mondja:

„Rendeljünk, hogy ezen város lakosai városukban áruiktól és személyeiktől semmiféle adót ne fizessenek. Akarjuk, hogy szántásra való földjük legyen egészen a *Kuzin* (ma Kucsín) *Mezeu* erdőnek a feléig és *Hipfalu* (Bártfa-Ujfalu) feléig, innen *Kabalafalváig* (Lófalu, Kobílye) s a *Sárpatakig*. Minden a városban levő malom fiúról-fiúra Lőrinc tulajdona és senki az egész határban

¹ Magyarorsz. tört. földr. 285 l. ² Pallas Nagy Lexikona 2. k. 689 l.

Lőrincen kívül építeni ne merészeljen, végre azt akarjuk, hogy azon két nemes telektől, melyet Lőrincnek hű szolgálataért fiúról-fiúra adományoztunk, nekünk semmi ürügy alatt adót ne fizessen.¹ Ezt az oklevet 1346-ban I. Lajos király Konrád bártfai bírónak, Fülöp fiának,² valamint 1361-ben Jakabnak, bártfai plébánosnak kérelmére megerősítette.³ 1365-ben Lajos a várost *pallosjoggal* ruházta fel s még egy *vásárt* Szent-Egyed napjára engedélyezett.⁴ 1376-ban olyan *szabadalmakkal* ajándékozta meg a bártfaiakat, melyekkel Buda és Kassa városok birtak, valamint a városban Soltész Henriktől megvett házakat és malmokat, melyeket *wojtnak* neveztek, a városnak adományozta.⁵

1406-ban Zsigmond király mindazoknak, akik Bártfán letelepedni akartak, *polgári jogot* adott, miután a város népessége felette kipusztult.⁶

1410-ben Zsigmond a városnak elődjei által adományozott szabadalmait megerősíté s Bártfát a *szab. kir. városok* közé iktatta, de ezért a városnak 400 aranyat kellett fizetnie.⁷

1412-ben a *bártfai várat* a városnak ajándékozta, minthogy addig a városba vezető út a váron keresztül menvén, a várkapú a várnagy tetszése szerint bármikor bezárattatott. Miből következik, hogy már akkor Lőrincnek, a város alapítójának, utódai kihaltak.⁸

1453-ban V. László a városnak, mint a király iránt tanúsított hűség, ragaszkodás s minden cselekedetében tanúsított erényeinek elismerése jeléül *címert* ad, mely ma is használatban van.⁹

A címert a veres színnel árnyékkolt keret határolja; négyzetének oldala 13 cm. s így a címerkép 169 cm²

¹ Wagner 95 l.

² U. o. 96 l.

³ U. o. 97 l.

⁴ U. o. 98 l.

⁵ U. o. 99 l.

⁶ U. o. 100—101 l.

⁷ Potemkin 55 l.

⁸ Wagner 102—103 l.

⁹ Miskovszky 84 l.

kiterjedésével bir. Ezen külső veres keret egy belső zöldszínű keretet fog be, mely utóbbinak alakját körívezetek képezik. E belső zöld keret által szegélyezett vörös színezetű alapon van a címer képe festve.¹ A lent csúcsban végződő címerpaizs ketté osztott lapjának felső kék mezején két keresztbetett aranynyelű bárd felett egy liliomos pártájú arany korona, a bárdok alatt arany liliom látható, a paizs alsó részét hazánk címereből vett nyolc vágás, ezüst veressel váltakozva, képezi.

Bártfára nézve nagy kitüntetés volt, hogy László király országunk címerképét foglalta be a város címérébe. A címerpaizst tartó angyal felálló gallérú bő redőzetű öltönyt visel, melynek alsó szegélye szépen idomított redőzetével a címerpaizs alsó végén kilátszik. Az angyal fiatal arca élénk kifejezésű, szőke színű göndör hajú, aranyozott hajszálaival megfelel a XV. századbéli angyalok stíljének. Később az angyal haját nimbuszsal vették körül. A címert befoglaló két keret közötti sötétkék színű lap, csinos gótstílusú levélornamentummal van díszítve.²

Ugyancsak 1453-ban László király Bártfa városának pecsétet ajándékozott. Bártfa ezen pecsétnyomója a mai napig is teljes épségében fenmaradt. A pecsétnyomó nyelével együtt tömör ezüsből van készítve, metszetének művészi kivitele mesteri kezekre vall. Körlapjának átmérője 4 cm. Négyszírmű rózsákkal telehintett mezejéből Szent-Egyed domborművé képe emelkedik ki, arca szakál- és bajusztalan, testének tartása merev. Fejét körnimbusz díszíti és alacsony háromszögletű süveget visel, a casula bő redőzetben fedi be alakját. Balkezeiben pásztorbotot tart, jobbjaival pedig a casula szegélyzetét fogja. A pecsét körirata: *Sigillum maius civitatis-bartphae*.³

A város által elfoglalt hely előnyös fekvésénél fogva Fekvése. már a középkorban is stratégiai fontossággal bírhatott,

¹ Miskovszky 84 l.

² U. o. 84 l.

³ U. o. 85 l.

mert azon a ponton magas hegyekkel körülvéve négy völgy torkolata pontosúl össze s a város a völgy talajánál fogva magasabb fekvésű, körfalakkal s bástyatornyokkal megerősített s így ezen völgy felett uralkodik. E vidék kereskedelmi és hadi fontosságát már az árpádkori királyok felismerték, mert már a XIII. század első felében Bártfa városán s vidékén vezetett Lengyelországba az ú. n. királyi út (via regia), amely azonos a mostani budapest—duklaí útnak e vidéken átvonuló útrészével. Ezen út úgylátszik egy ága azon középkori útvonalnak, amely a Fekete-tengert összekötötte a Keleti tengerrel.¹

Sárosmegye északnyugati részén levő *Mincsol* nevű hegytörzs keletfelé eső része a *Csergőhegy*, melynek északi hegylánca képezi az u. n. mihályói hegyet; ennek északkeleti nyújtványán fekszik Bártfa városa.

A várossal határos helységek: *Wiserburg*,² *Mosche*,³ *Melcza*,⁴ *Lajosfalva* (villa Lodovici, Ludwigisdorff),⁵ *Herknecht*,⁶ *Kirchdorff*,⁷ *Grebow* (Grebovitcz),⁸ *Groloki* (Grologi),⁹ *Graban*,¹⁰ *Gebholz*,¹¹ *Gaban*,¹² *Ebirdshaw*,¹³ *Nolbirt*,¹⁴ *Neumarkt*,¹⁵ *Pétervágás* (villa Petri, Petri-Wagas, Petirshaw),¹⁶ *Reichenau* (Reichnaw, Richnaw),¹⁷ *Ruffa* (villa Ruffi),¹⁸ *Schönwald*,¹⁹ *Sitnik*²⁰ (Schitník), *Szverzsó* (Swirsa),²¹ *Szvidnik* (Sweydník, Swiding),²² *Tarnó* (Tarnaw),²³ *Törmi*,²⁴ (*Trewcz*),²⁵ *Ujvár* (Novum Castrum),²⁶

¹ Miskovszky IV/2. 1 l.

² Fejérpataky 314 l.

³ U. o. 392 l.

⁴ U. o. 377, 378, 391 l.

⁵ U. o. 206, 327 l.

⁶ U. o. 610 l.

⁷ U. o. 321 l.

⁸ U. o. 345, 492 l.

⁹ U. o. 574 l.

¹⁰ U. o. 188 l.

¹¹ U. o. 239, 266, 289, 396, 504, 521 l.

¹² U. o. 381 l.

¹³ U. o. 601 l.

¹⁴ U. o. 174, 175 l.

¹⁵ U. o. 391 l.

¹⁶ U. o. 289 l.

¹⁷ U. o. 383, 385, 579 l.

¹⁸ U. o. 182, 188 l.

¹⁹ U. o. 384, 385 l.

²⁰ U. o. 205 l.

²¹ U. o. 321, 334, 335 l.

²² U. o. 345, 346 l.

²³ U. o. 483 l.

²⁴ U. o. 435 l.

²⁵ U. o. 289 l.

²⁶ U. o. 273 l.

Ulrichvágs (Vircho-Wagasch),¹ Ujfalú (Nova villa);² Bártfával szomszédosak továbbá: Mihályó (Michelschaw),³ Lauka (Lukavicza),⁴ Niklova, (Nicloschaw),⁵ Czirla,⁶ Döbricz,⁷ Cenavilla⁸ és Gerlachó (Gerlachschar)⁹ falvak.

A várost egy kőfal (murus civitatis)¹⁰ kerítette be. Erődítményei.

A fal terméskőből¹¹ épült. Helyenként bástyatornyok és kapuk szakították meg a fal folytonosságát. Tornyok: *turris plateae Symoniswal*,¹² *turris antiquae plateae*,¹³ és *turris Rewfurgasse*¹⁴ és *Turm hinter dem pfarhawff*.¹⁵

Kapuk: a felső kapu (porta superior),¹⁶ közép vagy olasz kapu (porta latina),¹⁷ s a torleyn (portula, walwula),¹⁸ *Rewfer walwa*¹⁹ és a *newes torleyn*,²⁰ meg a *porta Symonis wal* (Simonswallthor).²¹

A falat minden oldalról a sáncárok (Stadtgraben)²² fogta körül.

Az árkon át a közlekedés felvonóhid segítségével²³ (czogbrok) történt. A falat sövényvel (sepas, czawm)²⁴ is vették körül.

Bártfa városa áll a kőfalakkal körülvett s megerősített belvárosból, melyet minden oldalról külvárosok²⁵ vesznek körül. A belváros alaprajzának alakja a latin

Városrészek,
utcák.

¹ Fejérpataky 267 l.

¹¹ U. o. 443 l.

² U. o. 265, 378, 380 l.

¹² U. o. 213 l.

³ U. o. 216, 232, 489 l.

¹³ U. o. 220 l.

⁴ U. o. 167, 179, 187, 188, 236,

¹⁴ U. o. 220 l.

252, 265, 266, 410, 433,

¹⁵ U. o. 292 l.

464, 491 l.

¹⁶ U. o. 182 l.

⁵ U. o. 249, 250, 269 l.

¹⁷ U. o. 220, 237 l.

⁶ U. o. 258 l.

¹⁸ U. o. 263, 277, 278, 314 l.

⁷ U. o. 338 l.

¹⁹ U. o. 209, 211, 231, 239 l.

⁸ U. o. 324 l.

²⁰ U. o. 303 l.

⁹ U. o. 237 l.

²¹ U. o. 190, 488, 491, 492, 493 l.

¹⁰ U. o. 233, 287, 291, 292, 307,

²² U. o. 223, 304, 331, 486 l.

308, 309, 312, 317, 318,

²³ U. o. 292 l.

321, 325, 336, 369, 383,

²⁴ U. o. 278 l.

387, 388, 389, 393, 395,

²⁵ U. o. 165, 171, 177, 185, 616,

396, 397, 486, 487, 488,

617 l.

492, 496, 547 l.

(quartale foris civitatem)

„ extra „

nagy D-hez hasonlítható, melynek egyenes oldalát a város északi körfalának iránya képezi, mely utóbbi ismét a város árkán keresztül folyó malompatak irányával majdnem párhuzamos.¹ Ezen egyenes irányt követi egyszersmind az északi külváros² — *suburbium*³ — egyik legnagyobb utcája is, mely különösen hosszúságánál fogva *Lange ceylnek* (*Longa Linea*)⁴ nevezetik.

Az északi külvárosnak még a következő utcái vannak: A *Lange ceylnek* mintegy folytatását képező *Windischgasse*⁵ (tót utca, *slawische Gasse*), ezután következik a felső malom melletti *Newe gasse* vagy *Rewfirgasse*, *Rawffgasse*, *platea nova* (új-utca).⁶

Az északi külváros már a Tapoly (Topla)⁷ völgyének talaján a síkságon fekszik és a város többi külvárosaitól, valamint a belvárostól a malompatak által van elválasztva.⁸

A belváros nyugati oldalán majdnem egyenlő niveau-ban az előbbivel fekszik a nyugati külváros, mely az ú. n. *Hilpische gasse*, *Hylypusch gasse*ből⁹ és a belváros nyugati sáncárkát szegélyező *pázsitterségből*¹⁰ áll. Miután ezen külváros egyenlő magasságú a belvárossal, ez oknál fogva, nehogy az ostromló ellenség a város erődítményeihez könnyen közeledhessék, itt a sánc árka nemcsak a legszélesebb, de legmélyebb is s nehogy az ellenség fedett rejtekhelyet találjon, tehát hadászati oknál fogva, a sáncárkot körülfolyó pázsitos szabad hely szélessége megfelel majdnem 50-60 ölnek. Egyébiránt a középkori megerősített városokat mindig egy ily szabad tér vette körül.¹¹

A belváros kellő közepén fekszik a város főtere: a *Ring* (ring, *circulus*). Mellékutcái: *Korcze ceyl vor*

¹ Miskovszky IV/2. 2 l.

⁶ U. o. 164, 220, 451, 615 l.

² U. o. 3 l.

⁷ U. o. 292, 299 l.

³ Fejérpataky 178, 186, 239, 615, 616 l.

⁸ Miskovszky IV/2. 3 l.

⁹ Fejérpataky 167, 201, 422 l.

⁴ U. o. 165, 422 l.

¹⁰ Miskovszky IV/2. 7 l.

⁵ Fejérpataky 416, 423, 614 l.

¹¹ U. o. 4 l.

*Simon Waln thor*¹ (curta linea ante volvam Symon Wal, platea Symonis Wal).

A XV. század elején a város felső kapuja² vidékén, *castrum regium*, várkastély állott, ennél fogva az idevezető utat *várutcának*³ (Burkgasse, platea Castrensis) nevezték.

A belváros keleti oldalán az u. n. *Töppergasse*, Fazekas-utca), platea lutifigulorum⁴ feküdt. A belváros keleti oldalán a Lauka völgyében elterülő⁵ *Aldebliche*⁶ (ó-fehéritő) nevű külváros mely több utcából állott. Az 1437-ből való feljegyzésben még a következő utcák szerepelnek: *Hoe czeyl* (alta linea),⁷ *Alde gasse* (antiqua platea)⁸ és a következő városrészek: *Hospitale*, *Albatorium*,⁹ *Retro albatorium*,¹⁰ *Hinder der möle* (retro molendinum)¹¹ és *Ultra aquam*.¹²

A város hídjai: *pons superior*¹³ és *inferior*,¹⁴ a paplak melletti híd (*pons portae circa ecclesiam*),¹⁵ híd a Topla vizén,¹⁶ a fürdőnél épült kőhíd (*steynbrucke bei der badstuben*),¹⁷ *pons antiquae plateae*¹⁸, *brocke in der burkgassen*.¹⁹ A város épületei.

A főtér (ring)²⁰ közepén áll a városház (*rothaus, praetorium*).²¹ Ugyancsak a főtéren épült Szent-Egyed temploma,²² a harangház (*campanula*).²³

A számadáskönyv alapján ismeretes városi épületek: *a claustrum Johannis*,²⁴ a *fraternitas corporis Christi* háza,²⁵

¹ Fejérpataky 213, 415, 422, 448, ¹⁶ U. o. 292, 299 l.
455 l.

¹⁷ U. o. 311 l.

² U. o. 182 l.

¹⁸ U. o. 229 l.

³ U. o. 303, 369, 426 l.

¹⁹ U. o. 369 l.

⁴ U. o. 408 l.

²⁰ U. o. 243, 303, 370 l.

⁵ U. o. 374, 375 l.

²¹ U. o. 263, 276, 302, 328, 335,

⁶ U. o. 417, 430, 457 l.

336, 337, 345, 351, 360,

⁷ U. o. 458 l.

361, 368, 369, 373, 374,

⁸ U. o. 170, 175, 184, 616 l.

380, 381, 383, 386, 391,

⁹ U. o. 179, 187 l.

443 l.

¹⁰ U. o. 178, 186 l.

²² U. o. 209 l.

¹¹ U. o. 416, 429 l.

²³ U. o. 379 l.

¹² U. o. 178, 186 l.

²⁴ U. o. 259, 272, 273, 284, 286,

¹³ U. o. 223 l.

303, 434, 510, 511 l.

¹⁴ U. o. 483 l.

²⁵ U. o. 457 l.

¹⁵ U. o. 364 l.

a *plébánia* (pfar),¹ a *városi kórház* (domus hospitalensium spittal),² a *bélpoklosok kórháza* (hospitale leprosorum),³ a *fogház* (prostibulum, gefengnis),⁴ az *őrház* (domuncula, ubi custodes sedere debent),⁵ a *városi mérőház* (libra, schrotampt),⁶ a *városi fűrész* (sege),⁷ a *vászonfehérítő* (albatorium, bleiche, alde bleiche),⁸ a *városi malmok* (molendinum, moele, mul),⁹ a *fűrészmalom* (molendinum asserum, sneydmoele)¹⁰, a *felső*¹¹ és az *alsó malom*¹² (m. superius, inferius, obirmole, nedirmole), a *moele bei dem spittal*,¹³ a *walkmoel*,¹⁴ a *városi fürdő* (balneum),¹⁵ még pedig az *alsó fürdő* (balneum inferius)¹⁶ és az *új fürdő* (balneum novum),¹⁷ a *városi posztónyíró* (rasura)¹⁸ és a *városi sörfőződe* (brassatorium).¹⁹

¹ Fejérpataky 306, 307, 312, 313 l. 430, 441, 450, 457, 477,

² U. o. 166, 167, 314, 327, 359, 483, 488, 499, 502, 520 l.
360, 370, 371, 380, 390, ⁹ U. o. 229, 230, 313, 318, 373,
432, 443, 451, 509, 520, 486, 510 l.
570 l. ¹⁰ U. o. 277, 411, 434, 444,

³ U. o. 492 l. 445 l.

⁴ U. o. 302, 310, 334, 528 l. ¹¹ U. o. 312, 410, 435, 445,
⁵ U. o. 362 l. 453 l.

⁶ U. o. 268, 410, 453, 499 l. ¹² U. o. 410, 411, 444 l.

⁷ U. o. 579 l. ¹³ U. o. 410, 435 l.

⁸ U. o. 163, 166, 178, 202, 235, ¹⁴ U. o. 373 l.
236, 246, 249, 265, 285, ¹⁵ U. o. 192, 208, 310, 409, 410,
289, 304, 309, 317, 325, 432, 444, 605 l.
329, 354, 385, 358, 364, ¹⁶ U. o. 218 l.
365, 366, 370, 373, 375, ¹⁷ U. o. 211 l.
376, 379, 380, 386, 387, ¹⁸ U. o. 192 l.
391, 400, 408, 417, 424, ¹⁹ U. o. 168, 199, 238 l.

Közigazgatás.

A város tisztviselői. A tisztviselők járuléka. A város jövedelme.
Adózása. Egyéb kiadások. Rendőri felügyelet. Egészségügy.
A város védelme.

A város
tisztviselői

Bártfán, mint a többi szabad királyi városban a polgárság által a municipális jog alapján választott magistratus élén, melynek hatásköre a köz- és magánélet minden ágára kiterjedt, a *városi bíró*,¹ — *iudex*, Richter állott, — Állása nem volt élethossziglan tartó, hanem *évenként* új választás alá esett,² miben a polgárok szabadságuknak lényeges biztosítékát látták.³ A bíróválasztás Budán Szent-György napján történt,⁴ valószínű, hogy Bártfán is ez a szokás dívott, mivel a városban Buda jogkönyve volt életben.⁵

A megválasztáshoz *egyértelműséget* követeltek.⁶ Igazságosságát és becsületességét⁷ biztosító tulajdonokon kívül megkívánták, hogy a városnak állandóan megtelepedett polgára esetleg tanácsosa legyen.⁸ Sőt Selmeczen azt kívánták, hogy utolsó évi tanácsos⁹ legyen a bíró.

¹ Fejérpataky 163 164 169 173 175 ² Ofner Stadtrecht 20 f.

180, 183, 190, 194, 199, ³ Hajnik 85 l.

200, 203, 205, 207, 217, ⁴ Ofner Stadtrecht 32 f. és 63 f.

218, 224, 227, 229, 236, ⁵ Wagner 98 l.

238, 249, 259, 270, 278, ⁶ Hajnik 86 l.

285, 302, 308, 309, 311, ⁷ Ofner Stadtrecht 5 f. és 20 f.

320, 346, 360, 368, 371, ⁸ Selmeci jkv. 7 f.

377, 382, 386, 398, 407, ⁹ U. o.

408, 410, 434, 435, 443,

445, 446, 460, 472, 512,

580, 600, 610, 611, 615 l.

Hivatalos jelvénye egynémely városban ezüsből készült pálcá,¹ Bártfán *kard*, Richterswert,² volt, melynek ára 1432-ben 12 forint.³ Sőt a számadáskönyv 1438. és 1444. évi lajstromai beszélnek Pál nevű *birói kardhordozóról*, kinek 100 dénárt fizettek.⁴

A bíró távollétében *helyettest* állít.⁵ Bizonyítja az 1432. feljegyzés: „Conventio facta est coram Nicolao Niczh iudice substituto“.⁶

A bíróval egyidejűleg egy év tartamára választottak 12 polgárt — *iurati cives*, „Richter und Bürger.“⁷ — Ez volt a *belső tanács*. Ellenőrzésére és támogatására az 50 tagból álló *külső tanács* — *quinguginti viri*⁸ — szolgált.

A bíró, a *belső és külső tanács* együttesen alkották a *városi magistratust*, melynek hivatala elfoglalásakor esküt kellett tennie, hogy a szegényeknek s a gazdagoknak ügyét egyaránt fogja szolgálni.⁹

A városi magistratus gyűléseit a tanácsháznak (*praetorium, rothaus*)¹⁰ ezt a célt szolgáló *tanácsszobájában* (*stuba praetorii, rotstube*)¹¹ tartja, hová a tanácskozókat *harangszóval* hívták egybe.¹² Ezért 1426-ban a harangozó (*campanator*) 4 frtot kapott.¹³ Minthogy a magistratusnak már *külső megjelenésével* is éreztetnie kellett állása méltóságát, a tanácsteremben és minden hivatalos működésnél szabályszerűen *hivatalos öltönyben*, — *vestis*

¹ Hajnik 86 l.

² Fejérpataky 310 l.

³ U. o.

⁴ U. o. 408, 599 l.

⁵ Selmeci jkv. 8 f.

⁶ Fejérpataky 405 l.

⁷ U. o. 180, 194, 205, 268, 275, 308, 405 l.

⁸ U. o. 614, 615, 616, 617 l.

⁹ P. v. j. k. 70 l.

¹⁰ Fejérpataky 263, 276, 302, 328, 335, 336, 337, 345, 351, 360, 361, 368, 369, 373, 374, 380, 381, 382, 383, 386, 391, 440 l.

¹¹ U. o. 268, 273, 378, 289, 301, 302, 303, 313, 313, 315, 316, 327, 329, 362, 363, 370, 371, 372 l.

¹² U. o. 210 l.

¹³ U. o.

curiensis, hoffkleyt, howfgewant,¹ — kellett megjelenie.

A tanácsnak fontos hivatalnoka a városi jegyző,² kit a számadáskönyv *statschreyber*³ néven is említ. Eleinte a város közönsége, a XV. század vége felé a magisztrátus választotta.⁴ Jegyzőkönyvet vezetett a városi ülésekről⁵ a bíró és egy-két esküdt ellenőrzésével jegyzőkönyvbe foglalta a bírói határozatokat és a felek jogügyleteit.⁶

A *magistratus* ügykörébe tartozott a városi pénzkezelés, a bevétel és kiadás, valamint az ezekből szerkesztett könyveknek, — a számadáskönyveknek — a vezetése.

Mint pénzügyi hatóság *adószedőivel* (*dicatores*)⁷ behajtja az *adót*. Új pénz forgalomba jöttkor megbízható közegeivel végezteti a *pénzváltást* Körmöcbányán.⁸

A bírót a gazdasági funkciók teljesítésében az *irnokok*⁹ segítették. A városi *pecsét* (*signetum*)¹⁰ őrzése is a tanácsbeliek kiváltságos előjoga.

Bíróválasztáskor a pecsétet ládába zárva a tanácsházba vitték, hol az összegyűlt polgárságnak a pecsétet megmutatták. Majd visszahelyezték a ládába és a városi plébánoshoz vitték, akinél az új választás befejeztéig maradt. A láda kulcsát a városi írnök őrizte.¹¹

¹ Fejérpataky 269, 297, 306, 308, ² U. o. 209, 345, 360, 370 l.

312, 313, 314, 315, 328, ⁴ P. v. j. k. 133 l.

335, 339, 343, 346, 347, ⁵ Király 75 l.

357, 358, 367, 372, 380, ⁶ U. o. 75 l.

489, 521, 534, 542, 545, ⁷ Fejérpataky 367 l.

564, 567, 587, 588, 589 l. ⁸ U. o. 303, 304 l.

² U. o. 174, 175, 180, 181, 182, ⁹ U. o. 182, 239, 287, 346, 335,

183, 189, 190, 192, 205, ¹⁰ U. o. 182, 239, 287, 346, 335,

207, 215, 217, 220, 243, 355, 364, 366, 367, 368,

249, 264, 268, 275, 281, 372, 375, 378, 393, 484,

283, 285, 297, 303, 326, 486, 495, 502, 504, 507,

327, 329, 336, 337, 339, 582 l.

340, 342, 344, 352, 353, ¹¹ U. o. 266 l.

355, 358, 369, 371, 376, ¹¹ Ofner Stadtrecht 53 f. és 62 f.

378, 380, 383, 387, 389, 466, 469, 491, 494, 499,

392, 397, 404, 407, 409, 503, 509, 511, 526, 527,

466, 469, 491, 494, 499, 529, 530, 532, 535, 537,

545, 572, 584, 585, 593, 598, 608, 609, 610 l.

A már említetteken kívül a város tisztviselői még a *plébános* (*praedicator*),¹ az *iskolamester* (*rector scholarum*, *magister scholae*, *schulmeister*),² az *ügyvéd* (*procurator*),³ az *orvos* (*medicus*, *arczt*),⁴ a *medicus testicularum*,⁵ a *gyógyszerész* (*apothecarius*),⁶ a *kórházmester* (*hospitalensis*, *spittel-meyster*),⁷ úgyszintén a *kórházi káplán* (*capellanus*)⁸ és a *kapitány* (*capitaneus*).⁹

A város többi alkalmazottai pedig a *harangozó campanator*,¹⁰ a *hóhér* (*turtor*, *czochtiger*),¹¹ a *kémek* (*exploratores*),¹² az *útkémlő* (*explorator viarum*),¹³ a *cirkáló* (*circularius*),¹⁴ a *követ* (*bote*, *poten*),¹⁵ a *hírnök* (*nuntius*),¹⁶ a *futár* (*cursor*),¹⁷ a *kürtösök* (*tubicinae*),¹⁸ a *lantosok* (*lantenistae*, *lantensler*),¹⁹ a *trombitások* (*hornblesir*, *dru-meter*),²⁰ a *kutyapeccér*, (*occisor canum*, *littor canum*),²¹

¹ Fejérpataky 174, 194, 199, 205, ¹³ U. o. 318 l.

224, 252, 263, 268, 269, ¹⁴ U. o. 174 l.

287, 302, 308, 311, 312, ¹⁵ U. o. 370, 528, 531, 543, 544

314, 329, 336, 360, 370, ¹⁶ U. o. 222, 311, 318, 338, 339,

380, 403, 487, 495, 511, 382, 384, 488, 489, 491,

571, 577, 580, 581, 582, 502, 504, 510, 511, 518,

586, 596 l. 519, 520, 525, 526, 546,

² U. o. 347, 359, 379, 390, 433, 549, 533, 556, 558, 579,

495 l. 581, 582, 583, 585, 603,

³ U. o. 163, 167, 179, 187, 190, 610 l.

191, 205, 310, 322, 328, ¹⁷ U. o. 180, 188, 189, 191, 239,

335, 340, 343, 345, 373, 264, 267, 268, 289, 290,

377, 379, 385, 389, 393, 291, 308, 317, 320, 341,

412, 419, 426, 431, 433, 342, 345, 355, 362, 391,

436, 442, 446, 454, 482, 396, 403, 492, 494, 498,

485, 492 l. 501, 505, 506, 507, 508,

⁴ U. o. 370 l. 509, 517, 523, 524, 527,

⁵ U. o. 437 l. 528, 530, 531, 576, 600,

⁶ U. o. 571 l. 601, 604 l.

⁷ U. o. 510, 540, 590 l. ¹⁸ U. o. 397 l.

⁸ U. o. 380 l. ¹⁹ U. o. 213, 226, 323 l.

⁹ U. o. 539, 550, 554, 561 l. ²⁰ U. o. 323, 341, 346, 352, 476,

¹⁰ U. o. 210, 311, 324, 337, 605 l. 482, 491, 508, 511, 517,

¹¹ U. o. 310, 311, 599 l. 521, 528, 544, 543, 564,

¹² U. o. 319, 362, 363, 365, 368, 570, 598, 600, 601, 602

378, 381, 382, 383, 385, ²¹ U. o. 174, 180, 345, 356, 386,

394, 397, 506, 507 l. 387, 484, 504 l.

a városi szolgák (famuli civitatis, statknecht),¹ börtönök (preco),² városi őrök (vigil, wechter),³ a kapuőrök,⁴ a toronyőrök,⁵ a városi kocsis (civitatis vector),⁶ a kocsi-szolgák,⁷ a városi kovács (statsmid),⁸ a városi kőműves,⁹ a városi ács¹⁰ és a városi esztergályos.¹¹

A városi hivatalnokok közül a bírónak és az esküdteknek nem járt fizetés. Állásuk tiszteletbeli (honor), csak természetben kaptak hivatalnoki ruhát.¹² A többi hivatalnokok a jegyzőtől kezdve vagy rendes évi, vagy heti fizetést húztak, de voltak olyanok is, kiket minden egyes szolgálatuk fejében díjaztak.

A tisztviselők járulékal.

Évi fizetés járt a plébánoson,¹³ a gyógyszerészen, az orvoson, a kórházmesteren, a kórházi papon¹⁴ és a kapitányon¹⁵ kívül a jegyzőnek is, a ki 1418-ban 16 forin-

- ¹ Fejérpataky 173, 174, 180, 181, ⁴ U. o. 187, 230, 231, 237, 238, 183, 189, 191, 192, 199, 208, 253, 279, 291, 299, 468, 219, 234, 235, 238, 244, 485, 501 l.
263, 271, 272, 273, 276, ⁵ U. o. 306, 312, 319, 320, 493, 283, 288, 293, 294, 295, 527-533 l.
301-305, 306, 309-329, ⁶ U. o. 187, 196, 199, 201, 210, 335-348, 351-403, 472- 220, 224, 231, 251, 268, 476, 498-512, 517-535, 276, 297, 298, 475, 517-542-550, 560-562, 568, 526, 527-535 l.
570, 571, 573, 574, 576- ⁷ U. o. 303-307, 309-315, 316-582 l. 328, 329, 335-343, 344-346, 350-366, 367-370, ² U. o. 301, 329, 335, 399, 402, 376-380, 385-390, 392-403, 475, 573-577, 578-403, 493, 496, 498, 503, 580, 584-586, 599-600, 505, 511, 518, 524, 527, 603, 605 l.
534, 542, 544, 546, 550, 581, 586, 598, 606 l. ⁸ U. o. 337, 496-501, 534, 539, 552, 556, 558, 571, 573, ³ U. o. 187, 230, 231, 237, 238, 543 l.
581, 586, 598, 606 l. ⁹ U. o. 306-313, 328, 335 l.
³ U. o. 187, 230, 231, 237, 238, 253, 279, 291, 299, 307- ¹⁰ U. o. 521 l.
315, 316-329, 330-346, ¹¹ U. o. 489 l.
350, 354-360, 361, 364- 370, 376-382, 391-396, ¹² U. o. 224, 249 l.
468, 485, 493-495, 499- ¹³ Lásd Vallásügy.
502, 503-508, 519-527, ¹⁴ Lásd Egészségügy.
533 l. ¹⁵ Lásd Adózás.

tot,¹ 1419-ben 50^{1/2} forintot,² 1420-ban 39^{1/2} forintot³ 1421-ban 49^{1/2} forintot,⁴ 1428-ban 66 forintot,⁵ 1429-ben 77 forintot és 10 rőf hivatalos ruhára való herntali posztót,⁶ 1432-ben 200 forintot,⁷ 1433-ban 243 forintot, 69 dénárt,⁸ és 2 szekér fát ajándékba,⁹ 1434-ben 280 forintot,¹⁰ 1435-ben 300 kamarai forintot és 4^{1/2} arany forintért hivatalos ruhát,¹¹ 1437-ben 16^{1/2} arany forintot,¹² 1439-ben 10 arany forintot és 300 dénárt,¹³ 1440-ben 19^{1/2} forintot,¹⁴ 1442-ben 40 forintot és egy ruhát,¹⁵ 1443-ben 50 frtot és 75 dénárt,¹⁶ 1444-ben 34^{1/2} közönséges frtot, ^{1/2} frtot hivatalos ruhára és 21 köből gabonát¹⁷ kapott.

Hetenként fizették az ügyvédet, a városi öröket, a kapú és toronyöröket, a trombitásokat, a városi kocsist és a kocsiszolgát.

1432-ben a preco, heti fizetése 1 forint,¹⁸ 1 forint és 25 dénár,¹⁹ Pál kocsiszolgáé ugyanennyi,²⁰ egy városi szolgáé 1—3 forint,²¹ egy öre 1 forint és 75 dénár,²² egy torony-öré 150—175 dénár.²³

1433-ban 2 forint heti bére volt Pál ügyvédnek,⁴ a törvényszolgának,²⁵ a városi örnek,²⁶ Pál városi kocsisnak,²⁷ és Pál kocsiszolgának.²⁸

1434-ben és 1435-ben Pál ügyvédnek 3^{1/2} forint,²⁹ a városi örnek 2 forint 50 dénár—3 forint,³⁰ Pál kocsisnak³¹

¹ Fejérpataky 174 l.

² U. o. 180 l.

³ U. o. 192 l.

⁴ U. o. 192 l.

⁵ U. o. 275 l.

⁶ U. o. 297 l.

⁷ U. o. 314 l.

⁸ U. o. 315 l.

⁹ U. o. 326 l.

¹⁰ U. o. 340 l.

¹¹ U. o. 360 l.

¹² U. o. 360 l.

¹³ U. o. 469 l.

¹⁴ U. o. 510 l.

¹⁵ U. o. 537 l.

¹⁶ U. o. 563 l.

¹⁷ U. o. 587 l.

¹⁸ U. o. 303-308 l.

¹⁹ U. o. 309-314 l.

²⁰ U. o. 303-307 l.

²¹ U. o. 301-306, 309-329 l.

²² U. o. 307-315 l.

²³ U. o. 306-312 l.

²⁴ U. o. 322-329 l.

²⁵ U. o. 327-339 l.

²⁶ U. o. 316-329 l.

²⁷ U. o. 315 l.

²⁸ U. o. 316-328 l.

²⁹ U. o. 344-347 l.

³⁰ U. o. 330-346 l.

³¹ U. o. 340 l.

és Pál kocsíszolgának¹ 3 forint jutott hetenkint a város pénztárából.

1436. 1437. és 1438-ban a preco,² a városi szolgák³ és György kocsíszolga⁴ heti bére 12—16 sőt 25 dénár között ingadozott.

1439-ben a város szerződést köt a precoval. Ha a városban idézett meg valakit a bíró elé, kapott 2 dénárt, városon kívül 3 dénárt. Ha valakit kihágásért elfogtak és engedetlenség miatt börtönbe vetettek, ezektől járt a preconak 4 dénár, a többi elítéltektől 8 dénár, az elfogottaktól pedig az ítéleti összegen felül még 100 dénár.⁵

Ugyancsak szerződésileg állapítja meg a város 1439-ben a városi szolgák béreit. Dávid szolga heti bére 25 dénár,⁶ Márton szolgálé 45 dénár,⁷ Jakab szolgálé 40 dénár, 10 rőf angol posztó és egy köntös évenként.⁸ Teschner szolga kap hetenként 25 dénárt és 14 köből gabonát évente;⁹ György szolga 32 dénárt és 5 köből gabonát.¹⁰

1440 és 1441-ben a heti bérek 40¹¹—50,¹² sőt 100¹³ dénár között váltakoztak.

1443-ban Bártfa szerződést kötött a trombitásokkal és a lantosokkal, az előbbiek kapnak minden évben 10 arany forintot és hivatalos ruhát,¹⁴ az utóbbiak pedig 7 forintot.

Egyes szolgálatok fejében fizette a város az írkokokat,¹⁵ a városi kovácsot,¹⁶ a városi kőművest,¹⁷ a városi ácsot,¹⁸ a városi esztergályost,¹⁹ a harangozót,²⁰ a hóhért,²¹

¹ Fejérpataky 335-343 l.

² U. o. 375-381 l.

³ U. o. 364-371 l.

⁴ U. o. 367-370, 376-380, 392-403 l.

⁵ U. o. 611 l.

⁶ U. o. 472 l.

⁷ U. o. 473 l.

⁸ U. o. 473 l.

⁹ U. o. 475 l.

¹⁰ U. o. 476 l.

¹¹ U. o. 493-495, 498-517 l.

¹² U. o. 508-511, 517-535 l.

¹³ U. o. 542-550 l.

¹⁴ U. o. 564 l.

¹⁵ U. o. 523 l.

¹⁶ U. o. 337, 496, 501, 534, 539, 543 l.

¹⁷ U. o. 306-313, 328, 335 l.

¹⁸ U. o. 521 l.

¹⁹ U. o. 4. 9 l.

²⁰ U. o. 210, 311, 324, 337, 605 l.

²¹ U. o. 310, 311, 599 l.

a kémeket,¹ az útkémlőt,² a církálót,³ a követet,⁴ a hírnököt,⁵ a futárt,⁶ és a kutyapecért.⁷

A város valamennyi tisztviselőit ellátta hivatalos ruhával.⁸ Az erre fordított összegek számottevők.

1432-ben 76 forint,⁹ 1433-ban 4 arany forint,¹⁰ 1434-ben 67 forint,¹¹ 1435-ben 2½ arany forint,¹² 1436-ban 4½ arany forint,¹³ 1437-ben 14 arany forint,¹⁴ 1439-ben 6 forint és 40 dénár, 1441-ben 4 arany forint¹⁵ és 1442-ben 1250 dénár.¹⁶

A város jövedelme A város jövedelmét képezték a *regalék*: a hús¹⁷ és a bormérőjog,¹⁸ a serfőzőjog,¹⁹ a malomtartás joga,²⁰ a bánya,²¹ a halászati²² és a vadászati jog;²³ a községi adók, ezekből 1435-ben 4485 kamarai forint,²⁴ 1436-

¹ Fejérpataky 319, 325, 362, 363, ⁹ U. o. 306, 308, 312, 313, 314, 365, 368, 378, 381, 382, 383, 315 l.

385, 394, 397, 506, 507 l. ¹⁰ U. o. 328 l.

² U. o. 318 l.

¹¹ U. o. 335, 339, 343, 346 l.

³ U. o. 174 l.

¹² U. o. 357 l.

⁴ U. o. 370, 528, 531, 543, 544 l. ¹³ U. o. 367 l.

⁵ U. o. 222, 311, 318, 338, 339, ¹⁴ U. o. 372, 380 l.

382, 384, 488, 489, 491, ¹⁵ U. o. 489 l.

502, 504, 510, 511, 518- ¹⁶ U. o. 534 l.

520, 525, 526, 546, 549, ¹⁷ U. o. 542 l.

553, 556, 558, 579, 581- ¹⁸ U. o. 235, 236, 240, 241, 242, 585, 603-610 l. 247, 249, 252, 275, 279,

⁶ U. o. 180, 188, 189, 191, 239, 444 l.

264, 267, 268, 289, 290, ¹⁹ U. o. 453 l.

291, 308, 317, 320, 341, ²⁰ U. o. 168, 179, 238 l.

342, 345, 355, 362, 391, ²¹ U. o. 229, 230, 313, 373, 486, 396, 403, 492-494, 498, 510 l.

501-505, 506 509, 517, ²² U. o. 525 l.

523, 524, 527, 528, 530, ²³ U. o. 316, 346, 359, 361, 362, 531, 576, 600, 601, 604 381, 362. 373, 374, 376,

⁷ U. o. 174, 180, 345, 356, 386, 379, 380, 434, 486, 489, 387, 484, 504 l. 491, 499, 517, 524, 525,

⁸ U. o. 269, 297, 306, 308, 312, 602 l.

313, 314, 315, 328, ²⁴ U. o. 179, 239, 342, 343, 456, 335, 339, 343, 346, 347, 357, 358, 361, 362, 363,

357, 358, 367, 372, 380. 372, 377, 484, 491 l.

489, 521, 534, 542, 545,

564, 567, 587, 588, 589 l.

1436-ban 763 arany forint,¹ 1437-ben 757 arany forint² folyt be.

A bevételhez tartozik a város tulajdonát képező *községek adója*. Így a laukaiak 1419-ben 15 forintot,³ 1421-ben 21 forintot,⁴ 1435-ben 2500 kamarai forintot,⁵ 1436-ban 20 arany forintot,⁶ 1438-ban 5000 dénárt,⁷ 1439-ben 6228 dénárt⁸ fizettek adójuk fejében.

A város ingatlanainak bérbeadása: a *szántóföldbérletekből*⁹ befolyó pénz, a *fürdők bére*, ami 1420-ban 80 kassai forintot¹⁰ jövedelmezett a városnak. 1435-ben Benisch fürdős 6 arany forintért,¹¹ 1436-ban 7 arany forintért,¹² 1437 és 1438-ban 6 arany forintért¹³ bérli a fürdőt.

A *vászonfehéritő bére* 1435-ben 4056 kamarai forintot,¹⁴ 1438-ban 161 kamarai forintot,¹⁵ a *posztönyíró bére* 1419-ben 12 forintot,¹⁶ 1420-ban 8 forintot,¹⁷ 1421-ben 17 forintot,¹⁸ a *mérőház*, melyet Mewus Grotker bérelt 1435-ben 240 kamarai forintot,¹⁹ 1436-ban 9 arany forintot,²⁰ 1437-ben 20 arany forintot,²¹ 1438-ban 26 arany forintot²² hozott Bártfának.

A *malmok jövedelmét* összegezve közli az 1435/36 és az 1438. évi számadás; az előbbi esztendőben 88 forintot,²³ az utóbbiban 107 forintot²⁴ jövedelmeztek.

Az egyes malmok bére: *Moele bey dem spittel bére* fejében 1434-ben Pál molnár 18 arany forintot²⁵ fizetett.

¹ Fejérpataky 443 l.

² U. o. 453 l.

³ U. o. 183 l.

⁴ U. o. 190 l.

⁵ U. o. 432 l.

⁶ U. o. 443 l.

⁷ U. o. 461 l.

⁸ U. o. 464 l.

⁹ U. o. 614 l.

¹⁰ U. o. 192 l.

¹¹ U. o. 410 l.

¹² U. o. 434 l.

¹³ U. o. 445 l.

¹⁴ U. o. 431 l.

¹⁵ U. o. 401 l.

¹⁶ U. o. 192 l.

¹⁷ U. o. 192 l.

¹⁸ U. o. 192 l.

¹⁹ U. o. 410 l.

²⁰ U. o. 434 l.

²¹ U. o. 444 l.

²² U. o. 460 l.

²³ U. o. 432 l.

²⁴ U. o. 461 l.

²⁵ U. o. 410 l.

Az *alsó malomért* Tamás molnár 1434-ben 27 arany forintot,¹ 1435-ben 45 arany forintot,² 1437-ben Ticzner Márk, ki anyjával együtt kibérli három évre, az első évben fizet 40 arany forintot, 1438 és 39-ben pedig 45 arany forintot.³

A *felső malmot* Ticzner Jakab vette bérbe 55 arany forintért.⁴ A *fűrészmalom* pedig avval a kikötéssel adja el György esztergályosnak 8 arany forintért, ha minden évben 2 arany frtnyi bért fizet érte a városnak.⁵

Bártfa *adomány* útján is jutott jövedelemhez, Zsigmond király 1439-ben sőt,⁶ 1435-ben ismét 300 kamarai forint értékű rezet⁷ ajándékoz a városnak.

A polgárok legtöbbnyire boradománnyal kedveskedtek a városnak.

1439 szept. 11-én Czirler Gáspár és Weygel N. egy hordó szerémi vörös bort, Jeypner János és Glauchner Tamás egy hordó szerémi fehér bort,⁸ Drezeler János és György egy hordó vörös bort adtak ajándéknak.⁹

Jelentékeny összeg folyt be a *mérési díjakból*,¹⁰ a *fürdő*¹¹ és a *csatornapénzekből*¹² és a polgárjog elnyeréséért fizetett *illetékekből*.¹³

Adózása. Már az Anjou-korban végbemegy az az átalakulás, mely a városi élet fejlődése következtében létrehozza a városon belül a *közteherviselés* elvének megvalósulását.¹⁴

A *tized*¹⁵ ép úgy terheli a nemeseket, mint a polgárokat.¹⁶

¹ Fejérpataky 410 l.

² U. o. 411 l.

³ U. o. 444 l.

⁴ U. o. 410, 435, 445, 453 l.

⁵ U. o. 444 l.

⁶ U. o. 290 l.

⁷ U. o. 353 l.

⁸ U. o. 611 l.

⁹ U. o. 612 l.

¹⁰ U. o. 461 l.

¹¹ U. o. 303, 307, 340, 362 l.

¹² U. o. 615 l.

¹³ U. o. 190 l.

¹⁴ Illés 55 l.

¹⁵ Fejérpataky 182, 211, 213, 236, 245, 267, 281, 305, 310, 322, 324, 329, 341, 343, 347, 357, 358, 370, 377, 393, 409, 432, 444, 490, 585, 606 l.

¹⁶ Király 45 l.

A *collecta*¹ (*exactio*) gyűjtőneve alatt kivetett adók fontos jövedelmi forrásai a kincstárnak.

A *census* eredetileg földbér (*terrágium*) vagyis terményekben és munkateljesítésekben, később pénzbeli szolgáltatásokban állott, melyeket a szabad földművelők, telepesek (*hospites*), polgárok (*civis*) a földesuruknak, így a királynak nyújtottak a nekik átengedett területért.²

Ez a *terrágium* eleinte *házhely* utáni adó volt (*mansio*).³ A városi élet fejlődésével ez a magántermészetű szolgáltatás *közjogi* adóvá növi ki magát. S midőn a városi autonómia kezdődik, a városi *census* bizonyos *fix évi tételenként* jelenik meg, mely változásoknak nem volt kitéve.⁴ Ezt bizonyítják az 1435., 1436., 1437. és 1439-ik évről szóló számadások, melyek szerint Bártfa 500 arany forint *censust* fizetett⁵ Baliczky Andrásnak a kincstár tisztviselőjének.

A város nem élvezte az önmegadóztatás sarkalatos jogát. Adóját kamarája után, I. Ferdinánd óta, közvetlenül a király állapította meg.⁶

Csak a legfelsőbb helyről kirótt adó behajtása bízott rá.

Hogy Bártfát erősen terhelte az 500 arany forint évi *census*, kitűnik a számadáskönyvekből. 1426-ban Doníma Rachná-nak, Baliczky András nejének, vesznek egy lovat 40 kamarai forintért, mert keresztülvitte adójuk leszállítását⁷ (*relaxatio*). Ugyancsak az 1433. számadás megemlíti, hogy mikor Schonwiser Márton Rozgonyi Györgynél járt az 50 arany forint adó leszállítása ügyében, kiadott 23 forint 50 dénárt.⁸

A város adózott a királyi *kancellárnak*, az *ország-bírónak* és a *királyi ajtónálló szolgák mesterének*.

¹ Fejérpataky 411, 418, 426, 435, ⁵ Fejérpataky 360, 370, 381, 492 l. 443, 446, 452 l.

² Illés 63 l.

³ Király 89 l.

⁴ Acsády 118 l.

⁶ Acsády 116. l., Salamon II. k. 403. l.

⁷ Fejérpataky 213 l.

⁸ U. o. 322 l.

Az előbbi 64 arany forintot,¹ a második 1440-ben 6 forintot,² a harmadik 1437-ben 6 arany forintot³ kapott.

Osolinsky Miklósnak pedig 1437-től kezdve 50 arany forint évi adót fizetett Bártfa.⁴

Az adónemek között fontos szerepet játszanak az *ajándékok*, melyek évenként rendszerint *ujévkor*,⁵ behajtottak. Ezek a királynak, mint földesúri hatósága után öt megillető szolgáltatások, járnak.⁶ A város birtokjoga forrásának a király kegyelmét tudta, melyet adózásával és szolgálataival továbbra is kiérdemelnie kellett.⁷

1420-ban *Zsigmond királynak* adó és *ujévi ajándék* fejében ad a város 2200 forintot.⁸ Ugyancsak 1434-ben *Zsigmond királynak* ajándékoztak egy arany serleget, melyért *Gotsmied Gáspárnak* 46 arany forintot fizettek⁹ és egy lovat, mely 25 arany forintba került.¹⁰ 1435-ben egy arany tálat, melyért 1 arany forintot kapott *Grenicer Ágost*.¹¹ 1436-ban egy 4 arany márka értékű korszót,¹² 1437-ben abroszt és törülközőt¹³ három forint értékben. *Erzsébet királynénak* 1438-ban Bártfa 900 dénárt érő gyolcsot ajándékozott.¹⁴ A város nemcsak a királynak, hanem a király hivatalnokainak is ad ajándékot. A *tárnokmesternek* 1420-ban egy abroszt, mely 21 frtba került,¹⁵ 1421. jun. 19-én 15 forint ára nyulat, fogoly-madarat és sört,¹⁶ melyért 5 forintot fizettek,¹⁷ 1426 okt. 25-én 120 rőf posztót, melyet $26\frac{1}{2}$ kassai forintért vettek,¹⁸ nov. 30-án 600 dénár értékű sört és ugyancsak 600 dénárért törülközőt,¹⁹ dec. 17-én egy darab 3200 dénár

¹ Fejérpataky 499 l.

² U. o. 372 l.

³ U. o. 372 l.

⁴ U. o. 403 l.

⁵ U. o. 188, 189, 190, 496 l.

⁶ Illés 65 l.

⁷ Magy. alkotm. és jogtört. 140 l.

⁸ Fejérpataky 188 l.

⁹ U. o. 340 l.

¹⁰ U. o. 346 l.

¹¹ U. o. 357 l.

¹² U. o. 432 l.

¹³ U. o. 389 l.

¹⁴ U. o. 396 l.

¹⁵ U. o. 188 l.

¹⁶ U. o. 189 l.

¹⁷ U. o. 191 l.

¹⁸ U. o. 221 l.

¹⁹ U. o. 227 l.

értékű angol posztót,¹ dec. 23-án 25 rőf jó vásznat,² 1427-ben 7 nyulat és egy dām vadat,³ 1428-ban 4 nyulat,⁴ 1434-ben 2 darab vásznat,⁵ 1437-ben egy hordó sört,⁶ 1438-ban egy darab vásznat és 2 abroszt.⁷

A *tárnokmester nejéről* is megemlékezik a város. 1427-ben ajándékoznak neki egy hordó sört,⁸ 1428-ban május 15-én 50 darab gyolcsot,⁹ nov. 6-án ugyanennyit,¹⁰ 1432-ben 2 abroszt, melyért Hawczke Tamásnak 3 forint 50 dénárt fizettek.¹¹

A város a *tárnokmester Mihály* nevű jegyzőjének is juttatott ajándékot. 1421-ben 3 rőf süvegre való heristali posztót.¹²

Ajándékkal adózik Bártfa a *nádornak*, kinek 1435-ben egy drb vásznat adott,¹³ a *horvátországi duxnak*, aki 1433-ban 4 forint értékű zabot kapott,¹⁴ a *királyi kancellárnak*, kinek 1435-ben törülközőket,¹⁵ 1438-ban egy kocsit ajándékoztak,¹⁶ 1435-ben az *udvarmesternek* és a többi nemeseknek 31 forint ára bort adományoztak, a *sárosi comesnek* 1426-ban 100 rőf gyolcsot és egy pár sarut,¹⁷ 1434-ben a *sárosi írnoknak* pedig egy pár sarut,¹⁸ Rozgonyi György és János *pozsonyi főispánnak*.¹⁹ 1428 jun. 25-én egy drb gyolcsot, szeptember 2-án egy pár sarut és 29 rőf vásznat,²⁰ 1432-ben 2 drb gyolcsot²¹ és egy hordó sört,²² 1433-ban 8 forint értékű fűszert,²³ 1437-ben gyolcsot,²⁴ 1439-ben gyolcsot,²⁵ asztal-

¹ Fejérpataky 227 l.

² U. o. 230 l.

³ U. o. 239 l.

⁴ U. o. 267 l.

⁵ U. o. 343 l.

⁶ U. o. 373 l.

⁷ U. o. 492 l.

⁸ U. o. 238 l.

⁹ U. o. 285 l.

¹⁰ U. o. 286 l.

¹¹ U. o. 303 l.

¹² U. o. 190 l.

¹³ U. o. 357 l.

¹⁴ U. o. 317 l.

¹⁵ U. o. 357 l.

¹⁶ U. o. 386 l.

¹⁷ U. o. 210 l.

¹⁸ U. o. 341 l.

¹⁹ Pallas Nagy Lexikona 14k. 714 l.

²⁰ Fejérpataky 267 l.

²¹ U. o. 307 l.

²² U. o. 314 l.

²³ U. o. 324 l.

²⁴ U. o. 374 l.

²⁵ U. o. 484 l.

neműt és törülközőt,¹ Rozgonyi György szolgájának 28 forint értékű nyestet és vásznat,² Baliczky Andrásnak 1432-ben 6 forint 16 dénár értékű bort³ és 1435-ben 100 drb gyolcsot⁴ adtak ajándékul.

A királyi ajtónállóknak pénzt adományoznak és pedig Zsigmond király ajtónálló szolgájának 1419-ben 12 forintot,⁵ 1420-ban 634 dénárt,⁶ 1426-ban 600 dénárt,⁷ 1428-ban 1200 dénárt.⁸

A királyi követ is jut jövedelemhez a város ajándéka révén, ami 1436-ban egy darab gyolcsból állott;⁹ a királyi szolgának pedig 1438-ban egy sast ajándékoznak.¹⁰

A város közjogi függésében legfontosabb volt a királyi kincstár pénzbeli követelése. A királyok kétségkívül nem is lettek volna nagy pártfogói a városoknak, ha *financiális* hasznot nem hajtottak volna nekik.

A városok ezt szem előtt tartották és amikor csak alkalmuk nyílik, adójukon kívül jelentékeny összeggel szolgálják urukat. 1438-ban Bártfa 40 arany forinttal járult hozzá Albert királlyá választásának költségeihez, mely összeget, Rozgonyi István, pozsonyi főispánnak, adta át.¹¹

Bártfát terheli a vámok külön faja, a *harmincad* (*tricesima, tricesimatura, dryssigiste*),¹² mely a külföldről jövő árukat érte. A legtöbb harmincad nem volt állami kezelésben, bérbeadatott, vagy magánosok, hatalmas főurak birtokába jutott. Lengyelország felé az ország határán levő harmincadhelyek sem voltak mindig a király birtokában. A harmincadügy nem közvetlenül a pozsonyi kamara, hanem a *sárosi főkapitány* alatt állott 1557—1558-ig, amikor Bártfa önálló har-

¹ Fejérpataky 486 l.

² U. o. 328 l.

³ U. o. 306 l.

⁴ U. o. 358 l.

⁵ U. o. 192 l.

⁶ U. o. 187, 188 l.

⁷ U. o. 217 l.

⁸ U. o. 268 l.

⁹ U. o. 370 l.

¹⁰ U. o. 396 l.

¹¹ U. o. 403 l.

¹² U. o. 306, 461, 463, 464, 465, 466, 587, 596, 597, 599 l.

míncadhellyé lesz éppenúgy, mint Eperjes, Lubló, Kassa, Lőcse, Sztropkó, Ungvár és Késmárk.¹ A harmincadhelyeken már Nagy Lajos király ideje óta² *regestrumot*³ vezetnek, melybe a megvámolt cikkeket és az így befolyó jövedelmet be kellett írni.⁴ A számadáskönyv feljegyzí, hogy 1438-ban a harmincadból 245 forint folyt be.⁵

A város *hadiilletékét* mindig fogadott, gyalog és lovas,⁶ zsoldosokkal (stipendarii, seldner, söldner),⁷ rőtta le a királyi hadseregbe. Ezeknek élclmezése és zsoldja jelen-tékeny összegbe került. 1439-ben március elsején szerző-dést kötnek a zsoldosokkal.

Minden egyes zsoldos kap 100 dénárt és azonfelül mindennemű költségeit megtérítik,⁸ 1440-ben megismétlik a szerződést. Ennek értelmében minden egyes zsoldos zsoldja fejében kap 40 dénárt, ellátásáért pedig Swogir Györgynek 50 dénárt fizettek. Ez összesen 100 kamarai forintot és 460 dénárt emésztett fel a város pénztárából.⁹

1441. február 10-én kifizettek a zsoldosoknak zsoldjuk fejében 29 kamarai forintot;¹⁰ ugyancsak ez év márciusában kaptak 2880 dénárt, mikor szabadságot adnak nekik,¹¹ 1442. március 16-tól aug. 31-ig 371 frt 25 dénárt,¹² 1443-ban jan. 4-től február 5-ig hetenkint 600 dénárt,¹³ március 27-én 2700 dénárt,¹⁴ május 14-én 3200 dénárt,¹⁵ jul. 7-től aug. 2-ig hetenkint 542 dénárt,¹⁶ szept. 11-én

¹ Acsády 140 l.

² Csánki 21 l.

³ Fejérpataky 314 l.

⁴ Csánki 23 l.

⁵ Fejérpataky 461 l.

⁶ U. o. 555 l.

⁷ U. o. 239, 337, 384, 385, 390, 392, 393, 396, 398, 402, 403, 459, 483, 485, 490, 492, 504, 505, 506, 507, 508, 512, 518, 534, 545, 546, 548, 550, 552, 554, 562, 570, 575, 579, 581, 583, 601, 603, 605, 608, 610 l.

⁸ U. o. 485, 611 l.

⁹ U. o. 615 l.

¹⁰ U. o. 518 l.

¹¹ U. o. 519 l.

¹² U. o. 545, 550, 552, 554, 559 l.

¹³ U. o. 570, 571, 572 l.

¹⁴ U. o. 601 l.

¹⁵ U. o. 575 l.

¹⁶ U. o. 580, 581 l.

3360 dénárt,¹ egy zsoldos zsoldja 33 és 50 dénár² között változik. 1444-ben május 15-én 55 kamarai forint,³ jun. 15-én 300 kamarai forint,⁴ jul. 3-án 500 dénár,⁵ nov. 6-án 600 dénár,⁶ dec. 11-én 591 forint és egy erto zsoldot fizettek.⁷

Egyéb kiadások.

A városi kiadások nagyon különbözök, de azért mégis voltak állandó évről-évre visszatérő tételek. Ilyenek a városi *bértartozások*. A város természetben adott hivatalnokainak lakást. Mivel azonban nem rendelkezett megfelelő számú épülettel, a polároktól bérél házakat és pedig 1434-ben Wenczel szüctől három vörös forintért,⁸ 1441-ben 2 arany forintért,⁹ 1444-ben 5 forintért;¹⁰ ezen összegek *házbér* (hawsczins)¹¹ címen fordulnak elő a számadáskönyvben. A város gazdasági épületei sem voltak elegendők, mert ilyeneket is kénytelenek bérbe venni.

Pinczebér fejében 1433-ban 53 forintot,¹² 1434-ben 25 forintot,¹³ 1439-ben Jáwernek pinczéjéért, ahol az ajándékul kapott bort elhelyezték, 328 dénárt,¹⁴ 1441-ben 100 dénárt,¹⁵ 1444-ben 4 forintot,¹⁶ *csűrökért* 1426-ban 2050 dénárt,¹⁷ 1427-ben 1000 dénárt,¹⁸ 1428-ban 450 dénárt,¹⁹ 1432-ben 13 forintot,²⁰ 1433-ban 8 forintot,²¹ 1434-ben csűrért és a jegyző lakásáért 3 arany forintot,²² 1438-ban 75 dénárt²³ és 1449-ben 3 forintot²⁴ fizettek.

A *borraivalók* (bíbales, czu vortrinken, trinkgelt) is

¹ Fejérpataky 583 l.

² U. o. 573, 574, 562 l.

³ U. o. 603 l.

⁴ U. o. 604 l.

⁵ U. o. 605 l.

⁶ U. o. 608 l.

⁷ U. o. 610 l.

⁸ U. o. 347 l.

⁹ U. o. 533 l.

¹⁰ U. o. 608, 610 l.

¹¹ U. o. 347, 533, 608, 610 l.

¹² U. o. 314 l.

¹³ U. o. 337 l.

¹⁴ U. o. 495 l.

¹⁵ U. o. 523 l.

¹⁶ U. o. 546 l.

¹⁷ U. o. 215, 218, 221, 224, 231 l.

¹⁸ U. o. 236, 243, 244 l.

¹⁹ U. o. 273, 280 l.

²⁰ U. o. 302, 303 l.

²¹ U. o. 316 l.

²² U. o. 380 l.

²³ U. o. 393 l.

²⁴ U. o. 489 l.

el vannak könyvelve. 1426-ban 200 dénárt,¹ 1427-ben ugyanennyit,² 1432-ben 2 forint 36 dénárt,³ 1433-ban 11 forint 50 dénárt,⁴ 1434-ben 3 forint 40 dénárt,⁵ 1435-ben 11 forintot,⁶ 1436-ban 29 dénárt,⁷ 1437-ben 26 dénárt,⁸ 1438-ban 291 dénárt,⁹ 1439-ben 73 dénárt,¹⁰ 1440-ben 100 dénárt,¹¹ 1441-ben 10 dénárt,¹² 1443-ban 300 dénárt¹³ és 1444-ben 1350 dénárt¹⁴ adtak ki borra-
valókban.

Jelentékeny összeget emésztettek fel a város pénztárából a város tisztviselőinek *hivatalos utazásai* is. Az efajta utazások költségeinek fedezésére 1426-ban 17 forint,¹⁵ 1428-ban 80 kamarai forint,¹⁶ 1434-ben 43 forint,¹⁷ 1435-ben 31 arany forint,¹⁸ 1438-ban 1396 dénár,¹⁹ 1439-ben 9285 dénár,²⁰ 1442-ben 67 arany forint²¹ és 1444-ben 131 arany forint²² kellett.

A városi *ingóságok gondozása* is pénzbe került. 1426-ban kocsijavításért 206 dénárt,²³ kocsimegvasalásért 150 dénárt,²⁴ kocsikerekekért 92 dénárt²⁵ fizettek Ferenc kocsigyártónak. 1428-ban vettek egy kocsit 500 dénárért,²⁶ 1429-ben pedig egy kisebb kocsit elkészítése 50 dénárba²⁷ került.

Kocsifelszerelésekért következő összegeket fizettek : kocsiszerszámért (*waggen-geschirre*) 1434-ben 6 forintot,²⁸

¹ Fejérpataky 219, 223 l.

¹⁵ U. o. 218 l.

² U. o. 237, 244 l.

¹⁶ U. o. 268 l.

³ U. o. 305, 307, 310 l.

¹⁷ U. o. 343, 345 l.

⁴ U. o. 320, 321 l.

¹⁸ U. o. 352, 353, 354 l.

⁵ U. o. 337, 340, 343, 345, 348 l.

¹⁹ U. o. 383, 394 l.

⁶ U. o. 354, 360 l.

²⁰ U. o. 488 l.

⁷ U. o. 363, 364, 366, 370, 371, 372 l.

²¹ U. o. 562 l.
²² U. o. 600 l.

⁸ U. o. 375, 376, 379 l.

²³ U. o. 215 l.

⁹ U. o. 382, 387, 393 403, 404 l.

²⁴ U. o. 214 l.

¹⁰ U. o. 484, 486, 488, 491, 494 l.

²⁵ U. o. 232 l.

¹¹ U. o. 507 l.

²⁶ U. o. 270 l.

¹² U. o. 532 l.

²⁷ U. o. 290 l.

¹³ U. o. 576 l.

²⁸ U. o. 341 l.

¹⁴ U. o. 610 l.

kocsítakaróért (wagendecke) 1433-ban 1 forintot,¹ 1434-ben 31 forintot,² 1436-ban 4 arany forintot és 25 dénárt,³ kocsikenőért (wagensmer, waynsmer) 40 dénárt,⁴ 1432-ben 3 forintot,⁵ 1433-ban 2 forintot,⁶ 1434-ben 50 dénárt,⁷ 1436-ban 52 dénárt,⁸ városi kocsíért és kerekekért Ferenc kocsigyártónak 44 forintot,⁹ 1438-ban kocsikenőért 49 dénárt,¹⁰ hájért 6 dénárt,¹¹ 1439-ben 72 dénárt¹² és 1444-ben 350 dénárt;¹³ ugyancsak ebben az évben egy kocsikast (flechten) vettek 75 dénárért.¹⁴ Egy kocsikerék ára 1427-ben 58 dénár,¹⁵ 1433-ban 1¹/₂ forint,¹⁶ 1438-ban és 1439-ben 18 dénár;¹⁷ egy kocsikötélért pedig 1433-ban 1 forint 25 dénárt¹⁸—4 forint és 75 dénárt¹⁹ adtak.

A városnak van nyája is. 1433-ban szerződést kötött a pásztorokkal, melynek értelmében ezek kapnak 56 köből gabonát, minden tehén legeltetéséért 3 dénárt, borjú- és kecskéért 1 dénárt, egy malacért 1 phenniget;²⁰ 1334 március 29-én a nagyobb pásztoroknak 3 forint, a kisebb pásztoroknak 2 forint, április 3-án valamennyinek 17 forint 50 dénár és 1 forint ára kenyér²¹ jutott a város pénztárából.

1439-ben Hannus Hys és Kusma pásztoroknak szerződésileg biztosítanak 34 köből gabonát és minden tehén legeltetéséért 2 dénárt.²²

A város tart lovakat is, melyeknek megpatkolása 1439-ben 10 dénárba,²³ gyógyításuk (curatio) 1426-ban 40 dénárba,²⁴ 1427-ben 100 dénárba került.²⁵

¹ Fejérpataky 327 l.

² U. o. 336 l.

³ U. o. 371 l.

⁴ U. o. 302 l.

⁵ U. o. 303, 306, 313 l.

⁶ U. o. 316, 320 l.

⁷ U. o. 340 l.

⁸ U. o. 364 l.

⁹ U. o. 364 l.

¹⁰ U. o. 392, 394 l.

¹¹ U. o. 403 l.

¹² U. o. 482, 486 l.

¹³ U. o. 598 l.

¹⁴ U. o. 603 l.

¹⁵ U. o. 252 l.

¹⁶ U. o. 314 l.

¹⁷ U. o. 403, 482 l.

¹⁸ U. o. 215 l.

¹⁹ U. o. 316 l.

²⁰ U. o. 405 l.

²¹ U. o. 337 l.

²² U. o. 612 l.

²³ U. o. 487 l.

²⁴ U. o. 229 l.

²⁵ U. o. 253 l.

A lovakat a lovász (*famulus equorum*) őrzi. 1418-ban ezért 1 forint és 6 dénárt fizetnek neki.¹

Bártfa termel szénát és mégis azt látjuk, hogy vásárolnak is. 1433-ban 20 forintért,² 1435-ben Stenczíl Györgytől 54 forintért,³ 1436-ban 55 dénárért,⁴ 1440-ben 2 forint 25 dénárért.⁵ A lovak részére vett zab köből-jét 1426-ban 8 dénárral,⁶ 1427-ben 10 dénárral,⁷ 1432-ben 42—50 dénárral,⁸ 1435-ben 2 forinttal⁹ fizetik. A lovak részére egy darab söt 1432-ben 1 forint 50 dénárért¹⁰ vettek. A lószerszámokra¹¹ fordított pénzzel is beszámoltak.

Jelentékenyek az *ételnemüekre*¹² fordított kiadások is. A városi tisztviselők állandóan élvezik a város jövedelményét. Mindig tartottak a tanácsházban egyet-mást részükre. Ezek a kiadások reggeli (*fruestockil*)¹³ címen is be vannak írva. A város lát *vendégeket* is. 1426-ban a városi szolgabíró megvendégelése 62 dénárba került.¹⁴ Bártfa ajándékkal is kedveskedett vendégeinek. 1433-ban 12 frt és 50 dénár ára bort,¹⁵ 1435-ben 52 frtért vesz bort Glauchner Pétertől vendégei jutalmazására,¹⁶ 1436-ban a kassai vendégeknek 20 frt értékű halat,¹⁷ 1432-ben 882 dénárért,¹⁸ 1440-ben 5250 dénárért bort.¹⁹

Irodai functiókra is különféle dolog kellett. 1419-ben vettek 46¹/₂ dénárért,²⁰ 1421-ben 1 frt és 3 ortoért,²¹ 1426-ban

¹ Fejérpataky 174 l.

² U. o. 818 l.

³ U. o. 354 l.

⁴ U. o. 367, 368, 369 l.

⁵ U. o. 500 l.

⁶ U. o. 207 l.

⁷ U. o. 238 l.

⁸ U. o. 311, 312, 313 l.

⁹ U. o. 359 l.

¹⁰ U. o. 307 l.

¹¹ U. o. 182, 241, 269, 292, 306, 308, 367, 369, 372, 376, 383, 385, 390, 394, 495, 498, 501, 584, 605, 610 l.

¹² U. o. 309, 362 l.

¹³ U. o. 503 l.

¹⁴ U. o. 228 l.

¹⁵ U. o. 228 l.

¹⁶ U. o. 360 l.

¹⁷ U. o. 362 l.

¹⁸ U. o. 382, 383 l.

¹⁹ U. o. 500, 502, 503, 507, 508, 510 l.

²⁰ U. o. 180, 181 l.

²¹ U. o. 190, 191 l.

egy márka széles garasért,¹ 1428-ban 3½ solíduş gros-susért,² 1432-ben 20 garasért,³ 1434-ben 5 forintért,⁴ 1435-ben 3 forintért,⁵ 1438-ban 25 dénárért,⁶ 1439-ben 290 dénárért,⁷ 1441-ben 120 dénárért,⁸ 1442-ben 450 dénárért⁹ és 1444-ben 1 frt 25 dénárért papírost.¹⁰ A privi-legiális oklevelekhez pergamentet 1434-ben 6 forintért vásároltak.¹¹ Az okleveleknek hitelt adó pecsétjeire 1437-ben 13 dénárért vettek viaszt.¹² A pecsételéshez (peczhetin) 1433-ban 2 frtért,¹³ 1435-ben 1 frtért¹⁴ vásároltak gyertyát.

A levelek tartására szolgált a leveles láda, egy ilyenért 1440-ben 32 dénár¹⁵ fizettek.

A városi házak és a város tulajdonát képező egyéb épületek javítást és fentartást igényelnek. Itt találjuk tehát felszámítva, hogy ács munkákért 1434-ben 522 frt 22 dénár,¹⁶ kőműves munkákért 1434-ben 1802 frt és 12 dénár,¹⁷ 1420-ban mészégető kemencéért 90 frtot,¹⁸ 1433-ban 132 frtot,¹⁹ 1435-ben 67½ kamarai frtot,²⁰ 1437-ben 49 arany frtot és 8 dénár,²¹ kötőrőknek 1435-ben 73 kamarai frtot,²² kovács munkákért 1426-ban 6 frtot,²³ 1427-ben 52 arany frtot,²⁴ téglavetőknek 122 kamarai frtot fizettek.²⁵

Jelentékeny összegek ezek, ha szem előtt tartjuk, a munkások díjait, melyek a számadáskönyv korában a következők:

1427-ben mész munkás napi bére 24 dénár, 1432-ben vakolatkészítőé 28 dénár,²⁶ kőműves heti bére 2 forint

¹ Fejérpataky 215 l.

² U. o. 271 l.

³ U. o. 312 l.

⁴ U. o. 344 l.

⁵ U. o. 353 l.

⁶ U. o. 389, 396 l.

⁷ U. o. 482, 486, 488, 489, 492, 494, 500 l.

⁸ U. o. 532 l.

⁹ U. o. 548, 554 l.

¹⁰ U. o. 605 l.

¹¹ U. o. 346 l.

¹² U. o. 381 l.

¹³ U. o. 326 l.

¹⁴ U. o. 359 l.

¹⁵ U. o. 508 l.

¹⁶ U. o. 350 l.

¹⁷ U. o. 335 l.

¹⁸ U. o. 189 l.

¹⁹ U. o. 330 l.

²⁰ U. o. 358 l.

²¹ U. o. 381 l.

²² U. o. 358 l.

²³ U. o. 214 l.

²⁴ U. o. 380 l.

²⁵ U. o. 534 l.

²⁶ U. o. 308 l.

és 25 dénár,¹ 1433-ban ács napidíja 50 dénár,² agyagosé 32—36 dénár,³ napszámosé 28—82 dénár,⁴ 1434-ben 70 dénár,⁵ 1437-ben ácsé 9 dénár,⁶ 1438-ban 60 dénár,⁷ kőmivesé szintén 60 dénár,⁸ napszámosé 28—30 dénár,⁹ 1439-ben mész munkása 7 dénár,¹⁰ 1440-ben ácsé 16 dénár,¹¹ Péter ács hetibére 75 dénár,¹² kőmivesé 100 dénár,¹³ kötőrőé ugyanennyi,¹⁴ napszámosé 6 dénár;¹⁵ 1441-ben egy ács napi bére fejében kap 18 dénárt,¹⁶ kőmives 75 dénárt,¹⁷ kötőrő 12—24 dénárt,¹⁸ vakolatkészítő 9 dénárt,¹⁹ mészkeverő ugyanennyit,²⁰ napszámos nyolc,²¹ kilenc,²² tizenkét,²³ negyven,²⁴ sőt hatvan²⁵ dénárt is.

Az építéshez szükségelt anyagoknak árai: deszka ára 1427-ben 11¹/₈ dénár,²⁶ 1432-ben 18—32 dénár,²⁷ 1433-ban 6 dénár;²⁸ 1444-ben a deszka darabját 6 dénárért vágták.²⁹ Egy zsindelyért 1432-ben 42 dénárt,³⁰ 1438-ban 7 dénárt,³¹ 1441-ben 9000 zsindelyért 110 dénárt³² fizettek. A szög darabját 1437-ben 12 dénárért³³ és 1433-ban hat darab téglát 7 forinttal vásároltak.³⁴ Egy szekér fa 1432-ben 1 forint 12 dénárba,³⁵ 1433-ban 1 forintba,³⁶ 1436-ban 7¹/₂ forintba,³⁷ 1438-ban 11 dénárba,³⁸ 1439-ben 12—14 dénárba,³⁹

¹ Fejérpataky 311, 312 l.

² U. o. 323 l.

³ U. o. 320, 321 l.

⁴ U. o. 318, 319, 320 l.

⁵ U. o. 354 l.

⁶ U. o. 375 l.

⁷ U. o. 387 l.

⁸ U. o. 387, 388, 389, 391, 392, 393, 394, 395 l.

⁹ U. o. 484 l.

¹⁰ U. o. 484 l.

¹¹ U. o. 529 l.

¹² U. o. 503-507 l.

¹³ U. o. 492-493, 501 l.

¹⁴ U. o. 504, 505 l.

¹⁵ U. o. 494 l.

¹⁶ U. o. 521 f.

¹⁷ U. o. 523, 524, 525 l.

¹⁸ U. o. 524, 525 l.

¹⁹ U. o. 523, 524, 525, 526 l.

²⁰ U. o. 524 l.

²¹ U. o. 521, 522, 523, 527 l.

²² U. o. 524, 526 l.

²³ U. o. 520 l.

²⁴ U. o. 531 l.

²⁵ U. o. 545 l.

²⁶ U. o. 233 l.

²⁷ U. o. 306, 309 l.

²⁸ U. o. 326 l.

²⁹ U. o. 521 l.

³⁰ U. o. 307 l.

³¹ U. o. 397 l.

³² U. o. 527 l.

³³ U. o. 373 l.

³⁴ U. o. 317 l.

³⁵ U. o. 302 l.

³⁶ U. o. 316, 326 l.

³⁷ U. o. 361 l.

³⁸ U. o. 396 l.

³⁹ U. o. 494 l.

1440-ben 10 dénárba,¹ egy fuder fa 1432-ben egy frtba,² 1434-ben másfél forintba,³ 1437-ben 8—10 dénárba⁴ került.

Egy szekér kő 1439-ben 3 dénár,⁵ egy fuder kő pedig 1432-ben hét,⁶ nyolc,⁷ sőt 20 dénár,⁸ 1433-ban 10 dénár,⁹ 1434-ben 28 dénár,¹⁰ egy malomkő 16 frt,¹¹ 1441-ben egy fuder kő 5—8 dénár;¹² szállításért 1432-ben 24 dénárt,¹³ 1441-ben 5 dénárt¹⁴ fizettek. Egy fuder kő előállítására 1432-ben 7 dénár.¹⁵

Egy hordó mész 1427-ben 100 dénár,¹⁶ szállítására 60—84 dénár¹⁷ és egy kuffa mész 1433-ban 3—4¹/₂ frt;¹⁸ szállítására 1433-ban 1 frtba,¹⁹ 1443-ban 60 dénárba került.²⁰

1439-ben a város szerződést köt Nelner és Márton mészégetőkkel, kik 110 dénárért tartoznak égetni és a városba szállítani egy kuffa meszet.²¹ 1441-ben Márton mészégető 125 dénárért éget egy hordó meszet,²² 1442-ben ugyancsak ő éget egy kuffa meszet 400 dénárért, Gruenwalt mészégető 100 dénárért,²³ Jakab mészégető 160 dénárért²⁴ és 1443-ban Márton mészégető 3 kuffát 1 forintért.²⁵

Egy fuder agyag 1432-ben 18 dénár,²⁶ egy fuder homok 2—2¹/₂ dénár,²⁷ szállítására 21 dénár,²⁸ egy fuder vakolat 1441-ben 4 dénár.²⁹

¹ Fejérpataky 499 l.

² U. o. 314 l.

³ U. o. 345 l.

⁴ U. o. 373 l.

⁵ U. o. 495, 496 l.

⁶ U. o. 304 l.

⁷ U. o. 302 l.

⁸ U. o. 312 l.

⁹ U. o. 329 l.

¹⁰ U. o. 349 l.

¹¹ U. o. 342 l.

¹² U. o. 524, 525, 526, 531, 532 l.

¹³ U. o. 311 l.

¹⁴ U. o. 525, 529 l.

¹⁵ U. o. 311 l.

¹⁶ U. o. 236 l.

¹⁷ U. o. 250, 289 l.

¹⁸ U. o. 330, 331, 332, 333 l.

¹⁹ U. o. 314 l.

²⁰ U. o. 570 l.

²¹ U. o. 479 l.

²² U. o. 512 l.

²³ U. o. 540 l.

²⁴ U. o. 541 l.

²⁵ U. o. 564 l.

²⁶ U. o. 307, 308, 310, 312 l.

²⁷ U. o. 524, 525 l.

²⁸ U. o. 307 f.

²⁹ U. o. 525 l.

A város *egyéb ingatlanainak*: városi erdők,¹ szántóföldek,² rétek,³ kertek⁴ és halastavak⁵ fenntartására fordított összegek is számottevők:

1419-ben az aratóknak fizetnek 1 frtot,⁶ 1424-ben szénakaszálóknak 10 forintot,⁷ 1426-ban szénakaszálóknak 120 dénárt,⁸ 1429-ben 19 frt 50 dénárt,⁹ 1432-ben 10 frtot,¹⁰ szénakötözőknek 150 dénárt,¹¹ 1433-ban a búza-földet művelőknek 83 frtot,¹² 1434-ben erdei munkákért 1 forintot,¹³ a halastó körüli munkákért 125 dénárt,¹⁴ 1435-ben szénakaszálóknak 4 frtot,¹⁵ a halastó körüli munkákért ugyanennyit,¹⁶ 1436-ban cséplőknek 31 dénárt,¹⁷ aratóknak 94 dénárt,¹⁸ 5 napszámosnak, akik az erdőben dolgoztak, 10 dénárt,¹⁹ a halastavak körüli munkákért 4 frtot,²⁰ 1437-ben a városi réten kaszálóknak 72 dénárt,²¹ az erdőben dolgozóknak 60 dénárt,²² szénabehordásért 564 dénárt,²³ 1438-ban cséplőknek 140 dénárt,²⁴ szénamunkásoknak 100 dénárt,²⁵ szénakaszálóknak 40 dénárt,²⁶ 1439-ben aratóknak 14 dénárt,²⁷ szántóvetőknek 20 dénárt,²⁸ szénakaszálóknak 16 dénárt,²⁹ egy munkásnak erdei munkáért 7 dénárt,³⁰ 1440-ben aratóknak 190 dénárt,³¹ gabona-szóróknak 15 dénárt,³² szénakaszálóknak 100 dénárt,³³

¹ Fejérpataky 199, 239, 342, 343, ¹⁴ U. o. 347 l.

356, 357, 358, 361, 362, ¹⁵ U. o. 355 l.

363, 372, 377, 484, 491 l. ¹⁶ U. o. 359 l.

² U. o. 249 l. ¹⁷ U. o. 368, 369 l.

³ U. o. 246, 305, 360, 361, 377, ¹⁸ U. o. 366 l.

398 l. ¹⁹ U. o. 363 l.

⁴ U. o. 398, 408, 460, 477, 499 l. ²⁰ U. o. 361, 362 l.

⁵ U. o. 317, 347, 359, 361, 362, ²¹ U. o. 376 l.

371, 372, 373, 374, 375, ²² U. o. 372 l.

379, 380, 434, 486, 489, ²³ U. o. 377 l.

491, 499, 517, 524, 525, ²⁴ U. o. 395 l.

602 l. ²⁵ U. o. 394 l.

⁶ U. o. 813 l. ²⁶ U. o. 393 l.

⁷ U. o. 199 l. ²⁷ U. o. 489 l.

⁸ U. o. 222 l. ²⁸ U. o. 489 l.

⁹ U. o. 295 l. ²⁹ U. o. 489 l.

¹⁰ U. o. 308 l. ³⁰ U. o. 484 l.

¹¹ U. o. 304, 305, 306 l. ³¹ U. o. 504, 505 l.

¹² U. o. 321 l. ³² U. o. 499 l.

¹³ U. o. 343 l. ³³ U. o. 505 l.

1441-ben cséplőknek és más munkásoknak 210 dénárt,¹ aratóknak 50 dénárt,² István pásztornak, hogy a halasztavat megigazította 25 dénárt,³ 1442-ben aratóknak aug. 31-én 500 dénárt, szeptember 2-án 995 dénárt;⁴ 1444-ben pedig egy cséplő napi bére 25 dénár.⁵

A város élelmiszerekkel is ellátja munkásait. Erre utalnak a következő számadások: 1432-ben vesznek 72 dénár ára sört a szénaszállítóknak,⁶ 1433-ban mészégetőknek 1 forint 88 dénár ára húst,⁷ a fürdőmelletti hídon dolgozóknak 1 forint ára sört,⁸ ácsoknak 1 forint 50 dénárért sört,⁹ 1434-ben a szénamunkásoknak 12 dénárért kenyeret,¹⁰ a város árkában dolgozóknak 2 frtért sört,¹¹ 1435-ben szénakaszálóknak 1½ frtért sört,¹² munkásoknak 2½ frt ára húst,¹³ a csűrben dolgozóknak 1 frt ára sört,¹⁴ ugyanennyiért kenyeret,¹⁵ 1438-ban a kaszálóknak 12 dénárért húst,¹⁶ a bástyákon dolgozóknak 350 dénárért bort,¹⁷ 1440-ben a szénakaszálóknak 72 dénárért húst¹⁸ és 1441-ben a halászoknak 20 dénárért sört.¹⁹

A város állandóan költ *útjainak jókarbantartására*; 1432-ben 1 forint 24 dénárt,²⁰ 1436-ban 53 dénárt,²¹ 1437-ben 12 dénárt,²² 1438-ban 44 dénárt.²³ A közlekedés nemcsak az utak járhatatlansága, hanem a *közbiztonság hiánya* folytán is igen nehézkes volt. Ezt bizonyítja a számadáskönyv, melynek 1433. évi rovata szerint a város *útkémelőket* tart, kiknek 18 forintot fizet,²⁴ az 1439. évi feljegyzése ismét *útmutatókról útvezetőkről* szól. Egy ilyennek díjazása ugyancsak 1439-ben 25 dénár.²⁵

¹ Fejérpataky 528, 429 l.

² U. o. 527 l.

³ U. o. 517 l.

⁴ U. o. 557 l.

⁵ U. o. 610 l.

⁶ U. o. 309 l.

⁷ U. o. 323 l.

⁸ U. o. 316 l.

⁹ U. o. 319 l.

¹⁰ U. o. 343 l.

¹¹ U. o. 335 l.

¹² U. o. 360 l.

¹³ U. o. 355 l.

¹⁴ U. o. 356 l.

¹⁵ U. o. 358 l.

¹⁶ U. o. 395 l.

¹⁷ U. o. 385 l.

¹⁸ U. o. 504 l.

¹⁹ U. o. 521 l.

²⁰ U. o. 305, 307 l.

²¹ U. o. 364 l.

²² U. o. 377 l.

²³ U. o. 390 l.

²⁴ U. o. 318 l.

²⁵ U. o. 491 l.

A sürgős levelek és értesítések továbbítása *futárok*¹ (cursor, lawffier, leuffer), vagy *hirnökök* (nuntius)² útján történt. Ezek *dijai* rendes kiadási tételt képeznek a számadáskönyvben.

1419-ben a futár díja Beyczbe 3 garas,³ 1420-ban Székesfehérvárra 400 dénár,⁴ 1421-ben Crosnóra másfél forint,⁵ 1428-ban szent Mártonhegyre 100 dénár,⁶ 1429-ben Turcz várba 300 dénár,⁷ 1432-ben Budára 1 forint,⁸ 1434-ben Krakkóba egy lengyel ferto,⁹ 1435-ben 8½ garas,¹⁰ 1436-ban 5 garas,¹¹ 1438-ban Löcsére 24 dénár,¹² Lublóra 36 dénár,¹³ Steyn-várba 12 dénár,¹⁴ 1440-ben Kassára 20¹⁵—200¹⁶ dénár, Krakkóba 1 frt 7 garas és 12 dénár,¹⁷ Löcsére¹⁸ és Eperjesre¹⁹ 50 dénár, 1444-ben Tokajra 1 forint és 100 dénár²⁰ és Egerbe 132 dénár.²¹

A város pénztárából jutott a *kincstári tisztviselőknek* is. A *tizedszedők* (decimatores) 1427. szeptember 14-én 200 darab gyolcsot²² és 932 dénárt,²³ 1428. szeptember 25-én 50 darab gyolcsot,²⁴ 1433-ban 10 frtot²⁵ kaptak. Azonkívül ajándékban is részesültek. 1437-ben adtak nekik egy 50 dénár értékű,²⁶ 1439-ben 125 dénár értékű

¹ Fejérpataky 180, 188, 191, 239, ⁸ U. o. 268 l.

264, 267, 268, 289, 290, ⁹ U. o. 289 l.

291, 308, 317, 318, 320, ¹⁰ U. o. 291 l.

341, 342, 345, 355, 362, ¹¹ U. o. 308 l.

391, 396, 403, 491, 492, ¹² U. o. 396 l.

494, 498, 501, 502, 504, ¹³ U. o. 403 l.

505, 506, 507, 508, 509, ¹⁴ U. o. 491 l.

510, 511, 517, 519, 520, ¹⁵ U. o. 502, 505 l.

523, 524, 525, 526, 527, ¹⁶ U. o. 501 l.

528, 530, 531, 576, 579, ¹⁷ U. o. 506 l.

600, 601, 603, 604 l. ¹⁸ U. o. 507 l.

² U. o. 222, 391, 338, 339, 382, ¹⁹ U. o. 509 l.

384, 488, 489, 518, 546, ²⁰ U. o. 604 l.

549, 553, 556 l. ²¹ U. o. 605 l.

³ U. o. 180 l.

²² U. o. 239 l.

⁴ U. o. 189 l.

²³ U. o. 249 l.

⁵ U. o. 191 l.

²⁴ U. o. 284 l.

⁶ U. o. 264 l.

²⁵ U. o. 324 l.

⁷ U. o. 267 l.

²⁶ U. o. 372 l.

sólymot.¹ A *harmincadszedők* (tricesimatores, dryssiger) a várostól 1438-ban 15 forintot² kaptak és 1439-ben 36 dénárért bort ajándékba,³ az *ötvenedszedőknek* (dicatores quinquagesimae, quinquagesimatores) 1436-ban 8 arany forint⁴ jutott.

Rendőri fel-
ügyelet. A rendőrségi ügyet a XV. századon át még közvetlenül a bíró és a tanács kezelte.⁵

A városi *kapuőrök*⁶ minden rendű és rangú embert pontosan kikérdeztek kiléte és utazásának célja iránt, a gyanusakat bejelentették a bírónak, a koldusokat és a csavargókat nem eresztették be.⁷

A városi örök *fizetett hivatalnokai* a városnak. A számadásokból látjuk, hogy 1426-ban március 29—december 24-ig 1600 dénárt,⁸ 1427-ben március 14-től—december 14-ig 1825 dénárt⁹ és 278 dénárt borraavalóul,¹⁰ 1428-ban február 8-tól—november 16-ig 1800 dénárt,¹¹ 1429-ben január 21-től—december 16-ig 250 dénárt,¹² ugyancsak 1429-ben kap Walter ör 8 rőf, 272 dénár értékű posztót,¹³ 1439-ben a város kapuit őrző 4 órnek 678 dénár,¹⁴ 1440-ben pedig a város kapuit őrző 6 órnek 300 dénár¹⁵ jutott a város pénztárából.

Toronyőrök is voltak, akik a városi toronyban (stat-turm)¹⁶ tartózkodtak. 1432-ben vettek a toronyőr számára egy kürtöt egy forintért.¹⁷

Az öröknek az *örházban* (domuncula ubi custodes debent sedere)¹⁸ kellett tartózkodniok. Az örház tatározása 1432-ben 3 forintba került.¹⁹

¹ Fejérpataky 494 l.

² U. o. 393 l.

³ U. o. 486 l.

⁴ U. o. 363 l.

⁵ Demkó 45 l.

⁶ Fejérpataky 187, 230, 231, 237, ¹⁰ U. o. 501 l.

238, 253, 279, 291, ¹⁶ U. o. 306, 312, 319, 320, 493,
299, 468, 485, 501 l. 527, 533 l.

⁷ Demkó 97 l.

⁸ Fejérpataky 230 l.

⁹ U. o. 253 l.

¹⁰ U. o. 237 l.

¹¹ U. o. 279 l.

¹² U. o. 299 l.

¹³ U. o. 291 l.

¹⁴ U. o. 468 l.

¹⁵ U. o. 501 l.

¹⁷ U. o. 312 l.

¹⁸ U. o. 327 l.

¹⁹ U. o. 327 l.

A város jelentékeny összeget áldoz a gonosztevők és rablók üldözésére. Hogy ezek mennyire elszaporodtak, mutatja Hunyady László besztercei comesnek¹ rendelete, melyben a bártfaiaknak meghagyja, hogy a tolvajokat, rablókat szigorúan büntessék;² 1427-ben 5 zsoldost küldenek a határerdőkbe a rablók üldözésére;³ 1429-ben 10 forint 50 dénárt⁴ emésztett fel a városi pénztárból a rablók üldözése. 1438. április 20-án a szolgák, akik a tolvajoktól a lopott gyolcsot visszavették, 2 frt borravalót⁵ kaptak, azok pedig, kik május 8-án a lopott gyolcsért futottak, 64 dénárt.⁶

A város foglyainak ellátásáért különböző összegeket fizetett. 1428-ban 32 dénárt,⁷ 1429-ben 206 dénárt,⁸ 1432-ben 50 dénárt,⁹ 1434-ben 3½ frtot,¹⁰ 1436-ban 26 dénárt,¹¹ 1437-ben 12 dénárt,¹² 1438-ban 50 dénárt,¹³ 1439-ben 90 dénárt,¹⁴ 1441-ben jan. 20-tól—júl. 28-ig 500 dénárt,¹⁵ 1442-ben 100 dénárt,¹⁶ 1443-ban febr. 15-től—aug. 23-ig ugyanennyit,¹⁷ 1444-ben jan. 20-tól—december 24-ig 10 frt 70 dénárt.¹⁸

A fogház (prostibulum, gefengnis)¹⁹ a róla elnevezett börtön utca — Buttelgasse — (platea lictorum) keleti sarkát képezte.²⁰

- ¹ A besztercei grófság a Hunyadiak által viselt méltóság, melyet Hunyadi János 1453. február hó 1-én kapott V. Lászlótól. ² U. o. 305 l. ³ U. o. 306 l. ⁴ U. o. 267 l. ⁵ U. o. 290 l. ⁶ U. o. 310 l. ⁷ U. o. 310 l. ⁸ U. o. 345 l. ⁹ U. o. 365 l. ¹⁰ U. o. 378 l. ¹¹ U. o. 320 l. ¹² U. o. 490 l. ¹³ U. o. 517, 525, 526, 527 l. ¹⁴ U. o. 549 l. ¹⁵ U. o. 572, 578, 583 l. ¹⁶ U. o. 598, 599, 604, 605, 606, 607, 610 l. ¹⁷ U. o. 302, 310, 528 l. ¹⁸ Miskovszky XII/7 l. ¹⁹ Wagner 115—116 l. ²⁰ Fejérpataky 239. l. ²¹ U. o. 291 l.

1433-ban 1 forint 50 dénárért szállítanak agyagot a börtönhöz.¹

Egészségügy. Bártfán már a XV. században gondosan ügyeltek a város tisztántartására. 1432. febr. 10-én 5 napszámosnak 1 frt 40 dénárt,² 1433. március 15-től—május 15-ig 1 forint 25 dénárt³ fizetnek, 1436-ban kapott a szemetes (schewfler, mistlader, qui forum mundaverunt) 11 dénárt,⁴ ugyancsak 1436-ban fizetnek 2 forint 50 dénárt 10 napszámosnak, hogy az utcákon a szemetet összehordták és a piacot kitisztították.⁵

A közegészségügynek igen kedvezett a városok *elzárkozottsága*. A kapuőrök szigorúan voltak utasítva, hogy a csavargókat és koldusokat, akik könnyen betegséget terjeszthetnek, be ne bocsássák.⁶

Bártfa 1432., 1433., 1436. és 1437. évi számadáskönyve feljegyzi, hogy a város évenként 100 arany frt bért (census) fizetett a *kórháznak*.⁷ Hogy ezt az összeget nem fizette mindig egyszerre, ez is kitűnik a számadáskönyvből. 1435-ben ad a város a kórháznak 100 frt évi bére törlesztésére 4 arany frtot,⁸ 1436-ban ugyanennyit,⁹ 1437-ben 10 arany frtot.¹⁰ Az 1439-iki számadás bizonyítja, hogy a bélpoklosoknak *külön* kórházuk volt, a „*hospitale leprosorum*.”¹¹

A kórház élén állott a *kórházmester* (hospitalensis, spittelmeyster). 1440-ben a kórházmester kap 600 dénárt,¹² 1441-ben fizetése fejében 1000 dénárt,¹³ 1442-ben 3¹/₂ arany forintot,¹⁴ 1443-ban 1400 dénárt, ez azonban már magában foglalja azt az összeget is, amelyet a város a

¹ Fejérpataky 334 l.

² U. o. 302 l.

³ U. o. 317, 319 l.

⁴ U. o. 363 l.

⁵ U. o. 303 l.

⁶ Demkó 97 l.

⁷ Fejérpataky 314, 327, 432, 443 l.

⁸ U. o. 360 l.

⁹ U. o. 370 l.

¹⁰ U. o. 380 l.

¹¹ U. o. 492 l.

¹² U. o. 509 l.

¹³ U. o. 520 l.

¹⁴ U. o. 540 l.

kórházmester ruhájáért fizetett,¹ 1444-ben május 27-től—december 25-ig 7 forintot és 1445. február 1-én 4 $\frac{1}{2}$ forintot.²

A város gondoskodik *kórházi káplánról* (capellanus), ki állandóan a kórházban tartózkodik és ott misézí, ezért 1437-ben a capellanus kapott 6 arany forintot.³

1435-ben fizet a város a mészárosnak azért, hogy vágott a kórház számára 5 $\frac{1}{2}$ forintot⁴ és 1436-ban a *kórház gazdasszonyának* 1 $\frac{1}{2}$ forintot.⁵ A számadáskönyv megemlékezik a *kórházi orvosról* is; 1436-ban kap az orvos egy sisakon kívül 3 arany forintot,⁶ ugyanennyit kap 1443-ban a gyógyszerész is.⁷ 1440-ben pedig 3 arany forint ára orvosságot vettek a sebesülteknek.⁸

A *csatornázásról* talán mindjárt a város alapításakor gondoskodtak. 1421-ben csatornatisztításért 60 dénárt,⁹ 1426-ban december 26-án egy csatornáért fizetnek 454 dénárt,¹⁰ 1428-ban a város egyik árkába nyíló csatornagazításért 113 dénárt,¹¹ 1429-ben pedig 150 dénárt.¹² A csatornák rendbentartásáért különböző összegeket említenek, 1428-ban 75 dénárt,¹³ 1432-ben 3 frt 66 dénárt,¹⁴ 1433-ban 5 forintot,¹⁵ 1434-ben egy forintot,¹⁶ 1435-ben 20 forintot,¹⁷ 1436-ban június 29-től—december 28-ig 78 dénárt,¹⁸ 1437-ben március 1-től—decemberig 27 arany forint 39 dénárt,¹⁹ 1438-ban 17 dénárt,²⁰ 1439-ben április 17-től—december 24-ig 93 dénárt,²¹ 1440-ben 28 dénárt,²² 1442-ben február 17-től—június 8-ig 230 dénárt,²³ 1443-ban 78 dénárt,²⁴ 1444-ben május 8 – július 31-ig 1217 dénárt.²⁵

¹ Fejérpataky 570 l.

² U. o. 596 l.

³ U. o. 380 l.

⁴ U. o. 359 l.

⁵ U. o. 371 l.

⁶ U. o. 370 l.

⁷ U. o. 571 l.

⁸ U. o. 498 l.

⁹ U. o. 312 l.

¹⁰ U. o. 211 l.

¹¹ U. o. 279 l.

¹² U. o. 289 l.

¹³ U. o. 273 l.

¹⁴ U. o. 312 l.

¹⁵ U. o. 316 l.

¹⁶ U. o. 345 l.

¹⁷ U. o. 358 l.

¹⁸ U. o. 365, 371 l.

¹⁹ U. o. 373, 380 l.

²⁰ U. o. 391 l.

²¹ U. o. 487, 492, 496 l.

²² U. o. 503 l.

²³ U. o. 545, 549 l.

²⁴ U. o. 574 l.

²⁵ U. o. 602-606 l.

A helyi s a talajviszonyok kényszerítették a várost, hogy tiszta ivóvizről gondoskodjék.

1433-ban 1 forintba,¹ 1439-ben 36 dénárba² került a város kútjának a tisztítása.

A XV. században már valamennyi felvidéki városban volt vízvezeték.³ A város vízvezetéke és a víztartó cisternák javítására fordított összegek a következők:

1426-ban 38 dénár,⁴ 1427-ben 12 dénár,⁵ 1428-ban 32 dénár,⁶ 1429-ben 69 dénár,⁷ 1434-ben július 5—augusztus 27-ig 9 forint,⁸ 1437-ben 14 dénár.⁹ 1434-ben szerződik a város krakkói Mihállyal, kinek a cisternák jókarbantartásáért 125 dénárt fizettek.¹⁰

Ugyancsak 1434-ben heti 8 forintért,¹¹ 1435-ben és 1436-ban heti 10 forintért¹² tartozik a város vízvezetékét gondozni a krakkói származású Miklós csömester (roerenmaister), kívül 1436-ban szerződést kötnek. Évi 10 arany forint fizetés ellenében tartozik a cisternákat javítani és azokba a vizet bevezetni,¹³ az új felső cisterna megcsinálásáért 4 köből gabonát,¹⁴ 1437-ben, 1439. és 1440-ben pedig a víztartók rendbentartásáért heti 50 dénárt,¹⁵ 1441-ben 4100 dénárt¹⁶ és 1444-ben 7 forint 25 dénárt¹⁷ kapott.

A város gondoskodik *fürdőjéről* már az által is, hogy *csakis* kitanult¹⁸ fürdősnek adta bérbe:¹⁹ Bártfának napjainkban híres fürdője a XV. században is látogatott lehetett, mert már a számadáskönyv korában (1418—1444.)

¹ Fejérpataky 316 l.

² U. o. 496 l.

³ Demkó 99 l.

⁴ Fejérpataky 207 l.

⁵ U. o. 233 l.

⁶ U. o. 263 l.

⁷ U. o. 287 l.

⁸ U. o. 342, 343 l.

⁹ U. o. 379 l.

¹⁰ U. o. 344-348 l.

¹¹ U. o. 354,-361 l.

¹² U. o. 347 l.

¹³ U. o. 434 l.

¹⁴ U. o. 435 l.

¹⁵ U. o. 379-399, 492-496, 498-503 l.

¹⁶ U. o. 535 l.

¹⁷ U. o. 610 l.

¹⁸ Demkó 100 l.

¹⁹ Fejérpataky 434, 445 l.

szükségessé vált megnagyobbítani új fürdőszobákkal.¹ A munkások bére, kik az új fürdőben (in novo balneo)² dolgoztak, tetemes összegbe került. 1426-ban április 13-tól—november 16-ig 165 kamarai frt és 40 dénárba,³ 1427-ben 128 dénárba,⁴ 1428-ban 75 dénárba,⁵ 1432-ben 6 forint 79 dénárba,⁶ 1433-ban június 19-től—november 27-ig 6 forintba,⁷ 1436-ban egy arany forintba,⁸ 1439-ben 200 dénárba,⁹ 1441-ben 300 dénárba.¹⁰

1426-ban Miklós csömester az új fürdőhöz készített kútért 1800 dénárt¹¹ kapott.

A számadáskönyv 1432. évi lajstromában olvassuk: „Der bader hat verbaut off dy badstobe Lasla exterior fl. 28.”¹²

Ebből arra következtethetünk, hogy nemcsak bent a városban, hanem a városon kívül is volt fürdő.¹³

A számadáskönyv beszél alsó fürdőről is (balneum inferius), a melyben 1426-ban 306 dénár ára javításokat végeztettek.¹⁴

Ha valaki meghalt a fürdőben, annak eltemetéséről a város gondoskodik. Az 1432-iki számadás szerint a fürdőben meghalt beteg mellett való virrasztásért és ennek eltemetéséért 75 dénárt fizet a város.¹⁵

Bártfa erődtámlényeinek építése a XV. század elejére A város védelme.
tehető.¹⁶ Építésükre, javításukra, díszítésükre nézve a következő feljegyzéseket találjuk.

1429-ben vármunka fejében Miklós kötörőnek 105 frtot,¹⁷ a felhúzó hid (czogbrok) készítőinek 59 frt és 45¹⁸ dénárt fizettek.

¹ Fejérpataky 212, 213, 215, 229, ⁹ U. o. 494 l.
231, 232 l.

¹⁰ U. o. 519 l.

³ U. o. 211 l.

¹¹ U. o. 222 l.

⁵ U. o. 212, 213, 215, 220, 226, 231, 232 l.

¹² U. o. 315 l.

¹³ Demkó 108-109 l.

⁴ U. o. 235 l.

¹⁴ Fejérpataky 218 l.

⁶ U. o. 273 l.

¹⁵ U. o. 310 l.

⁸ U. o. 305 l.

¹⁶ Miskovszky 24 l.

⁷ U. o. 320, 326, 327 l.

¹⁷ Fejérpataky 297 l.

⁹ U. o. 267 l.

¹⁸ U. o. 292 l.

A városi fal építése és javítása 1420-ban 340 frtba,¹ 1421-ben 18 kamarai frtba,² 1428-ban a fal befödése 100 dénárba³ került, 1433-ban ápr. 19-én György ácsnak 2 frtot, hogy a falhoz lépcsőt készített,⁴ ápr. 26-án 10 napszámosnak, akik a fal körül dolgoztak 2 forint 50 dénárt, ácsoknak 14 forintot, egy munkásnak, aki a város falához köveket hordott, 1 forintot,⁵ máj. 3-tól—máj. 15-ig ácsoknak 36 frtot,⁶ máj. 29-én az erődítmény sövényén dolgozóknak 3 forint 36 dénárt, június 5-én 12 napszámmért agyagosoknak 3 frt 84 dénárt,⁷ júl. 3-án 4 agyagosnak 1 forint és 44 dénárt⁸ és júl. 10-én 10 napszámosnak, akik az erődítményen dolgoztak, 2 frt 80 dénárt⁹ fizettek.

1434-ben az erődítményeken végzett munkák 370 frt és 25 dénárba kerültek, ugyancsak Stoeckel kovácsnak szögekért 43 $\frac{1}{2}$ forintot adtak.¹⁰

1437-ben a város megerősítéséhez zár 162 dénár,¹¹ ács-munkákért 9 frt és 76 dénár,¹² izzó szénért, zárákért Bolczensteyn kovácsnak 650 dénár,¹³ a munkásoknak, akik a bástyákon a fát elhelyezték, 62 dénár,¹⁴ 1439-ben munkásoknak, akik a fal körül dolgoztak 198 dénár,¹⁵ a bástyához zár 80 dénár,¹⁶ 1440-ben a 4 bástya agyagozása 400 dénár,¹⁷ 1441-ben ácsoknak 368 dénár,¹⁸ 1442-ben a bástya előtti sövény készítése 1150 dénár,¹⁹ 1444-ben a bástyán dolgozóknak 1106 dénár.²⁰

A kapuk és tornyok javításai a következő összegeket igényelték: 1410-ben a felső kapuhoz 4 forint ára kő,²¹

¹ Fejérpataky 189 l.

² U. o. 190 l.

³ U. o. 493 l.

⁴ U. o. 493 l.

⁵ U. o. 318 l.

⁶ U. o. 319 l.

⁷ U. o. 320 l.

⁸ U. o. 321 l.

⁹ U. o. 322 l.

¹⁰ U. o. 337, 338 l.

¹¹ U. o. 381 l.

¹² U. o. 385, 391 l.

¹³ U. o. 394 l.

¹⁴ U. o. 401 l.

¹⁵ U. o. 492 l.

¹⁶ U. o. 493 l.

¹⁷ U. o. 510 l.

¹⁸ U. o. 528 l.

¹⁹ U. o. 551 l.

²⁰ U. o. 606 l.

²¹ U. o. 182 l.

1426-ban Miklós kassai ácsmesternek kapu, fürdő, torony és olvasószek építéséért 135 kamarai forint,¹ a tornyok agyagozásáért 200 dénár,² 1429-ben kapuépítésért 576 dénár,³ 1433-ban 3 frt,⁴ 1437-ben 200 dénár,⁵ 1439-ben 102 dénár.⁶

A város falait körülfutó árkok ásásáért és kifalazásáért különböző összegeket fizettek. 1426-ban március 15-től—december 20-ig 301 forint és 73 dénárt,⁷ 1427-ben március 30-tól—október 10-ig 65 frt és 35 dénárt,⁸ 1428-ban április 30-tól—szeptember 24-ig 63 forint és 50 dénárt⁹ és 1429-ben május 6-tól—augusztus 12-ig 84 forint és 40 dénárt;¹⁰ 1432-ben egy rőf árok-ásásnak 2 dénár a díja.¹¹

Bártfa megfelelő *fegyverekkel* rendelkezett, melyeknek *elkészítésére* képzett mesterei voltak, kiknek különböző összegeket fizetnek. 1429-ben puskacsövekért fizetnek Kraus kovácsnak 300 dénárt, Czipser Miklósnak 1000 dénárt, Simon kovácsnak ugyanennyit, Schafrotnak 400 dénárt.¹²

1428-ban Fülöp rézöntőnek rézre 5200 dénárt előlegeztek.¹³ 1432 május 12-én szerződést köt a város Fülöp rézöntőmesterrel, aki mesterségével gondoskodik a közjólétról és a város biztonságáról, tartsa rendben a puskákat és szükség esetén fordítsa őket az ellenség ellen. Ezért évenként fizetése fejében kap 100 kamarai forintot és 20 köből gabonát.¹⁴ 1434-ben pedig Keczer puskameszternek 190 kamarai forintot fizetnek.¹⁵ Fülöp ijáért 35 kamarai forintot kapott.¹⁶

¹ Fejérpataky 231 l.

² U. o. 220 l.

³ U. o. 288 l.

⁴ U. o. 315, 316, 320 l.

⁵ U. o. 376 l.

⁶ U. o. 493 l.

⁷ U. o. 214, 218, 219, 221. l.

⁸ U. o. 240 l.

⁹ U. o. 280 l.

¹⁰ U. o. 300 l.

¹¹ U. o. 304, 305 l.

¹² U. o. 292 l.

¹³ U. o. 277 l.

¹⁴ U. o. 405 l.

¹⁵ U. o. 347 l.

¹⁶ U. o.

1435. dec. 24-én Márton rézöntővel, aki kizárólag a város részére dolgozik, szerződnek. Ez tartozik puszkákat javítani, szükség esetén önteni 10 arany frt és 20 köből gabona évi fizetés ellenében.¹

1438-ban a puszkák megjavításáért Márton puszkamesternek 1500 dénárt és 20 köből gabonát,² Gáspár puszkamesternek 2200 dénárt és 11 köből gabonát³ és Stoeckl Miklós kovácsnak 1131 dénárt fizettek.⁴

Az 1439-iki számadás szerint Márton rézöntő 2 mázsa rézből önt puszkákat, megjavítja az ágyúkat, azonkívül 2 mázsa puszkaport készít 1500 dénár és 20 köből gabona évi fizetésért,⁵ István puszkamester ugyanezt végzi évi 1500 dénárért és 15 köből gabonáért.⁶ Ugyancsak 1439-ben Gáspár puszkamester 25 dénár és 8 köből gabona fizetésért önt egy mázsából puszkákat és készít puszkaport.⁷

A fegyverek fentartására fordított összegek: 1440-ben István puszkamester Kristóf testvérével együtt puszkák javításáért kap évenként 4000 dénárt és 24 köből gabonát;⁸ Gáspár puszkamester 3600 dénárt és 25 köből gabonát,⁹ nyílakért Kraus kovács 600 dénárt.¹⁰

1441-ben István puszkamester 2 mázsa rézöntésért és 2 mázsa puszkapor készítéséért kap 3200 dénárt és 24 köből gabonát,¹¹ Gáspár puszkamester 5761 dénárt.¹² Kraus kovácsnak febr. 17-én 200 nyílért 300 dénárt,¹³ febr. 24-én 227 nyílért 240 dénárt,¹⁴ szept. 29-én 200 nyílért 100 dénárt,¹⁵ nov. 11-én 300 nyílért 600 dénárt¹⁶ és Stoeckel kovácsnak puszkák megvasalásáért 2800 dénárt¹⁷

¹ Fejérpataky 434 l.

² U. o. 460 l.

³ U. o. 399 l.

⁴ U. o. 362 l.

⁵ U. o. 477 l.

⁶ U. o. 480 l.

⁷ U. o. 481 l.

⁸ U. o. 497 l.

⁹ U. o. 497 l.

¹⁰ U. o. 498, 511 l.

¹¹ U. o. 513 l.

¹² U. o. 514 l.

¹³ U. o. 517 l.

¹⁴ U. o. 519 l.

¹⁵ U. o. 515 l.

¹⁶ U. o. 515 l.

¹⁷ U. o. 517 l.

fizetnek. 1442-ben a város ismét szerződést köt István puskamesterrel; tartozik megjavítani a puszkákat és azok alkatrészeit, önteni 2 mázsa rezet és készíteni 2 mázsa puskaport. Fizetése 14 arany forint és 24 köből gabona.¹

1443-ban István puskamester fizetése 20 arany forint és 23 köből búza;² János rézöntő kap 14 frtot és 12 köből gabonát és egy ruhát;³ 1444-ben István puszkamesternek fizettek 12 arany forintot és 12 köből gabonát,⁴ János rézöntőnek 12 frtot, 12 köből gabonát és egy ruhát.⁵

A puszkák és az ágyuk öntéséhez szükséges anyagot a város szolgáltatja.⁶

Az acél mázsáját 1439-ben 240 dénáron,⁷ a rézét 1432-ben 25 forinton,⁸ fontját 40 dénáron,⁹ 1433-ban 16 mázsa rezet 400 forinton,¹⁰ a vas mázsáját 1426-ban 300 dénáron,¹¹ 1429-ben 650—700 dénáron,¹² 1433-ban¹³ 9 forint,¹⁴ 1438-ban 100 dénáron,¹⁵ 1439-ben 110 dénáron,¹⁶ az ólomét 150 dénáron,¹⁷ az ónét 1429-ben 10 arany forinton¹⁸ veszik.

A rezet és a puszkapor készítéséhez szükséges salétromot Lőcséről szerezték be.¹⁹

1433-ban a salétrom mázsája $2\frac{1}{4}$ arany frt,²⁰ 1444-ben 16 arany forint, a kén mázsája 1441-ben 3 arany forint,²¹ a szén mázsája 1439-ben 18 dénár.²²

¹ Fejérpataky 536 l.

² U. o. 563 l.

³ U. o. 567 l.

⁴ U. o. 587 l.

⁵ U. o. 588 l.

⁶ U. o. 405, 477 l.

⁷ U. o. 470 l.

⁸ U. o. 314 l.

⁹ U. o. 307 l.

¹⁰ U. o. 323 l.

¹¹ U. o. 215 l.

¹² U. o. 292 l.

¹³ U. o. 327 l.

¹⁴ U. o. 382 l.

¹⁵ U. o. 483 l.

¹⁶ U. o. 482 l.

¹⁷ U. o. 299 l.

¹⁸ U. o. 323 l. V. ö. Demkó 82 l.

¹⁹ U. o. 325 l.

²⁰ U. o. 593 l.

²¹ U. o. 517 l.

²² U. o. 487 l.

A puszkapor mázsáját pedig 1433-ban 30 forinton,¹ 1443-ban 24 arany forinton,² 1444-ben 20 forinton,³ fontját 1439-ben 1 forinton,⁴ 1441-ben 70 dénár⁵ vették.

1432-ben egy nagy ágyút 16¹/₂ mázsából öntötték.⁶ Egy ágyúöntésért 1432-ben Fülöp rézöntőnek 7 forintot,⁷ 1433-ban Fülöp mesternek ugyanennyit,⁸ János rézöntőnek 10 forintot,⁹ 1434-ben Kraus városi kovácsnak egy nagy ágyúért 70 forintot,¹⁰ 1435-ben Márton rézöntőnek 19¹/₂ arany forintot,¹¹ 1440-ben István rézművesnek 9 forintot¹² fizettek. 1434-ben pedig 500 nyíl készítése 20 frtba¹³ került.

A bártfaiak külföldön is vásárolnak fegyvereket. A Krakóban 1432-ben vett 2 ágyú szállítása 20 forintba került.¹⁴

Erre a védelemre Bártfát a *husziták* (hussen, haeretici)¹⁵ elleni küzdelem ösztönzi, kiknek kikémlésére állandóan költ a város. 1433-ban e célra kellett 25 frt.,¹⁶ 1434-ben 4 forint¹⁷ és 1438-ban a szolgáltnak, akik Berzevicze vidékén kikémlték a huszitákat 216¹⁸ dénárt adtak.

A husziták már Zsigmond idejében fészkeltek be magukat.

Erzsébet királyné, Albert özvegye, Giskrát, a husziták vezérét, ki őt Ulászló lengyel királylyal szemben támogatta, a bányavárosok és Kassa főkapitányává tette.

Giskra rövid időn belül elfoglalta Lőcsét, Selmecet, Eperjest, Késmárkot és Bártfát. Ekkor fizetett neki Bártfa, Lófalva és Herknecht falvak után 50 forintot.¹⁹

¹ Fejérpataky 326 l.

² U. o. 567 l.

³ U. o. 587 l.

⁴ U. o. 482 l.

⁵ U. o. 532 l.

⁶ U. o. 342 l.

⁷ U. o. 317 l.

⁸ U. o. 317 l.

⁹ U. o. 327 l.

¹⁰ U. o. 340 l.

¹¹ U. o. 357 l.

¹² U. o. 511 l.

¹³ U. o. 410 l.

¹⁴ U. o. 311 l.

¹⁵ U. o. 311, 318, 321, 322, 324, 327, 330, 331, 338, 401, 519 l.

¹⁶ U. o. 318, 321, 322, 324, 327, 330, 331 l.

¹⁷ U. o. 33 l.

¹⁸ U. o. 401 l.

¹⁹ U. o. 610 l.

Bártfa, amint a számadáskönyv 1435. évi feljegyzéséből kitűnik, 11 arany forinttal¹ járult hozzá ama 1680 arany forint hadiköltség fedezéséhez, melybe a Pozsonyban elhelyezendő hadi nép került s amelynek fedezéséhez hozzájárult még Buda, Székesfehérvár, Esztergom, Kassa, Eperjes, azonkívül a szepesi 10 lándzsás kerület, de még egyházi főurak is: a veszprémi, a győri püspök, a pannonhalmi és a pécsváradi apát. Ezt 1433-ban rendelte így el Zsigmond király. Ezzel Pozsony megerősítését célozta, mert előre látta, hogy az inség által rablókalandokra kényszerült husziták Magyarországnak különösen a nyugati részét fogják zaklatni.²

¹ Fejérpataky 354 l

² Király 51 l.

Közgazdaság.

A) MEZŐGAZDASÁG.

Szántóföldek. Rétek. Kertek. Halászat. Erdők. Állattenyésztés.

Szántóföldek. A mezőgazdasági élet kifejlésére és jellemére a helyi viszonyoknak nagy befolyásuk van. S mivel Bártfa már geográfiai helyzeténél fogva az ipar- és kereskedelemre volt utalva, az őstermelés közgazdasági életében csak mint másodrendű tényező szerepel.

Szántóföldjein¹ megterem a búza (triticum, veicz, vaycz),² a rozs (sílígo),³ az árpa (gersten),⁴ a zab (avena, haber, hawer),⁵ a káposzta (kraut)⁶ és a kásaféle (pulsalia).⁷

A nagy mérvben üzött vászongyártás megkívánta a kender (canapus, hainff, hanff)⁸ művelését.

A számadáskönyvből látjuk, hogy szokásban volt a szántóföldek bérbeadása.⁹ A bérbeadásból folyólag valaki

¹ Fejérpataky 249 l.	359, 360, 367, 372, 393,
² U. o. 189, 233, 268, 270, 293,	394, 433, 459, 463, 483,
321, 336, 363, 368, 509,	489, 490, 491, 493, 494,
563 l.	495, 498, 502, 507, 510,
³ U. o. 190, 360, 459 l.	512, 524, 530, 531, 532,
⁴ U. o. 233, 534 l.	534, 535, 599, 605 l.
⁵ U. o. 173, 174, 181, 190, 191,	
192, 201, 207, 233, 238,	⁶ U. o. 556 l.
263, 280, 285, 287, 310,	⁷ U. o. 573 l.
311, 312, 313, 317, 323,	⁸ U. o. 307, 322, 355 l.
324, 325, 329, 333, 358,	⁹ U. o. 614 l.

idegen fekvő jószágokon is saját veszedelmére a gazdaságot kezelhette. Ebből csak személyes jogosítvány keletkezett. A szántóföldek *haszonvétele* bizonyos számú évekre a haszonbérlore ruháztatott és ez ennek fejében egyszerű pénzfizetésre (census) vagy más szolgáltatásra köteleztetett.¹

A *rétek*² a szántóföld birtokával voltak összekapcsolva.³ Rétek. Rendeltetésük a *szénatermelés* (foenum, hew, haew).⁴

A *kertek*⁵ szolgáltatják a konyhanövényeket: a *borsót* Kertek. (pisum, arbis),⁶ a *petrezselymet* (peterzil),⁷ a *hagymát* (czepa, czwifal).⁸ A gyümölcsök sorából: a *körtét* (pirum, pír),⁹ és az *almát* (pomum, eppfel).¹⁰

A halászati jog, mely a *földtulajdonnal* járt, Bártfán Halászat. is, mint a többi szabad kir. városban, azoknál volt, kikre azt a tulajdonos ruházta.¹¹ A halászati jog adományozása is szokásban volt és pedig, hol a soltésznak, hol a soltészség egyes gazdáinak.¹² A halakat (piscis, visch)¹³ vagy *nyílt vizekből* vagy külön e célra tartott *halastavakból* (piscina, teych)¹⁴ fogták.

A halastavakban a halászati jog a várost illette meg, mivel az készítette.¹⁵

¹ Wenzel 341 l.

² Fejérpataky 246, 305, 360, 361, 377, 398 l.

³ Wenzel 199 l.

⁴ Fejérpataky 182, 214, 309, 318, 322, 323, 324, 325, 326, 342, 343, 354, 359, 366, 367, 368, 369, 371, 372, 377, 394, 500, 504, 505, 531, 532 l.

⁵ U. o. 398, 408, 460, 477, 499 .

⁶ U. o. 346, 364, 395 .

⁷ U. o. 556 l.

⁸ U. o. 359, 362 l.

⁹ U. o. 511 l.

¹⁰ U. o. 226, 385 l.

¹¹ Wenzel 125 l. és 338 l.

¹² U. o. 339 l.

¹³ Fejérpataky 181, 183, 212, 225,

228, 237, 238, 247, 291,

310, 312, 319, 336, 339,

340, 344, 346, 353, 358,

360, 362, 364, 373, 374,

375, 377, 381, 383, 384,

392, 432, 489, 491, 492,

499, 500, 502, 521, 520,

524, 525, 526, 555, 556,

557, 559, 586, 602, 608,

610 l.

¹⁴ U. o. 317, 347, 359, 361, 362,

371, 372, 373, 374, 375,

379, 380, 434, 486, 489,

491, 499, 517, 524, 525,

602 l.

¹⁵ Wenzel 125 és 339 l.

A számadáskönyv említette halak: a *ponty* (carpones, karppen),¹ a *viza* (hawczen)² és az *angolna* (angwilla),³ melyben a Tapoly igen gazdag.⁴

A halak fogásához a *halászok* (piscatores)⁵ szerszámúl a *hálót* (rethe, fischgarn)⁶ használták, melynek ára 1429- és 1441-ben 150 dénár.⁷

Erdők. A város lakói az *erdőknek*⁸ a vadászaton kívül nagy és sokféle hasznát veszik. Az erdei fákat *építésre*,⁹ *tüzelésre*,¹⁰ különféle *edények és szerszámok* stb. készítésére, a *rőzsét*¹¹ pedig legtöbbnyire *sövény-készítésre*¹² használják.

Vadak. A városi polgárok privilegialis joguknál fogva szabadon vadászhattak lakhelyük határában.¹³

A vadászat tárgyai voltak: a *dámvadak* (damma),¹⁴ a *rókák*,¹⁵ az *őzek* (rech, reh, ree),¹⁶ a *nyulak* (lepus, hazen),¹⁷

¹ Fejérpataky 280, 520, 601 l.

² U. o. 486, 520 l.

³ U. o. 601 l.

⁴ Bartsch 10 l.

⁵ Fejérpataky 166, 167, 171,

173, 178, 181, 186, 196,

201, 203, 204, 260, 282,

283, 284, 304, 321, 325,

332, 334, 416, 422, 423,

424, 429, 440, 450, 452,

457, 521, 615 l.

⁶ U. o. 299, 521 l.

⁷ U. o.

⁸ U. o. 199, 239, 342, 343, 356,

357, 358, 361, 362, 363,

372, 377, 484, 491 l.

⁹ U. o. 182, 188, 189, 190, 191,

207, 208, 211, 212, 214,

220, 228, 235, 248, 263,

273, 275, 278, 288, 289,

291, 299, 301, 302, 309,

310, 311, 312, 316, 318,

319, 320, 321, 322, 323,

324, 326, 327, 328, 329,

337, 338, 346, 347, 350,

358, 359, 360, 362, 366,

369, 370, 371, 373, 379,

380, 381, 384, 385, 386,

387, 388, 389, 390, 391,

392, 393, 394, 395, 396,

397-400, 402-404, 465,

482-484, 486-512, 520-

527, 529-535, 542-545,

555-562, 571-585, 599,

600, 602-608 l.

¹⁰ U. o. 290, 291, 301, 302, 303,

315, 316, 392, 493, 496 l.

¹¹ U. o. 253, 317, 320, 358, 366,

374, 375, 386, 387, 391,

486, 487, 493, 503, 531,

533, 535, 545, 551, 603 l.

¹² U. o. 374, 493 l.

¹³ Wenzel 336 l.

¹⁴ Fejérpataky 239, l.

¹⁵ U. o. 188 l.

¹⁶ U. o. 336, 499, 511 l.

¹⁷ U. o. 189, 219, 227, 238, 239,

226, 267, 352, 359, 383 l.

a nyestek;¹ a madarak közül: a sasok,² az ölyvek (hawich),³ a fogoly,⁴ és a sólymok.⁵

A vadászati eszközök közül legfontosabbak az íjj,⁶ a kutya⁷ és a sólyom.

A kutyapecérek⁸ gondoskodtak arról, hogy a vadászathoz szükséges kutyák mindig kéznél legyenek.⁹

Azok az állatok, melyek által a polgárság jószágait¹⁰ hasznosítani igyekezett, kétfélék: nagyobb állatok a lovak¹¹, a nyerges¹² és a csatalovak¹³ kivételével, a szarvasmarhák: a bika,¹⁴ az ökör,¹⁵ a tehén,¹⁶ a borjú,¹⁷ kisebb állatok a kecskék (capra, czegkel),¹⁸ a juhok,¹⁹ a bárányok,²⁰ és a malacok.²¹

A számadáskönyv a házi szárnyasok közül csak a tyúkot²² említi.

A városi lakosság kedves eledelét képezte a méz,²³ tehát kellett lenni méhtenyésztésnek is.

¹ Fejérpataky 328 l.

¹¹ U. o. 303 l.

² U. o. 491 l.

¹² U. o. 212 l. Ára: 1426-ban

³ U. o. 342 l.

8 frt.

⁴ U. o. 189, 266, 362, 384, 499 l.

¹³ U. o. 317, 353, 373, 493, 520,

⁵ U. o. 208, 267, 268, 351, 390,

545, 601, 602 l.

393, 396, 490, 505 l.

¹⁴ U. o. 318, 357, 377, 385, 386,

Sólyom ára: 1426-ban 100 dénár,

394, 398, 461, 483, 550,

1428-ban 110-300 dénár,

557, 571 l.

1435-ben 9 frt,

¹⁵ U. o. 318, 405, 612 l.

1438-ban 70 dénár.

¹⁶ U. o. 226, 383, 385, 405, 556,

Fiatal sólyom ára:

602 l.

1437-ben 50 dénár,

¹⁷ U. o. 405, 603 l.

1439-ben 27-125 dénár.

¹⁸ U. o. 290 l.

⁶ U. o. 242, 277, 322, 329, 340,

¹⁹ U. o. 236, 321, 603 l.

353, 495, 597, 601 l.

²⁰ U. o. 383, 410, 435 l.

⁷ U. o. 522 l.

²¹ U. o. 405 l.

⁸ U. o. 174, 180, 345, 356, 386,

²² U. o. 226, 319, 320, 336, 358,

387, 484, 504 l.

362, 365, 383, 384, 393,

⁹ Wenzel 336 l.

491, 501, 502, 508, 524,

¹⁰ Fejérpataky 173, 182, 183, 210,

554, 578, 583, 605, 607 l.

213, 221, 236, 266, 269,

²³ U. o. 389 l.

270, 288 l.

Ló ára: 1419-ben és 1426-ban

14 frt, 1427-ben 16 frt,

1428-ban 28 frt, 1433-ban

104¹/₂—110 frt.

B) IPAR.

Céhek. Szövőipar. Építészet és bányaipar. Faipar. Bőripar. Ruházati ipar. Fűtés-, világítás és tisztogatás ipara. Élelmiszerek ipara. Közlekedés ipara. Fémipar. Ötvösség.

Céhek. Az ipar története hazánkban épenúgy, mint a külföldön egész a XVIII. századig szorosan összefügg az u. n. céhek történetével.

A céhek szorosan meghatározott munkakörrel bíró,¹ az ipar és iparúzó mesteremberek védelmére alkotott testületek,² élükön a céhmesterrel (magister cehae).³

A céhek körükben önhatósággal, saját törvénykezéssel, valamint szabad választással bírtak.⁴

A szabadon választott céhmester rója ki a céhen belül a községi adót és szolgáltatja be a városi tanácsnak. Világosan mutatja ezt a számadáskönyv. Ebből egyszersmind látjuk azt is, hogy Bártfán a XV. század első felében a csizmadiáknak,⁵ a kalmároknak,⁶ a mésszárosoknak,⁷ a posztókészítőknek,⁸ a szabóknak,⁹ a takácsoknak¹⁰ és a pékeknek¹¹ voltak testületeik.

Városaink okmányai arra mutatnak, hogy azok kormányzatát, főhivatalait kezdet óta nagyobbára iparosok és ezek testületének tagjai viselték.¹²

Szövőipar. Bártfán az ipar legkülönbözőbb ágait művelték. Egyes iparágak, mint a szövőipar városilag kezeltettek.

A fonalat nem lévén szabad kiadni a városból, maguk dolgozták fel. Úgyiszlván az egész város takács volt s maga a municípium egy nagy takács-céh élén állott.¹³

Egy 1450-ből való rendelet fogalmat ad az eljárásról, melyet a város a vászongyártásnál követett. A polgárok a gyártott gyolcsot a városházára vinni tartoztak s ott

¹ Szádeczky 8 l.

² U. o. 18 l.

³ Fejérpataky 433 l.

⁴ Ipolyi 23 l.

⁵ Fejérpataky 432, 443, 453, 563 l.

⁶ U. o. 453 l.

⁷ U. o. 432, 444, 453, 462 l.

⁸ U. o. 463 l.

⁹ U. o. 432 l.

¹⁰ U. o. 432, 443, 444, 453, 463 l.

¹¹ U. o. 432, 443, 453, 463 l.

¹² Ipolyi 23 l.

¹³ Salamon II k. 474 l.

kínek-kínek részét saját javára a *registrum synodumba* írják. Ilyen vászonjegyzék maradt reánk 1424.,¹ 1427.² és 1428.³ évekből, melyek pontosan tartalmazzák a beszolgáltatott vászon mennyiségét, az érette fizetett összeget és a kereskedés eredményét.

A vászonnak *annyi* fonalat kellett tartalmaznia, amennyit a szabályzat előír, azaz 36 fonalat. Nem volt szabad sem a városban lakó polgároknak, sem idegeneknek saját használatukra, akár pedig eladás végett házukban 400-nál több gyolcsot tartaniok vagy szövetniök; aki ez ellen vét, vagyonát veszti.⁴

A vászonnak több neme ismeretes: a *durva vászon* (tela grossa),⁵ a *csinvat* (zwilich, czwelich, czwilchg),⁶ a *fehér vászon* (tela alba),⁷ és a *zsákvászon* (tela ad sacco).⁸

A vásznat a *vászonkészítők* (lanifex, leynwanter, leynweber) készítik⁹ és a *vászonfehérítők*¹⁰ fehérítik.

Erről különösen nevezetes a bártfai vászon.¹¹ Bártfának és Kassának Zsigmond király adott *monopoliumot* vászonfehérítésre.¹² A vásznat *csomagokba*¹³ rakják a *vászoncsomagolók*¹⁴ és *festékkel*¹⁵ jelzik a *vászonfestők* (rotferber).¹⁶ A vászongyártás iparosai még a *takács*¹⁷ is, aki készít *abroszt*,¹⁸ *keszkenőt*,¹⁹ *stolat*²⁰ stb.

¹ Fejérpataky 193-207 l.

450, 451, 454, 457, 610,

² U. o. 254-263.

614 l.

³ U. o. 281-286 l.

⁴ U. o. 193 l. Kolozsvári és Óvári II. k. 2. r. 87 l.

¹¹ Horváth 115 l.

¹² Szádeczky 12 l.

⁵ U. o. 268, 279, 299, 317 l.

¹³ Fejérpataky 316 l.

⁶ U. o. 267, 357 l.

¹⁴ U. o. 309, 329 l.

⁷ U. o. 490 l.

¹⁵ U. o. 191 l.

⁸ U. o. 312, 490, 492, 498, 528 l.

⁹ U. o. 201, 204, 244, 263, 358,

¹⁶ U. o. 163, 165, 172, 177, 183,

185, 198, 202, 204 l.

¹⁷ U. o. 164, 170, 171, 176, 184,

185, 198, 202, 203, 232,

234, 270, 277, 413, 414,

420, 422, 427, 437, 438,

447, 448, 450, 454 l.

¹⁰ U. o. 164, 166, 171, 172, 173,

176, 178, 184, 186, 195,

196, 197, 198, 199, 201,

202, 203-205, 206, 221,

256, 281-282, 283, 285,

345, 398, 408, 416, 417,

424, 426, 429, 441, 446,

¹⁸ U. o. 188, 239, 291, 303, 346,

357, 379, 389, 486, 489,

492, 494, 507, 585 l.

¹⁹ U. o. 388 l.

²⁰ U. o. 358 l.

A város készít *posztót* is, mely bártfai posztó (*civitatensis*)¹ néven szerepel. A számadáskönyv megemlíti a *bélésposztót* (*subductura*, *slagtuch*),² a *durva* (*grossus*, *gro*),³ az *umschlag* (*vmbschlog*, *vmslach*)⁴ posztót. Iparosa a *posztókészítő*⁵ és a *posztónyíró* (*rasor pannorum*).⁶

A szövőiparral kapcsolatos a *kötélverés*, melynek mesterei, a *kötélverők*,⁷ készítik a különböző köteleket (*cordula*, *zona*, *streng*, *seyl*, *striik*, *leynen*).⁸

Építészet és
bányaipar.

A régi és eredeti számadások s feljegyzések megismertetnek az építés módjával, menetével, a részletek technikai megnevezésével, a részletek szerkezetével és az ezeket készítő iparosokkal: az *ácsokkal* (*carpentanus*, *czyimmermann*, *czimbermann*, *czyimmerknecht*),⁹ az *agya-*
gosokkal (*libutores*, *argillae*, *glebatores*),¹⁰ a *mészégetőkkel*

¹ Fejérpataky 295 l.

² U. o. 220 l.

³ U. o. 291, 345, 519, 527, 534,
542 l.

⁴ U. o. 270, 409 l.

⁵ U. o. 463 l.

⁶ U. o. 192, 219, 220 l.

⁷ U. o. 187, 229, 253, 307, 317,
418, 426, 430, 431, 442,
451, 452, 458 l.

⁸ U. o. 202, 210, 211, 229, 236,
253, 265, 289, 299, 301,
304, 307, 309, 310, 312,
319, 322, 323, 335, 336,
339, 344, 346, 354, 359,
363, 364, 366, 374, 375,
379, 383, 386, 387, 389,
390, 391, 395, 396, 483,
484, 487, 500, 503, 508,
517, 518, 523, 525, 528,
531, 561, 574, 575, 602,
605, 606, 609 l.

⁹ U. o. 163, 165, 166, 167, 172,
177, 184, 185, 190, 199,
200, 202, 203, 205, 209,

210, 222, 258, 265, 275,

287, 289, 296, 318, 319,

323, 324, 335, 336, 337,

340, 354, 356, 374, 375,

376, 378, 383, 384, 385,

387, 390, 391, 395, 396,

397, 398, 399, 400, 402,

403, 412, 413, 415, 416,

420, 421, 422, 423, 424,

425, 427, 428, 430, 441,

442, 447, 449, 456, 457,

483, 484, 486, 487, 488,

489, 491, 492, 501, 502,

503, 504, 505, 506, 507,

508, 509, 510, 512, 519,

521, 524, 527, 528, 529,

530, 531, 532, 533, 534,

546, 547, 576, 602, 608 l.

¹⁰ U. o. 214, 220, 236, 294, 320,

321, 326, 336, 374, 387,

397, 398, 483, 486, 488,

490, 493, 505, 506, 410,

528, 529, 530, 546, 551,

560, 561, 605 l.

(combustor cimenti, kalkbruer, chalicpreuner),¹ a mész-keverőkkel (kalkmer),² a mész munkásokkal (mannuales cementorum),³ a vakolatkészítőkkel (mortermacher, morter-nehmer),⁴ a téglavetőkkel (czigelbrewer, czigelmacher, zigelmaister),⁵ a pallérokkel (parlirer, parlier),⁶ az üvegesekkel (glaser),⁷ a kályhakészítővel (constructor fornacis),⁸ a kőfaragókkal (lapicida sector, steynmeczczer),⁹ a kőtörőkkel (ruptores, fractores lapidum, stainbrecher, steynbrocker),¹⁰ a kőművesekkel (murator, mauerer)¹¹ és a festőkkel (pictor, maler).¹²

Az építészethez szükséges anyagokat a bányaipar szolgáltatja.

- ¹ Fejérpataky 173, 174, 273, 323, ¹⁰ U. o. 188, 191, 208, 221, 228, 337, 338, 347, 414, 417, 231, 246, 248, 251, 252, 421, 424, 433, 438, 443, 269, 292, 300, 302, 311, 448, 479, 510, 534, 535, 314, 335, 336, 337, 358, 540, 541, 543, 546, 564, 370, 381, 387, 389, 392, 571 l. 393, 394, 395, 396, 398, 399, 401, 402, 406, 466,
- ² U. o. 484, 486, 524 l. 468, 469, 483, 484, 486,
- ³ U. o. 246 l. 487, 488, 489, 490, 493,
- ⁴ U. o. 162, 308, 378, 396, 523, 503, 504, 505, 506, 523, 524, 525, 526, 529, 530, 524, 525, 534, 538, 539, 531 l. 540, 542, 547, 554, 570, 578, 588, 607 l.
- ⁵ U. o. 222, 245, 322, 328, 342, 441, 450, 457, 466, 479, ¹¹ U. o. 221, 236, 245, 246, 278, 505, 526, 534, 535, 536, 280, 291, 300, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 569 l. 328, 340, 358, 568, 370, 378, 379, 387, 388, 389, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 400, 467-468, 483, 484, 486, 487, 488, 489,
- ⁶ U. o. 309, 386, 413, 421, 436, 491, 492, 493, 501, 503, 438, 448, 455, 458, 462, 504-505, 506, 507, 523, 528, 529, 531, 547, 579, 524, 525, 526, 528, 529, 530, 531, 532, 546, 547, 584, 606, 607, 615, 616, 551, 555, 587, 607 l. 617 l. 484, 486, 487, 488, 489,
- ⁷ U. o. 173, 176, 178 l. 491, 492, 493, 501, 503,
- ⁸ U. o. 214 l. 504-505, 506, 507, 523,
- ⁹ U. o. 190, 222, 228, 248, 268, 524, 525, 526, 528, 529, 273, 330, 337, 338, 387, 530, 531, 532, 546, 547, 433, 494, 505 l. 551, 555, 587, 607 l.
- ¹² U. o. 176, 184, 231, 275, 491, 510, 511, 512, 575 l.

Termékei: az *épületkő* (lapides, stáin),¹ a *homok* (avena, fovea, zanth, sannt),² az *agyag* (argilla, leym),³ a *mész* (cimentum, cementum, chalich, káik).⁴

Faipar. Az erdőtermékek ipari feldolgozása a *fűrészmalom* (molendinum asserum, sneydmole, sneymol)⁵ segítségével történik. 1437-ben a város szerződést kötött György *deszkavágóval*: a városnak vág deszkát (asser, latten, laten, schosbreter) 1½ dénárért, a város lakóinak 2½ dénárért.⁶

A faipar többi mesterei: az *esztergályos* (dresler, drechsler, dreyseler, dreziler),⁷ aki *faedényeket*⁸ és különféle *nyeleket*⁹ (schefftin), a *bognár* (doleator, botener, pirtner, boetner, wagner),¹⁰ a *pintér* (binder, pyntner),¹¹

- ¹ Fejérpataky 182, 211, 214, 220, 396, 397, 402, 404, 414, 421 l.
 243, 244, 245, 249, 250,
 252, 253, 294, 302, 304,
 310, 312, 318, 329, 330-
 335, 337, 348-349, 354, ⁵ U. o. 277, 411, 434, 444, 448 l.
 359, 379, 392, 443, 487, ⁶ U. o. 445 l.
 489, 490, 492, 493, 494-
 495, 496, 498, 499, 500, ⁷ U. o. 165, 166, 167, 172, 177,
 504, 505, 507, 510, 523, 185, 197, 261, 411, 414,
 524, 525, 526, 530, 581, 417, 419, 420, 422, 424,
 532, 578, 614 l. 426, 428, 430, 439, 440,
 446, 453, 455, 456, 457,
² U. o. 207, 211, 215, 216, 217, 458, 614, 616 l.
 218, 225, 229, 231, 242, ⁸ U. o. 499 l.
 243, 247, 250, 265, 270, ⁹ U. o. 377 és 534 l.
 271, 273, 274, 276, 277-
 293, 307, 312, 500, 522, ¹⁰ U. o. 165, 166, 167, 168, 170,
 523, 524, 525, 526, 528, 171, 176, 179, 181, 186,
 547, 548 l. 187, 212, 217, 290, 292,
 293, 295, 308, 314, 317,
³ U. o. 208, 233, 263, 287, 307, 320, 322, 325, 326, 327,
 308, 310, 312, 314, 319, 328, 361, 400, 409, 414,
 334-346, 348-349, 358, 417, 418, 425, 427, 430,
 379, 507, 531, 604 l. 433, 436, 437, 440, 441,
⁴ U. o. 188, 204, 228, 236, 252, 442, 446, 450, 451, 454,
 264, 268, 296, 307, 308, 455, 457, 458, 463, 519,
 314, 317, 321, 322, 329, 614, 616, 617 l.
 330-335, 342, 349, 351, ¹¹ U. o. 278, 307, 321, 370, 378,
 353, 375, 388, 391-394, 395, 507 l.

aki *dézsákat*,¹ különböző nagyságú *hordókat*,² az *asztalos*³ (mensator, tescher, tischler), aki *asztalokat*,⁴ *ládákat*,⁵ *székeket*,⁶ *szekrényeket*⁷ és *padokat*⁸ készít.

Az állati bőrt ipari célokra hasznavehetővé teszi Bőripar. különböző anyagok, mint a *gubacs* (gallus),⁹ a *timsó*¹⁰ stb. segítségével a *timár* (lederer, gerber).¹¹ Az ekképen előállított bőrből készítik a *nyergesek* (sellator, sattler, zatler)¹² a *nyergeket* (sellá, satel),¹³ a *nyeregpárnát* pambst, pamst),¹⁴ a *szíjjártók* (corrigiator, rimer, rymer),¹⁵ a *szíjjakat* (corrigium, rimen):¹⁶ a *kengyelszíjat* (teygleder),¹⁷ a *nyeregszíjat* (gurte zu zatteln),¹⁸ a *páncélszíjat*,¹⁹ a *kötőféket* (halfter, czeuwe, czeine, czome, czam),²⁰ a *zablát* (frenum, habena, czawm),²¹ a *húrt* (zene),²² és a *fujtatókat* (blasbalg, balgin).²³

¹ Fejérpataky 208, 217, 236, 268, ¹⁸ U. o. 228, 249, 278, 303, 313, 291, 293, 279, 299, 308, 317, 319, 322, 326, 328, 325, 345, 360, 400, 465, 340, 346, 354, 367, 368, 487, 526, 607, 611 l. 373, 404, 529, 530, 548,

² U. o. 184, 428, 430, 442, 451, 556, 577, 579, 600 l. 455, 458 l. ¹⁴ U. o. 252, 317, 319, 358, 383,

³ U. o. 174, 274, 307, 317, 326, 511 l. 341, 368, 383, 296, 397, ¹⁵ U. o. 347, 390, 413, 417, 420, 402, 419, 436, 509, 597 l. 424, 425, 427, 430, 433,

⁴ U. o. 268, 273 l. 437, 438, 441, 442, 447,

⁵ U. o. 369, 508, 509 l. 451, 452, 454, 526, 542,

⁶ U. o. 371, 373, 444 l. 543, 550, 609 l.

⁷ U. o. 220, 222, 325, 326, 396, ¹⁶ U. o. 210, 217, 380, 382 l.

397, 402, 403, 548 l. ¹⁷ U. o. 302, 368, 396, 495, 543 l.

⁸ U. o. 223, 380 l. ¹⁸ U. o. 303, 307, 358 l.

⁹ U. o. 291 l. ¹⁹ U. o. 494 l.

¹⁰ U. o. 309, 311 l. ²⁰ U. o. 303, 318, 322, 324, 325,

¹¹ U. o. 411, 415, 416, 419, 423, 336, 340, 341, 343, 347,

429, 430, 433, 435, 439, 369, 522, 525, 526 l.

440, 441, 449, 451, 456, ²¹ U. o. 182, 241, 269, 292, 308,

458, 616 l. 367, 369, 372, 376, 383,

¹² U. o. 173, 188, 217, 303, 319, 385, 390, 394, 495, 498,

326, 328, 346, 354, 367, 501, 584, 605, 610 l.

368, 383, 396, 412, 413, ²² U. o. 575 l.

419, 420, 421, 426, 427, ²³ U. o. 320, 321, 327, 332, 352,

433, 436, 437, 445, 446, 584 l.

447, 454, 483 l.

A bőriparosokhoz sorolhatjuk a *pergamenkészítőt* (*perganumista*, *parmynter*),¹ ki az oklevelekhez szükséges *pergamentet* szolgáltatja.²

Ruházati ipar. A ruházat iparosai: a *ruhaszabók* (*sartores*, *schneyder*),³ készítenek *nadrágot*,⁴ *palástot*,⁵ *köpenyt*,⁶ *köntöst*;⁷ a *kalaposok* (*hutmacher*),⁸ szolgáltatják a *süvegeket*;⁹ a *szűcsök* (*pellifex*, *kursner*)¹⁰ a *prémes köntösöket*,¹¹ a *bundákat*,¹² a *prémes süvegeket*,¹³ a *csizmadiák* (*sutor*, *schustir*, *schumacher*)¹⁴ pedig a *sarukat*¹⁵ és a *csizmákat*.¹⁶ Viseltek *keztűt*¹⁷ (*manuca*), tehát *keztűkészítő* is volt Bártfán.

Fűtés, világítás és tisztogatás iparának üzői: a *szenégető* (*carbonista*),¹⁸ aki a *szenet* (*carbo*, *kolen*, *kol*)

¹ Fejérpataky 165, 172, 177, 185, 440, 441, 442, 446, 448, 222, 231, 414, 422, 428, 449, 450, 452, 453, 454, 438, 448, 455 l. 461, 520, 608, 615, 616,

² U. o. 346 l. 617 l.

³ U. o. 176, 184, 187, 196, 197, ¹¹ U. o. 188, 386 l.

198, 203, 204, 209, 220, ¹² U. o. 533, 534 l.

232, 241, 384, 411, 412, ¹³ U. o. 309 l.

413, 414, 417, 420, 421, ¹⁴ U. o. 165, 166, 167, 168, 169,

426, 427, 434, 437, 438, 170, 171, 173, 175, 178,

447, 448, 449, 455, 456, 179, 180, 185, 186, 187,

483, 600, 614, 615, 616, 196, 197, 198, 203, 204,

617 l. 206, 262, 296, 321, 328,

⁴ U. o. 210, 227, 235, 238, 239, 404, 409, 412, 415, 416,

260 l. 420, 422, 423, 428, 429,

⁵ U. o. 329, 596 l. 430, 433, 439, 440, 441,

⁶ U. o. 520 l. 442, 447, 449, 450, 451,

⁷ U. o. 181, 220, 222, 238, 291, 454, 455, 456, 457, 458,

386, 520 l. 563 l.

⁸ U. o. 165, 177, 186 l. ¹⁵ U. o. 219, 220, 224, 237, 244,

⁹ U. o. 190, 244, 266, 273, 279, 251, 265, 268, 277, 291,

306, 504 l. 294, 315, 316, 321, 331,

¹⁰ U. o. 163, 164, 165, 167, 169, 339, 357, 361, 368, 388,

170, 172, 175, 176, 177, 394, 491, 492, 501, 503,

181, 184, 199, 200, 201, 505, 511, 545, 550, 554,

202, 209, 213, 223, 260, 562, 570, 600, 601, 603 l.

291, 305, 309, 313, 391, ¹⁶ U. o. 326, 330, 343, 364, 370,

404, 408, 411, 412, 414, 383, 518, 534 l.

415, 417, 420, 422, 425, ¹⁷ U. o. 242 l.

426, 430, 435, 436, 438, ¹⁸ U. o. 546 l.

égeti,¹ a *favágó* (holczhewer, holczhoer)² állítja elő a *tűzifát*;³ az *olajkészítő* (oleator, oelschleger)⁴ a világításra szolgáló *olajat* (oleum, oele),⁵ a *csőmester* (roerenmeister, roermeister)⁶ a *csatornákat* (cannalia, rinne, wasserorn),⁷ a *kútásó* (brongreber)⁸ csinálja⁹ és tisztítja a *kutakat*.¹⁰

A számadáskönyv megemlíti az *élelmiszerek* iparosait *Élelmiszerek* is. Nevezetesen a *péket* (pistoires, pecke, peck, bekke),¹¹ *ipára*. a *mészároost* (carnifex, fleyscher, vleischer, fleyschhacker, fleschocher),¹² a *molnárt* (molendinator, molner, muelner)¹³

¹ Fejérpataky 226, 235, 268, 297, 306, 314, 316, 317, 323, 325, 335, 342, 353, 354, 360, 380, 384, 385, 434, 482, 487, 490, 492, 494, 496, 499, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 527, 530, 543, 560, 561, 571, 572, 573 l. ⁸ U. o. 532, 533, 554, 567 l. ⁹ U. o. 222, 327, 328 l.

² U. o. 173, 174, 191, 224, 226, 246, 267, 268, 299, 303, 313, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 327, 337, 352, 362, 372, 381, 383, 384, 404, 517, 600 l. ¹⁰ U. o. 316, 496 l. ¹¹ U. o. 163, 164, 171, 176, 184, 185, 197, 202, 205, 404, 411, 414, 416, 419, 422, 426, 428, 432, 437, 438, 447, 453, 455, 462, 463, 548, 615 l.

³ U. o. 290, 291, 301, 302, 303, 315, 316, 392, 493, 495, 496 l. ¹² U. o. 165, 171, 176, 177, 179, 180, 181, 185, 187, 194, 196, 198, 200, 201, 203,

⁴ U. o. 165, 166, 170, 177, 175, 178, 181, 184, 185, 186, 408, 412, 414, 415, 420, 421, 422, 427, 428, 437, 438, 443, 447, 448, 452, 454, 455, 615, 616 l. 206, 261, 263, 283, 286, 315, 359, 378, 413-416, 421-423, 428, 433, 436, 437, 438, 439, 442, 447, 448, 449, 455, 549, 555, 615, 616, 617 l.

⁵ U. o. 182, 224, 226, 249, 302, 327, 352, 359, 483, 490, 495, 555, 566, 574 l. ¹³ U. o. 165, 169, 173, 175, 177, 178, 185, 186, 191, 192, 196, 199, 200, 229, 230,

⁶ U. o. 312, 344, 470, 489, 490, 492, 498, 535, 543, 610 l. 306, 410, 412, 420, 421, 426, 433, 434, 438, 439,

⁷ U. o. 191, 211, 222, 273, 279, 289, 304, 312, 316, 319, 320, 323, 326, 343, 345, 444, 445, 449, 453, 455, 456, 460, 461, 494, 511, 610, 614 l.

és a *serfőzőt* (braxator, brasiator, pierprewer, melczer, malczer, muelczer, molczer).¹

Közlekedés A közlekedés iparosai: a *kocsisok* (auriga, vector),² a
ipara. *kocsigyártók* (currifex),³ a *fuvarosok* (furman),⁴ a *híd-
csinálók* (pontificatores, brokker, brueckner)⁵ és a *kerék-
gyártók* (radmacher).⁶

Fémipar. A fémipar is igen fejlett Bártfán. Művelői: a *kovácsok*
(faber, smit),⁷ a *fegyverkovácsok* (schwertfeger),⁸ a *pán-
célkészítők* (panczermacher),⁹ az *ágyú mesterek* (balistarius,
puchssenmeister),¹⁰ a *puskamesterek* (magister pixidonum,
pixidarius, bochsenmeister, buchnschisser, puchsen-
maister),¹¹ az *íjjártók* (arcufex, bogner, bogener, pogner),¹²

¹ Fejérpataky 163, 169, 173, 175, 359, 370, 372, 380, 382,
178, 195, 198, 199, 200, 386, 387, 393, 397, 398,
202, 203, 204, 232, 260, 400, 402, 403, 411, 415,
281, 282, 411, 419, 426, 416, 417, 418, 419, 422,
435, 446, 453 l. 424, 425, 426, 429, 430,

² U. o. 187, 196, 199, 201, 210, 433, 436, 442, 446, 454,
220, 224, 231, 251, 268, 486, 498, 501, 504, 506,
276, 297-298, 475 l. 507, 510, 511, 515, 516,

³ U. o. 215, 265, 400 l. 517, 518, 519, 531-534,

⁴ U. o. 188, 217, 230, 231, 268, 539, 565, 566, 575, 592,
276, 253 l. 598, 605, 615, 616, 617 l.

⁵ U. o. 234, 265, 274, 287, 289, 294, 295, 366, 370 l. ⁸ U. o. 415, 423, 425, 439, 442,

⁶ U. o. 519 l. ⁹ U. o. 378 l.

⁷ U. o. 165, 166, 167, 168, 169, ¹⁰ U. o. 170, 176, 184 l.

170, 171, 172, 173, 175, ¹¹ U. o. 318, 347, 372, 381, 383,
177, 178, 179, 182, 185, 384, 385, 397, 399, 400,
186, 187, 189, 190, 191, 410, 460, 481, 492, 497,
192, 195, 202, 203, 204, 510, 511, 513, 514, 517,
209, 212, 213, 214, 215, 520, 536, 542, 544, 563,
218, 223, 229, 239, 241, 574, 587 l.

260, 264, 269, 278, 289, ¹² U. o. 181, 268, 277, 327, 329,
292, 303, 305, 307, 309, 347, 353, 409, 417, 425,
311, 316, 319, 320, 321, 430, 433, 441, 451, 458,
325, 326, 327, 328, 331, 610, 617 l.
337, 345, 347, 350, 356,

a lakatosok (serator, slosser),¹ a kések (cultelli faber, cultellator, messerschmidt),² a bádgosok (plattner, kesler),³ a kannaöntők (cangisser, kannengiesser),⁴ a rézművesek (cuprifaber, copperschmidt, kuppírmid, rotgisser, messinksoer)⁵ és a harangöntő (glokkengiesser).⁶

Az ötvösség a XV. században páratlanul virágzott hazánkban.⁷ Külföldön is híresek voltak a magyar arany és ezüstművek, nem annyira mesterségük, mint művészetük révén.⁸ A számadáskönyv rovataiban is elég sűrűn szerepelnek az aranyművesek (aurifaber, goltsmit, goldner, goldgiesser),⁹ akik a különböző arany¹⁰ és ezüst¹¹ edényeket készítik, részint ajándékozásra, részint a polgárok szükségleteire.

¹ Fejérpataky 166, 171, 173, 176, 178, 181, 186, 195, 197, 199, 200-205, 224, 229, 236, 242, 247, 250, 257, 259, 260, 276, 280, 283, 284, 302, 357, 359, 368, 373, 382, 383, 403, 409, 413, 416, 417, 421, 427, 430, 437, 448, 453, 455, 457, 490, 508, 509, 506, 600 l.
⁵ U. o. 277, 289, 291, 297, 305, 307, 308, 314, 318, 322, 325, 336, 337, 339, 370, 399, 402, 405, 409, 433, 434, 472, 477, 508, 514, 533, 534, 537, 567, 570-587, 588 l.
⁶ U. o. 246, 378 l.
⁷ Szádeczky 12 l.
⁸ U. o. 11 l.

² U. o. 164, 166, 167, 170, 171, 176, 178, 185, 186, 290, 415, 416, 417, 424, 425, 430, 440, 441, 442, 450, 451, 457, 458 l.
⁹ Fejérpataky 169, 181, 183, 325, 328, 340, 353, 382, 403, 411, 413, 419, 426, 429, 435, 440, 443, 446, 453, 457, 459, 460, 462, 466, 518, 520, 521, 522, 534, 617 l.
³ U. o. 277, 302, 316, 320, 371, 411, 415, 419, 423, 425, 434, 436, 440, 442, 450, 451, 483 l.
¹⁰ U. o. 325, 386 l.
¹¹ U. o. 321, 326 l.

⁴ U. o. 345, 384, 386, 409, 487, 488, 616, 617 l.

C) KERESKEDELEM.

Bártfa vásártartás joga. Belső és külső kereskedelme.

Bártfa vásártartás joga. Az országos vásárok eredetileg az istentisztelet céljából történt gyülekezetekből fejlődtek ki. Innen van, hogy az országos vásárokat bizonyos ünnepek idején szokták megtartani. A vásártartás a XIII. század óta *regaljog*, melynek elnyerésére királyi privilegium volt szükséges. Ezek a privilegiumok *rendezték* a vásártartás idejét és helyét és *megvédték* a kereskedelmi érdekeket.¹

Bártfának Nagy Lajos király 1365-ben *szent Egyed napjára* engedményezett még egy vásárt,² melyet éppen úgy, mint a *szent Imre napit*³ (*forum annuale Emerici, jormark*) a külföldiek élénken látogattak.⁴

A németországi városokban a vásárjogot *keresztel*⁵ jelzik, Bártfán *zászlóval* (*pannirium, vexillum*).⁶ 1428-ban a városi zászló díszítéséért fizettek 50 dénárt,⁷ 1437-ben vettek a városi zászlóhoz 16 dénárért posztót.⁸

Idővel a jelvényeket a Roland-szoborra, Nagy Károly híres fegyvervivőjére, aki a király jelenlétét jelezte a városban, aggatták.⁹

Bártfán¹⁰ a *Roland-szobor* a városházán áll, éppen úgy mint Erdélyben, Nagy-Szebenben.¹¹

A vásár kezdetét és végét *harangszó* jelezte Bártfán. A harangozónak 1432-ben ezen funkcióért 58 dénár jutott a város pénztárából.¹²

A kereskedelem menetére a számadáskönyv nem szolgál felvilágosítással, csupán a *kalmárok* (*mercator*,

¹ Király 201-203 l.

² Wagner 96 l.

³ Fejérpataky 238, 291, 311, 325 l.

⁴ Horváth 130 l.

⁵ Maurer 360 l.

⁶ Fejérpataky 276-376 l.

⁷ U. o. 276 l.

⁸ U. o. 376 l.

⁹ Schröder 186, 590 l.

¹⁰ Miskovszky 69 l.

¹¹ Magyarorsz. városai és városjogai 42 l.

¹² Fejérpataky 311 l.

institor, kaufmann, kromer, kramer)¹ neveinek felsorolására szorítkozik.

A belső kereskedelem tárgyát kiváltképen a vászon képezte. Vásznat vittek Székesfehérvárra,² Budára,³ Hatvanra,⁴ Kassára,⁵ Margitfalvára,⁶ posztót Váradra.⁷ Belső és külső kereskedelme.

Bártfán ment keresztül a Lengyelországba vezető királyi-út (via regia).⁸ De történik érintkezés a krakkó-sandeci útvonalon is.⁹ Kiténik a számadáskönyvből, mely feljegyzí, hogy mennyi sandeci vámot fizettek. 1437-ben szept. 27-én a városi jegyző Krakóban járt az ó-sandeci vám miatt; az erre fordított költség és a lengyel bárók jutalmazása 10 arany forint és 13 garasba került.¹⁰

1438-ban február 21-én Gerber Pál az ó-sandeci vám ügyében 17 arany forintot,¹¹ május 2-án 1 frt és 18 garast,¹² Bartlam pedig 2 forintot adott ki.¹³

Lengyelországba leginkább vásznat,¹⁴ bort¹⁵ vittek, melyekért cserébe posztót hoztak.¹⁶ A lengyel és a magyar kereskedők kölcsönös szabadalmakat élveztek. Általában az akkori magyarországi városok gazdagságának alapját a viszonylagos szabad kereskedelmi rendszer teremtette meg.¹⁷

Bártfa ajándékokkal is igyekszik a lengyelek jóindulatát megnyerni. 1434-ben a krakkói kapitánynak és a lengyel uraknak 2 arany forint értékű,¹⁸ október 24-én

¹ Fejérpataky 184, 188, 194, 195, ⁷ U. o. 356 l.

199, 200, 209, 210, 260, ⁸ Miskovszky IV/2. 1 l.

281, 283, 285, 296, 309, ⁹ Thallóczy 84 l.

310, 324, 337, 345, 383, ¹⁰ Fejérpataky 338 l.

386, 411, 412, 419, 420, ¹¹ U. o. 385 l.

427, 436, 439, 442, 443, ¹² U. o. 388 l.

446, 454, 456, 461, 465, ¹³ U. o. 389 l.

489, 601 l. ¹⁴ U. o. 328, 342 l.

¹⁵ U. o. 490 l.

¹⁶ Horváth 111—112 l.

¹⁷ Thallóczy 84 l.

¹⁸ Fejérpataky 345 l.

² U. o. 197, 201, 204 l.

³ U. o. 198, 199, 208 l.

⁴ U. o. 199, 204 l.

⁵ U. o. 290 l.

⁶ U. o. 190 l.

a beyczi kapitánynak 28¹/₂ forint értékű bort ajándékoznak.¹ Azonban ama viszályok, amelyek a lengyel udvar és Zsigmond között több ízben feléledtek, a kereskedelmet megakaszták. Így 1423-ban Zsigmond király Nürnbergben kelt levelében tudatja a bárftaiakkal, hogy a lengyeleknek háborút üzent, amiért is meghagyja nekik, hogy a Lengyelországban levő kereskedőket hívják haza és a városukban tartózkodó lengyeleket utasítsák ki.² 1429-ben kelt rendeletében meghagyja, hogy a lengyelek által okozott kárt feljegyezve, a Szepességben: Ófalván tartandó gyűlésre küldjék meg.³

1430-ban pedig meghagyja a bárftaiaknak, hogy miután a lengyelek nekik sok bajt okoztak, viszonzozzák ők is azt nekik, azonban városukat jól őrizték.⁴ Károsak a cseh huszitákkal való harcok is, kik, míhelyt az egyházi viszályok miatt Olasz- és Németországban időző királynak távolléte alkalmat nyújtott, több ízben betörték és pusztítottak.

Lengyelországon (Polonialis, von Polan, Polnisch)⁵ kívül hoztak posztót *Csehországból* (von Pehem, Bohemicus),⁶ *Poroszországból*: *Görlitzből* (Goerliczer)⁷ és *Strigauból* (Strignisch),⁸ *Angolországból* (Anglecale, Englisch),⁹ *Franciaországból*: *Bloisból* (Bloeser, Blaser, Bleser),¹⁰ *Svájczból*: *Sittenből*.¹¹ Hoztak árukat *Belgiumból* is: *Malines* (Mecheln, Mechlisch),¹² *Heristal* (Heristalisch)¹³ és *Thienen* (Tirlemont)-ból.¹⁴

¹ Fejérpataky 345 l.

² Wagner 103—104 l.
V. ö. Horváth II. k. 104 l.

³ Wagner 104—105 l.

⁴ U. o. 105—107 l.

⁵ Fejérpataky 224, 227, 231, 249,
294, 300, 303, 304, 306,
409, 432, 433, 452, 453 l.

⁶ U. o. 238, 239, 271, 289 l.

⁷ U. o. 270, 360, 464 l.

⁸ U. o. 367, 371, 505, 534 l.

⁹ U. o. 227, 473 l.

¹⁰ U. o. 181, 194, 205, 249, 275,
314 l.

¹¹ U. o. 227 l.

¹² U. o. 220 l.

¹³ U. o. 190, 249, 297 l.

¹⁴ U. o. 190, 212, 220, 224, 229,
238, 249, 253, 270, 279,
299, 370, 373, 409, 432,
435, 452, 469, 589 l.

D) PÉNZNEMEK ÉS MÉRTÉKEK.

Hazai és külföldi pénzek. Pénzegységek. Űrmértékek. Hosszmértékek. Súlymértékek. Mérőház. Mérésdíjak.

A középkorban a pénz drága voltát leginkább az Hazai és kül-élelmiszerek olcsó volta bizonyítja. De a pénz nemcsak földi pénzek. azért volt drága, mert Amerika felfedezése előtt kevesebb az arany és az ezüst, hanem azért is, mivel az európai nemzetek által bírt pénzkészlet holt tőkében feküdt.

Ezenkívül a középkor társadalmi szokásaival összhangban volt, hogy az ötvösművek képében rengeteg kincs hevert a templomokban, klostromokban, edények- és más házi eszközökben, vagy férfi és női ruházat díszítményeképpen.

A magyar gazdaságtörténelem fényes múltjának legkiválóbb emléke a *magyar arany forint*,¹ melynek különböző értékeit a számadáskönyv feltünteti. 1432-ben március hónapban 1100 dénár,² április és május hónapjaiban 1150 dénár,³ 1435-ben március elején 3600 dénár,⁴ ugyancsak 1435-ben 6000—7000 dénár,⁵ 1437-ben 100 dénár,⁶ 1441-ben 4000 dénár,⁷ 1444-ben 800 dénár.⁸ Az arany forint előfordul *vörös forint*⁹ néven is. Mint a felvidéki városok számadásaiban, Bártfán is az ezüstben

¹ Fejérpataky 188, 190, 267, 268,
270, 281, 287, 291, 299,
304-307, 317, 322, 324,
325, 327-329, 336, 338,
340, 342-346, 350, 352-
360, 361-373, 376-380,
381, 382-391, 398, 401,
403, 404, 409-420, 422,
426, 432, 433-435, 444,
445, 452, 453, 459-466,
468, 469, 482, 484, 490,
492-495, 498, 499, 507,
509-511, 517, 521, 522,
534, 536, 537, 539, 540,
544, 552, 554-559, 561,

562, 564, 566, 571, 572-
577, 580, 584, 585, 587,
589, 596, 597-600, 601-
605, 608-610, 615, 616 l.

² U. o. 304, 305, 306 l.

³ U. o. 307 l.

⁴ U. o. 418 l.

⁵ U. o. 432 l.

⁶ U. o. 381, 445 l.

⁷ U. o. 539 l.

⁸ U. o. 600 l.

⁹ U. o. 346, 344, 345, 347, 348,
352, 353, 409, 418, 432,
452 l.

fizetett arany forintot *kamara forintnak*¹ nevezik. Ennek értéke 1432-ben² és 1436-ban 100 dénár,³ de előfordul magasabb értékben is: 1444. október 16-án 200 dénár,⁴ 1444. október 30-án 400 dénár.⁵

A kamaraforint $\frac{1}{4}$ részét⁶ *ortonak*⁷ nevezik. A számadáskönyv külömbiséget tesz a *medius*⁸ és a *parvus orto*⁹ között.

Az aranyforintok szerinti számítást ellentétben a *communis (moneta) pecuniával*,¹⁰ *bona pecuniának*¹¹ nevezik.

A *körmöci arany forinton*¹² kívül a számadáskönyv megemlíti a *medium florenust*,¹³ a *florenus vulgarist*, mely 60 dénár értékű,¹⁴ továbbá a *városi forintot*,¹⁵ mely 1432-ben 50 dénárt tartalmazott.

Zsigmond korában¹⁶ a *kassai forint*¹⁷ 50 kassai dénár.¹⁸ Kisebbs pénznemek a következők: a *garas*¹⁹ (grossus),

¹ Fejérpataky 201, 203, 204, 207, ⁷ U. o. Tárgymutató 673 l.

211, 213, 229, 233, 241, Kovács 12 l.

245, 248, 255, 270, 280, ⁸ U. o. 194 l.

291, 307, 329, 339, 340, ⁹ U. o. 288, 289-291 l.

344, 346-348, 353, 354, ¹⁰ U. o. 356, 409 l.

358-361, 377, 389, 393, ¹¹ U. o. 357, 362 l.

397, 398, 401, 403-408, ¹² U. o. 303 l.

410, 418, 426, 432, 433, ¹³ U. o. 181, 182, 188, 190 l.

518, 534, 535, 537, 538, ¹⁴ U. o. 242 l.

544, 545, 547, 548, 555, ¹⁵ U. o. 307 l.

556, 558, 569, 571-579, ¹⁶ Ofner Stadtrecht. Szótár 287 l.

582-593, 596, 597, 600-¹⁷ Fejérpataky 183, 189-192, 194,

610, 559, 561, 572, 600 l. 201, 204, 206, 207, 210,

² U. o. 301 l. 212, 221, 222, 228, 231,

³ U. o. 361 l. 232, 245, 247, 248, 257,

⁴ U. o. 596, 200 l. 258, 280, 336 l.

⁵ U. o. 610 l.

¹⁸ U. o. 201, 290, 336 l.

⁶ U. o. 174, 175, 181, 188, 189, ¹⁹ U. o. 163, 173, 180, 181-183,

192, 204, 207, 223, 234, 188, 190, 207, 230, 312,

236, 239, 247, 248, 271, 236, 338, 340, 344, 345,

275, 378, 383, 397, 409, 347, 355, 362-366, 368,

420, 421, 422, 424, 438, 378, 382, 388-392, 394,

439, 442, 452, 461, 464, 438, 452, 500, 506, 556,

465, 503, 508, 537, 539, 585, 599, 600 l.

544, 560, 563, 564, 567,

568, 576, 577, 584, 585-

593, 596, 597, 603-610 l.

a közép garas (*medius grossus*);¹ 1432-ben 33 dénár tett egy garast.²

A dénárt,³ mely *nummus*⁴ és *phennich*,⁵ sőt *magnus dénár*⁶ néven is előfordúl a számadáskönyvben, a rómaiaktól örökölte a középkor.⁷ Zsigmond király idejében és ezt megelőzőleg egy kis váltópénz volt forgalomban:⁸ a *ducat*,⁹ mely név alatt Ausztriában a magyar arany forint szerepelt a XV. században.¹⁰ A ducatot Zsigmond 1430 körül beváltatta,¹¹ 10 ducatéért adván ki egy új dénárt.¹²

A dénárnál kisebb pénznem a féldénár, *obulus*.¹³ Ezt 1338-ban Róbert Károly hozta forgalomba és a bécsi féldénárok mintájára vereti.¹⁴

Előfordultak még a *bankarti dénár*,¹⁵ melyből 600 1432-ben 12 forint;¹⁶ szerepel továbbá a *lőcsei pénz*¹⁷ (Lewczer gelt) szerinti számítás és a *budai dénár*.¹⁸

Amikor új pénz (*nova pecunia, nova moneta*)¹⁹ jön forgalomba, a forint és a dénár neve: *florenus novae monetae*²⁰ és *denarius novus*.²¹

Bártfa a *pénzváltást* (*cambium, wechsel*) Körmöcbányán²² eszközözi. Budán a megtelepedett lombard vagy florenci pénzváltó, ha az aranyat készpénzben kellett fizetni, rendszeren $4\frac{1}{2}\%$ -ot vett a váltásért, de mikor nagy volt az aranykereslet $8\frac{1}{2}\%$ -ig is felment az arany agioja.²³

¹ Fejérpataky 163, 180 l.

¹¹ Pallas Nagy Lexikona V. k.

² U. o. 312 l.

574 l.

³ U. o. 163, 174, 180-183, 187-257, 263-280, 287-298, 300-389, 392-408, 410-425, 432, 433, 436-453, 459-567, 570-593, 596-615 l.

¹² Ofner Stadtrecht 287 l.

¹³ Fejérpataky 211 l.

¹⁴ Salamon III. k. 139 l.

¹⁵ Fejérpataky 194, 199, 314 l.

¹⁶ U. o. 314 l.

¹⁷ U. o. 581 l.

⁴ U. o. 397, 398 l.

¹⁸ U. o. 609 l.

⁵ U. o. 405 l.

¹⁹ U. o. 188, 190, 355, 433, 573,

⁶ U. o. 356 l.

575, 600, 604 l.

⁷ Kovács 9 l.

²⁰ U. o. 328. l.

⁸ Pallas Nagy Lexikona V. k. 574 l.

²¹ U. o. 343, 356, 362, 363 l.

⁹ Fejérpataky 409, 580 l.

²² U. o. 303, 314 l.

¹⁰ Salamon III. k. 88 l.

²³ Salamon III. k. 181 l.

Hogy a pénz árfolyama (*cursus*)¹ mennyire változó, mutatja az 1432. feljegyzés, mely szerint Bártfát pénz-váltáskor egy arany forintnyi veszteség érte.²

A kereskedelem útját a pénz mindig követi. S mivel Bártfa kereskedelme túlnyomóan Lengyel- és Csehország felé gravitál, a *külföldi pénznemek* közül leginkább szerepel a *lengyel garas* (*grossus Polonialis*)³ és a *cseh garas*, vagy *széles garas*⁴ (*latus grossus*).

II. Venczel utáni időben a lengyel garasokat gyakran *schock* szerint számítják. Ez a kifejezés 60 dénárt jelent.⁵

1435-ben 50 lengyel garas 2 arany forint egy orto híján.⁶ 1432-ben pedig egy lengyel garas 50 dénár,⁷ egy cseh garas 1410-ben, Zsigmond korában, 7 magyar dénár.⁸

A lengyel garasnál kisebb egység⁹ a *lengyel ferto*¹⁰ és a *krakkói dénár*,¹¹ nagyobb egység a *lengyel márka*.¹² A *cseh márkából*¹³ II. Venczel idejében 64 garast vertek.¹⁴ Idegen eredetű pénzegység a *talentum*,¹⁵ melynek értéke nagyobb a forintnál.¹⁶

Pénz-
egységek.

A középkor a pénzt mérlegeli, mely célra a *márka*¹⁷ súlymértéket használja; ez a pénzverés alapsúlya. A márka negyedrésze¹⁸ a *ferto*,¹⁹ nyolcadrésze²⁰ az *uncea*.²¹

¹ Fejérpataky 461 l.

¹² U. o. 163, 170, 340, 433, 501 l.

² U. o. 305 l.

¹³ U. o. 163, 215, 464 l.

³ U. o. 210, 219, 229, 230, 267,

¹⁴ Salamon III. 146 l.

268, 270, 276, 291, 335,

¹⁵ U. o. 399 l.

339, 345, 383, 433, 483,

¹⁶ U. o. Tárgymutató 673 l.

488 l.

¹⁷ Fejérpataky 180, 207, 215, 229,

⁴ U. o. 163, 215, 464 l.

230, 268, 278, 291, 324,

⁵ Salamon III. k. 146 l.

345, 346, 368, 390, 391,

⁶ Fejérpataky 383 l.

409, 432, 452, 453, 556,

⁷ U. o. 335 l.

575, 600, 610 l.

⁸ Ofner Stadtrecht 287 l.

¹⁸ Csánki 6 l.

⁹ Fejérpataky. Tárgymutató

¹⁹ Fejérpataky 163, 345, 403, 452

674 l.

²⁰ Salamon III. k. 142 l.

¹⁰ U. o. 228, 342, 488 l.

²¹ Fejérpataky 279 l.

¹¹ U. o. 362 l.

Egy arany márka után a magyar kamarák pénzverési díjúl és földesúri illetékül¹ $\frac{1}{48}$ -ot,² *pisetumot*,³ szedtek.

Pénzegység még a *nessik*,⁴ meg a *solidus*⁵ és pedig 30 garas⁶ a *solidus grossus*.

Ami az űrmértékeket illeti, ezek a következők: a *Ürmértékek*. bor és sörmérés alapmértéke a *pint*,⁷ mely 1435-ben⁸ kezdte háttérbe szorítani az addig használatban volt *octualét*.⁹ A *pint* két felpintre (*halbe*, *media*)¹⁰ és 4 *mezelyre*¹¹ (Seidl) oszlott. Tíz *pint* egy *quartalét*¹² adott. Igen használatosak a *hordó*-¹³ (*tunella*, *vas*)-nak fajai a *nagy* (*magna*),¹⁴ a *közép* (*media tunella*) *hordó*¹⁵ és a *hordócska* (*vasculum*).¹⁶ Előfordúl a *hordó latella*¹⁷ néven is.

Egy *hordó* 80 *pinttel* egyenlő.¹⁸ Folyadékok mértéke az *átalag* (*legel*),¹⁹ mely 16 *pint* tartalmú, tehát 5 *átalag* ad egy *hordót*.²⁰

Ismeretes a *fuder*,²¹ melyet a német telepések eredeti székhelyeikről hoztak.²² Lichner és Michnay szerint a *fuder* 24 *akót* tartalmazott.²³

¹⁸ U. o. 191, 208, 211, 212, 213,

¹ Salamon III. k. 159 l. 228, 236, 239, 240, 241,

² U. o. III. k. 136 l. 242, 250, 257, 265, 268,

³ Fejérpataky 660 l. 269, 270, 271, 278, 289,

⁴ U. o. 278, 346, 453 l. 293, 302, 308, 310, 314,

⁵ U. o. 271 l. 318, 336, 354, 373, 393,

⁶ Salamon III. k. 152 l. 432, 452, 460, 482, 483,

Kováts 11 l. 489, 528, 529, 530, 558,

⁷ Fejérpataky 212, 213, 306, 312, 575, 580, 601, 602, 610,

336, 483, 501, 502, 503 l. 612 l.

⁸ Kováts 24 l. ¹⁴ U. o. 270 l.

⁹ U. o. 210, 213, 220, 239, 266 l. ¹⁵ U. o. 308, 393, 460, 530 l.

¹⁰ U. o. 235, 250, 273, 281, 292, ¹⁶ U. o. 191, 213 l.

296, 297, 306, 308, 309, ¹⁷ U. o. 465 l.

311, 315, 319, 321, 329, ¹⁸ Salamon III. k. 207 l.

342, 404, 405, 433, 461, ¹⁹ Fejérpataky 319 l.

463, 464, 465, 503, 508, ²⁰ Salamon III. k. 207 l.

509, 511, 512, 513, 517, ²¹ Fejérpataky 302, 304, 307, 308,

518, 520, 522, 540, 545, 310, 311, 312, 314, 329,

612 l. 345, 373, 524, 525, 526,

531, 532, 577, 578 l.

¹¹ U. o. 525, 612 l.

¹² U. o. 296, 297, 532, 614 l. ²² Kováts 24 l.

²³ Ofner Stadtrecht 280 l.

Kedvelt űrmérték a *köböl* (cubulus, kubel).¹ Cseppfolyós testeket s gabnaféléket mértek vele. Egyéb űrmértékek még a *kuffe*² meg a *scafeus*³ szilárd anyagok mérésére, a *modius*⁴ gabonamérésre.

Hosszmértékek. A hosszmértékek közül leggyakrabban fordul elő a *rőf*⁵ (ulna, ele). Rőffel földbirtokot,⁶ bástyamagasságot,⁷ árok hosszúságot,⁸ posztót⁹ és vásznat¹⁰ egyaránt mértek. A számadáskönyv mértékegységek gyanánt még említi:¹¹ a *peciát*, a *quartalét*¹² és a *járt*;¹³ valamennyi posztó és vászon mérésére szolgált.

Súlymértékek. Súlymérték is többféle használatban. Ilyen volt különösen a nyugati eredetű,¹⁴ 32 latot¹⁵ tartalmazó, *font* (líbra, phunt),¹⁶ melyet Zsigmond tett az országra általánossá.¹⁷ A lat kétszerese¹⁸ az *uncea*;¹⁹ a lat negyedrésze²⁰

¹ Fejérpataky 187, 190, 191, 201, 294, 295, 300, 304, 314,
202, 203, 207, 233, 285, 315, 316, 317, 330, 384,
298, 310-313, 317, 323, 409, 496 l.

324, 333, 336, 337, 360,
398-402, 405, 408, 410, ⁶ U. o. 305 l.

433, 434, 459, 460, 462, ⁷ U. o. 191, 384 l.

466-485, 487, 492, 495- ⁸ U. o. 304 l.

498, 502-515, 530, 534, ⁹ U. o. 209, 295, 194, 205, 181,
536, 562-564, 566-570, 314, 371, 289, 519, 249,
580-582, 587-592, 598, 221 l.

599, 610, 611 l. ¹⁰ U. o. 194, 199, 201, 202, 210,

² U. o. 305, 307, 308, 314, 315, 307, 317, 343, 357, 370,
327, 329, 332, 333, 334, 377, 554 l.

351, 409, 414, 438, 443, ¹¹ U. o. 190, 192, 377, 378, 382,
465, 488, 491, 492, 513, 600 l.

523, 535, 536, 541, 562, ¹² U. o. 230 l.

565, 580, 593, 596, 607, ¹³ U. o. 306 l.

611 l. ¹⁴ Csánki 15 l.

³ U. o. 278, 298, 299 l.

¹⁵ Salamon III. k. 185 l.

⁴ U. o. 365 l.

¹⁶ Fejérpataky 302, 307, 325, 482,

⁵ U. o. 190, 191, 194, 195, 196, 532 l.

197, 198, 199, 200, 201, ¹⁷ Csánki 15 l.

202, 203, 204, 205, 206, ¹⁸ Salamon III. k. 185 l.

209, 220, 221, 227, 230, ¹⁹ Fejérpataky 279 l.

231, 238, 248, 253, 267, ²⁰ Pallas Nagy Lexikona 7. k.

270, 271, 275, 277, 289, 138 l.

a *ferdung*.¹ — Súlymérték még a *mázsa* (centenarium),² melyben 100³ fontot számítottak.³ Nehéz tárgyakat: vasat,⁴ ólmot,⁵ rezet,⁶ sôt,⁷ salétromot⁸ stb. mérték vele. A mázsa negyedrésze a *quartale* (viertel).⁹ Használták a *tonnát* is.¹⁰

E mértékek ellenőrzésére, amelyek mint a hossz- vagy űrmértékek hitelesített egységei szerepeltek az adás-vevésnél, tehát a kereskedelmi forgalomban, a városi mérőház (libra, schrotampt)¹¹ szolgált. Mérőház.

Ilyen mérőházat valamennyi német rendszer szerint szervezett városunkban Bártfán kívül, Eperjesen, Kassán, Kisztebenben, Lőcsén és Körmöcön találunk.¹²

Az árúk méréséért járó mérési díjakból¹³ befolyó összeg egyike kiváló jövedelmi forrása a városnak. Mérésdíjak.

Bártfán a mérőház nem volt állandóan városi kezelésben. Gyakran bérlék egyes magánosok és ilyenkor a város a bérlővel kötött szerződésben megállapította a mérésdíjakat.

1435-ben egy hordó bor méréséért 200 dénárt, egy hordó sörért 16 dénárt, egyéb árúk mázsjáért 6 dénárt,¹⁴ 1436-ban egy hordó bor méréséért 300 dénárt, a város boráért 200 dénárt, egy hordó sörért 40 dénárt, egyéb árúk mázsjáért 12 dénárt¹⁵ szedhetett Mewus Grotker, a mérőház bérlője.

A következő években, amint ez Mewus Grotkernek a várossal kötött szerződéséből kitűnik, a mérési díjak

¹ Fejérpataky 347, 386, 464 l. ⁶ U. o. 314, 323 l.

² U. o. 215, 292, 299, 322, 325, ⁷ U. o. 453 l.

326, 327, 370, 376, 382, ⁸ U. o. 325, 599 l.

386, 405, 410, 453, 459, ⁹ U. o. 536 l.

462, 470, 471, 480, 481, ¹⁰ U. o. 596 l.

482, 483, 513, 516, 517, ¹¹ U. o. 268, 410, 453, 499 l.

536, 563, 566, 567, 587, ¹² Miskovszky 69 l.

592-593, 599, 612 l. ¹³ Fejérpataky 365, 410, 444, 460, 461, 525, 532, 561, 596 l.

³ Salamon III. k. 192 l.

⁴ Fejérpataky 215, 292, 327, 382, ¹⁴ U. o. 411 l.

483 l.

¹⁵ U. o. 435 l.

⁵ U. o. 482 l.

ezek: 1437-ben egy hordó bornak mérésdija pincében 8 dénár, pincén kívül 10 dénár, egyéb árúk mázsájának 1 dénár, kalmárok és sóárúsok árúinak 2 kassai dénár;¹ ugyancsak 1438-ban közönséges bor hordójának, ha pincében volt, 12 dénár, pincén kívül 16 dénár, szerémi bor hordójának, ha pincében volt, 16 dénár, pincén kívül 24 dénár, egy hordó sörnek 2 dénár, egyéb anyag mázsájának 1 dénár, kalmárok és sóárúsok árúinak 2 dénár a mérésdija.²

¹ Fejérpataky 444 l.

² U. o. 445 l.

Jogszolgáltatás.

A városi bíróság joghatósága. Idézés. Okleveles bizonyítás. Perbeli helyettesítés. Felelősség. Perhalasztás. Büntetések.

A városi autonómia egyik alapköve az igazságszolgáltatás, mely a várak alján letelepített külföldi vendégeknek adott *biráskodási szabadságból* fejlődött.¹ A városi joghatóság feje a *városbíró*,² aki *birótársaival*, az esküdtekkkel,³ együtt ítél.

A városi bíróság joghatósága.

Ezen bíróság *hatásköre* kiterjedt az egész városra és az ahhoz tulajdonilag tartozó községekre, melyek a város földesúri hatósága alá tartoztak.⁴ *Illetékes* volt a bíróság az összes városi lakosokra, kivéve a saját egyházi bíróságai alá tartozó egyházi személyeket.⁵ Azonban a nemesek csakis a városi fekvőségek, vagy ügyleteik tekintetében tartoztak a város bírósága alá.⁶

A *pör* (*litigium*, *patroaria*, *protraria*)⁷ az *idézéssel* (*citare ad iudicium*)⁸ indul meg, melyet a *praeco*,⁹

Idézés.

¹ Hajnik 84 l.

² U. o. 180, 194, 205, 268, 275, 308, 405 l.

³ Fejérpataky 163, 164, 169, 173-

⁴ Király 325 l.

175, 180, 183, 190, 194-

⁵ P. v. j. k. 60 és 65 l.

199, 200-203, 205-207,

⁶ Hajnik 88 l.

217, 218, 224, 227-229,

⁷ Fejérpataky 236, 267, 290, 302, 305, 317, 357, 358 l.

236, 238, 249, 259, 270,

278, 285, 302, 308, 309,

⁸ U. o. 611 l.

311, 320, 346, 360, 368,

⁹ U. o. 301-329, 335-399, 402-

371, 377, 382, 386, 398,

407, 408, 410, 434, 435,

403, 493, 496, 498, 503,

443, 445, 446, 460, 462,

505-511, 518-524, 527-

512, 580, 600, 610, 611,

534, 542-544, 546-550,

615 l.

552, 556, 558, 571-573,

581-586, 578-606 l.

törvényszolga eszközölt, még pedig a *pecséttel*¹ megidézte a bíróság elé az alperest a *legközelebbi határnapra*.² A városokban rendszerint *hetenként* tartottak egy törvényt napot.³ Ha azonban a városnak volt pöre, az eljárás olyan, mint a nemessel szemben, mert a szabad királyi városok egyenként véve egy-egy nemes személyt képviseltek s minden város, *mint testület*, nemesi jogokkal bírt.⁴

A királyi kuriából⁵ királyi levéllel⁶ értesítik a hiteles helyet, hogy a királyi emberrel⁷ a káptalan embere⁸ idézze meg a legközelebbi *oktávrára*,⁹ vagyis valamely ünnep nyolcadik napjára.

Okleveles
bizonyítás.

A perfolyam fontos aktusa a bizonyítás. A számadáskönyv *perdöntő* bizonyítékul a *privilegiális oklevelet*¹⁰ említi. Ennek külső formája szigorúan meg van határozva. Pergamenre¹¹ írják, városi pecséttel¹² hitelesítik. A pecsétviasz színe zöld.¹³

A városi oklevelek csupán a városi életben és a városi hatóság előtt felmerülő ügyekben bizonyítanak.¹⁴

Megtörtént, hogy midőn valamely oklevelet a per alkalmával a bíróság előtt felolvastak, valaki a jelenlevők sorából erről a maga számára átiratot kért. Ha igénye jogosult, az eredeti oklevél szorgalmas átvizsgálása, nemkülönben ennek és másodlatának pontos összeolvasása után, az átiratot kiadták, mely teljes hitelt nyert s ezt megtartotta az eredetinek elvesztése után is.¹⁵ Ilyen *átiratokat*, melyek *csak* a szentszékeknél voltak használhatók,¹⁶ a *közjegyzők* (notarius publicus)¹⁷ készítették. Bártfának ilyen átiratokat Antonius, a szepesi

¹ Fejérpataky 326, 359 l.

² Hajnik 208 l.

³ Király 329 l.

⁴ Demkó 2 l.

⁵ Fejérpataky 210, 357 l.

⁶ U. o. 321, 392 l.

⁷ U. o. 216, 266, 267, 290 l.

⁸ U. o. 267, 268 l.

⁹ U. o. 267, 316, 321 l.

¹⁰ U. o. 346 l.

¹¹ U. o. 346 l.

¹² U. o. 326, 349 l.

¹³ U. o. 386 l.

¹⁴ Hajnik 351 l.

¹⁵ U. o. 360 l.

¹⁶ U. o. 360 l.

¹⁷ Fejérpataky 268 l.

prépost jegyzője készítette, kinek 1428-ban 300 dénárt fizettek, a szolgának pedig, aki az utat mutatta neki, 125 dénárt.¹

A nem törvényes korúak kivételével, mindenki, kinek perbeli jogképessége volt, vallhatott *ügyvédet*.² Prókátornak rendelhető mindenki, kinek perbeli jog- és cselekvőképessége volt.³ *Ügyvédet csak* hiteles pecsét alatt lehetett vallani.⁴ A városok által kiállított *ügyvédi megbízások*, melyek kezdetben csak egy per végleges elintézéséig, majd pedig *határozatlan* időre szólottak,⁵ csupán az azok elé tartozó bíróságok előtt voltak érvényesek.⁶

A városnak állandóan fizetett hivatalnokai az ügyvéd, aki a várost gyakran képviseli, amint ez a számadáskönyv rovataiból világosan látható.

Az ügyvédnek ezt a célt szolgáló kiadásai, melyekkel a tanács pontosan beszámolt, a következők: 1421-ben 3 forint,⁷ 1426-ban január 16.-tól — okt. 12.-ig 2000 dénár,⁸ 1427-ben 200 dénár,⁹ 1428-ban febr. 11—okt. 21-ig 5175 dénár¹⁰ és 2 arany forint, 1429-ben 7950 dénár,¹¹ 1432-ben febr. 10-től — jun. 15-ig 58 forint,¹² 1434-ben január 24-től — okt. 28-ig 62 forint 50 dénár,¹³ 1437-ben augusztus 30-tól — okt. 29-ig 300 dénár, 1438-ban¹⁴ 32 dénár¹⁵ és 1439-ben 50 dénár.¹⁶

Hogyha a városi polgár bírāja ítéletével nem volt *Felebbezés*. megelégedve, ügyét a *tárnokmesterhez* felebbezhetette.

A leányvárosoknak viszonyuk az anyavároshoz nemcsak abban állott, hogy kétely esetén hozzáfordultak a

¹ Fejérpataky 268 l.

² Hajnik 176 l.

³ U. o. 178 l.

⁴ U. o. 177 l.

⁵ U. o. 180 l.

⁶ U. o. 177 l.

⁷ Fejérpataky 191 l.

⁸ U. o. 217, 224, 227 l.

⁹ U. o. 239 l.

¹⁰ U. o. 266, 267, 268 l.

¹¹ U. o. 290 l.

¹² U. o. 302, 305, 306, 308 l.

¹³ U. o. 335, 340, 343, 345 l.

¹⁴ U. o. 377, 379 l.

¹⁵ U. o. 335 l.

¹⁶ U. o. 491 l.

városi jog egyes szabályainak formulázása érdekében, hanem rendszerint bírósági függést is vont maga után.¹ Így külön csoporttá alakultak azok, melyektől már csak a király személyéhez² lehetett fordulni és a XV. század elejétől külön csoporttá azok, melyek felebbvitel tekintetében a tárnoki szék elé tartoztak és a tárnoki széken bíraskodni is hívatva voltak. Bártfán kívül ezen városokhoz tartoznak: Buda, Pozsony, Sopron, Nagy-Szombat, Kassa, Eperjes.³

A tárnokszéket, mint a királyi kuriából kivált bíróságot,⁴ Budán,⁵ a városnak erre alkalmas helyén⁶ kellett megtartani. Nem lévén határnaphoz kötve, a tárnokszék megtartását ki kellett hirdetni a városok számára.⁷

A kihirdetésnek legalább egy hónappal előbb kellett végbemennie.⁸ A bártfai tanácsurak 1434-ben augusztus 20-án, amikor ezen kötelezettségüknek megfeleltek, kiadtak 115 forintot.⁹ A tárnokszéken a tárnokmester (tavernicorum magister, tarantmeister)¹⁰ elnöklelte alatt az altárnokmester (vicetavernicorum magister)¹¹ és a tárnokmester jegyzője,¹² küldöttjeik útján hét szabad királyi város¹³ vett részt. Hogy a tárnokszék eljárhasson, elég volt már öt város jelenléte is.¹⁴

Perhalasztás. A felebbezésen kívül perorvoslat számba megy a perhalasztás is, mely alatt érteni kell a már a bíróság elé jutott per tárgyalásának újabb határidőre való bírói elhalasztását.¹⁵

1433-ban Pál prókátor, amikor Budán keresztülvitte, hogy a pört a következő octáván tárgyalják, kiadott 26 forintot.¹⁶

¹ Hajnik 89 l.

² U. o. 90 l.

³ U. o. 91 l.

⁴ U. o. 93 l.

⁵ Király 346 l.

⁶ Hajnik 93 l.

⁷ Fejérváthy 343 l.

⁸ Király 346 l.

⁹ Fejérváthy 343 l.

¹⁰ U. o. 188, 189, 190, 191, 237, 238, 267, 308, 343, 373, 378, 381, 382, 397, 401, 492, 495, 500 l.

¹¹ U. o. 238 l.

¹² U. o. 190 l.

¹³ Hajnik 94 l. Király 346 l.

¹⁴ U. o. 95 l.

¹⁵ U. o. 93 l.

¹⁶ Fejérváthy 343 l.

A büntető jogszolgáltatás terén a büntetés *nemei* Büntetések. közül a számadáskönyv a szabadságvesztő büntetés gyanánt az *elzárást*¹ említi, mellyel túlnyomóan az engedetlenséget² sújtja. A város ugyanis békés testület, a béke megtartása valamennyi polgár kötelessége.

A város a *halálos* ítéletek sorából a *kivégzést*³ gyakorolja 1365. óta, amikor I. Lajos király a várost pallosjoggal felruházta.⁴ E büntetést leggyakrabban a rablókkal⁵ szemben alkalmazzák, akik ebben az időben nagyon elszaporodtak. Valószínűleg, hogy megfélemlítsék őket, élnek a város eme jogával.

Ha valakit halálra ítélték, a halálos ítéletet *háromszor* kellett kimondani, hogy azt végre lehessen hajtani. Ha első ízben meghozták a halálra szóló ítéletet, azt kihírdették. A második tanácskozás zárt ajtóknál történt. Ha az ítélet ismét halálra szólott, meghagyták a *hóhérnak*, hogy a vádlottat utolsó útjára készítse elő. Ha az újabb tanácskozás után szintén halálos ítéletet hoztak, a vádlottat a tanács elé vezették, az ítéletet a terembe bocsátott közönség előtt kihírdették és a vádlottat, kit két tanácsbeli a vesztőhelyre kísért, átadták a hóhérnak.⁶ A kivégzés, mely nyilvános volt, Bártfán a *halottas lámpaoszlopnál*⁷ ment végbe.

A hóhér (turtor, czochtiger) 1432-ben 3 ember kivégzéséért 16 forintot⁸ kapott.

¹ Fejérpataky 611 l.

² U. o. 611 l.

³ U. o. 345, 366 l.

⁴ Wagner 98 l.

⁵ Fejérpataky 345 l.

⁶ Demkó 133 l.

⁷ Miskovszky 109 l.

⁸ Fejérpataky 310 l.

Társadalmi élet.

A polgár jogai és kötelességei. Nemzetisége. Osztálykülömbőség.
A polgárok nevei. A polgárok foglalkozása. Tanultság. Lakás.
Bútorzat. Edények. Egyéb házi eszközök és gazdasági szerszámok.
Ruházat. Hadiviselet. Lófelszerelések. Élelmiszerek.

A polgár
jogai és köte-
lességei.

A városi jogok eredetileg minden városban *szokás-
jogként* alakultak. Alapjukat azokban a külföldi na-
gyobbára *német* jogokban bírják, melyeket a városokat
hazánkban megalapító idegenek magukkal hoztak.
S mihelyt ez a hospes-elem városi polgársággá alakult,
ez idegen jogokból a városi jog fejlődött ki.¹ *Önálló*
városi jogok keletkeztek hazánkban: a *székesfehérvári*,
budai, *pozsonyi* jogok.² Későbbben városaink már nem
alkotják meg önállóan jogukat, hanem a régibb városok
jogát kapták egyszerű *jogközlés*, vagy pedig — ami még
gyakoribb eset — *királyi kiváltság* útján. Így városi
jogcsaládok keletkeztek, anyavárossal élükön. Bártfa
1376-ban I. Lajostól királyi *szabadalom* útján Buda
jogát nyerte.³

A városi lakosság összes viszonyait statutumok sza-
bályozták. A polgárjog elnyeréséhez a tiszta előéleten,
törvényes születésen és teljeskorúságon kívül ingatlan

¹ Magyarország. városai és város- ³ Wagner 99 l. Ofner Stadt-
jogai 44 l. recht 259-260 l.

² Hajnik 89 l.

Magyarország. városai és
városjogai 46 l.

tulajdon kívántatik meg.¹ A polgárjog elnyerésekor bizonyos *illetéket* kellett a bárffai polgárnak lerónia. Így 1421-ben Plawnicz Péter 100 dénárt fizetett a polgárjog (ius civitatis) elnyeréséért.² A városi polgárok *rendes jogai és kiváltságai*: lelkészeiket szabadon választják.³ A király, főpapok, vagy főurak által kinevezett lelkészeket nem tartoznak elismerni. Évenként szabadon választják bíráikat és esküdtjeiket,⁴ kik a város törvényei és szokásai szerint kötelesek eljárni. Részükre sem a király, sem más nem nevezhet ki bírót. A bíró és a többi tisztviselők hivatali évük leteltével tisztségüket *választóik* kezébe letenni és nekik számadást adni tartoznak.⁵ Minden polgár szabadon rendelkezik ingó és ingatlan javaival s azoknak birtokában senki sem háboríthatja meg. A vétkes polgárt vagyonában büntetni nem szabad, még akkor sem, ha gyilkosság, rablás vagy hasonló vétség miatt megszökik a városból.⁶

A városi polgárság kardinális kötelessége az adófizetés, melyet pénzben és természetben szolgáltat.⁷ A városi adózásra vonatkozó okmányok tanúsítják, hogy a városi *egyenese* adók kétfélék voltak: *vagyoni és fejadók*. Ezeken, valamint bizonyos *fogyasztási* adókon kívül a középkori városi hatóságok adót ki nem vetettek. Az adókat bizalmi emberek által megejtett *vagyonbecslés* vagy a polgárok *eskü* alatt tett *vallomásai* alapján rótták ki.⁸ Az *adólaajstromokat*⁹ (registrum tractuum, strichgut) utcák szerint állították össze.

A polgár vagyonának *törzse* az ingatlan lévén, a vagyoni adók jelentékeny forrását szükségképpen az ingatlan képezi. Az iparosok céhek szerint *együttesen*

¹ Ofner Stadtrecht 32 f. és 66 f. ⁶ Demkó 14-15 l.

Kováts 39 l.

⁷ Fejérpataky 233, 433, 459 l.

² Fejérpataky 190 l.

⁸ Kováts 39 l.

³ Ofner Stadtrecht 23 f.

⁹ Fejérpataky 163-169, 175-179, 183-187, 426-432, 443-

⁴ U. o. 20 f.

459 l.

⁵ U. o. 58 f.

rótták le az adót. A bártfai csizmadiák 1436-ban 600 dénár,¹ a mészárosok 1435-ben 340 kamarai forint,² 1437-ben 1100 dénár,³ 1438-ban 1150 dénár,⁴ a posztókészítők 1438-ban 50 dénár,⁵ a bártfai szabók 1435-ben 5000 dénár,⁶ a takácsok 150 kamarai forint adót⁷ fizettek.

Nemcsak férfi, de női adófizetőket is találunk a lajstromokban. Az 1453-ból eredő feljegyzés szerint a szegény özvegyek taxájából elégedtek 20 forintot.⁸ A nők *bor* vagy *háztelék* után adóznak és soha egyéb vagyonuk után.⁹ Hogy a polgárság adóját nem törleszti egyszerre, arról a számadáskönyv *adóhátralékok*¹⁰ című lajstroma tanuskodik.

Közös veszély idején senkinek sem volt szabad elhagyni a várost, melynek *védelmére* polgári esküjével¹¹ kötelezte magát. 1437-ben midőn ellenség fenyegette Bártfát, Rawer Miklós és Príswiczér János a város határozata ellenére Krakkóba mentek. Tettükért mindketten halált és vagyonuknak elvesztését érdemelték. Azonban kegyelemből a városi tanács által arra ítéltettek, hogy büntetésül a városi építkezésekhez Rawer 300, Príswiczér pedig 200 szekér követ tartozott előállítani és szállítani.¹²

Nemzetiség. A lakosság zöme *szász*.¹³ *Magyarok* (Hungari)¹⁴ igen csekély számban vannak, bizonyítja a számadáskönyv, mely egyenként nevezi meg őket. Az 1419. és az 1426. évi számadás megemlíti Nicolaus Hungarust,¹⁵ az 1427. évi Steffanus Hungarusról, az 1428. évi Emericus¹⁶ és

¹ Fejérpataky 443 l.

² U. o. 432 l.

³ U. o. 453 l.

⁴ U. o. 462 l.

⁵ U. o. 463 l.

⁶ U. o. 432 l.

⁷ U. o. 432 l.

⁸ U. o. 316 l.

⁹ Kováts 84 l.

¹⁰ Fejérpataky 610 l.

¹¹ Demkó 21 l.

¹² Fejérpataky 443 l.

¹³ Hunfalvy 430 l.

¹⁴ Fejérpataky 174, 187, 282, 293, 294, 311, 328, 403 l.

¹⁵ U. o. 179, 232 l.

¹⁶ U. o. 270 l.

Michael Hungarusról¹ beszél. Az ötvenedadó² arra mutat, hogy Bártfán oláhok (Olachí, Walochí)³ laktak. Az olachí, walochí⁴ kifejezés alatt a XV. században balkáni eredetű, görögkeleti vallású, tömege szerint pásztorokdással foglalkozó népet, magyarul oláhságot szoktak érteni,⁵ akiktől terményekben járó ötvened lerovását követelik.⁶

A nemzetiségi különbség mellett nagy szerepet játszik az osztálykülönbség.

A tulajdonképpen városi elemet a leteleplülők képezik, kik kezdettől fogva birtokot szereztek és így a nemesekével egyenlő kiváltságos helyzetbe jutottak.⁷ A nemeseknek (nobiles)⁸ a városban épült házaí nemesi szabad házak.⁹ A város lakosságának jelentékeny része az egyenkint beköltözö¹⁰ parasztokból (rustici, pawern)¹¹ áll. Ezek kétségkívül a várossal szomszédos területről húzódtak be.¹²

A polgárnak volt kereszt és vezetékneve. Azonban gyakorlatban volt a polgárok családi neveit a legtöbb esetben mellőzni és az embereket csak foglalkozásuk után megnevezni. A hasonló nevű polgárok megkülönböztetésére a cognomenek szolgáltak.¹³

Az ipari foglalkozások száma a középkorban sokkal nagyobb volt, mint a modern tőkegazdaság idejében.¹⁴ A polgárok foglalkozása. A bártfai polgárság zöme is iparosokból és kereskedőkből¹⁵

¹ Fejérpataky 266 l.

⁷ Demkó 21 l.

² U. o. 366, 367, 453, 459 l.

⁸ Fejérpataky 268, 308, 359 l.

³ U. o. 319, 344, 346, 347, 399, ⁹ Demkó 21 l.

483, 486, 491, 506, 507, ¹⁰ Szalay 541 l.

518, 601, 602, 606 l. ¹¹ Fejérpataky 239, 524, 527,

⁴ Wenzel szerint a volochi szót 531 l.

kiválólág juh- és birka- ¹² Szalay 541 l.

pásztorokra alkalmaz- ¹³ Fejérpataky 167-601 l.

ták. Wenzel 294 l.

¹⁴ Kováts 89 l.

⁵ Máramarosmegye és az oláhság 36 l.

¹⁵ Lásd részletesen Közgazdaság című fejezetben.

⁶ U. o. 42 l.

állott, az őstermelés pedig, melynek üzöi az aratók (messor, meder),¹ a cséplők (tritutores, drescher),² a gabonaszórók (purgatores frumenti),³ a kaszálók (falca-stores),⁴ a szénakaszálók (messores foeni, hoemeher),⁵ a szénakötözők,⁶ a halászhok⁷ és a pásztorok,⁸ csakis az ipar és kereskedelem szolgálatában jelenik meg. Bártfának a számadáskönyv említette egyéb foglalkozású polgárai: a papok,⁹ az iskolamester,¹⁰ az orvosok,¹¹ a gyógyszerész,¹² a fürdős,¹³ az orgonamester,¹⁴ szegényebb sorsuak a szolgák,¹⁵ a napszámosok,¹⁶ a zenészek: a trombitások,¹⁷ és a lantosok.¹⁸ Külön osztályt képeztek a szegények,¹⁹ kikeről a város gondoskodott.

¹ Fejérpataky 183, 377, 489, 490, ¹³ U. o. 241, 271, 311, 315, 410, 504, 505, 526, 527, 557 l. 434, 445 l.

² U. o. 313, 368, 369, 395, 490, ¹⁴ U. o. 380, 389, 398, 487 l.

491, 528, 529, 610 l. ¹⁵ U. o. 173, 174, 180, 181, 183,

³ U. o. 499 l. 189, 191, 192, 199, 208,

⁴ U. o. 376 l. 219, 234, 235, 238, 244,

⁵ U. o. 199, 222, 245, 295, 308, 263, 271, 272, 273, 276,

342, 355, 360, 393, 395, 283, 288, 293, 294, 295,

489, 505 l. 301-305, 306, 309-329,

⁶ U. o. 304, 305, 306 l. 335-348, 351-403, 472-

⁷ U. o. 166, 167, 171, 173, 178, 476, 498-512, 517-535,

181, 186, 196, 201, 203, 542-550, 560-562, 568,

204, 260, 282, 283, 284, 570, 571, 573, 574, 576-

304, 321, 325, 332, 334, 582 l.

416, 422, 423, 424, 429, ¹⁶ U. o. 236, 265, 289, 290, 292,

440, 450, 452, 457, 521, 295, 309, 318, 319, 320,

615 l. 353, 354, 484, 486, 487,

⁸ U. o. 179, 183, 189, 299, 336, 488, 495, 496, 498, 499,

337, 369, 372, 378, 393, 500, 501, 502, 503, 504,

405, 483, 494, 495, 509, 505, 506, 507, 508, 509-

510, 517, 534, 612 l. 511, 518-531, 533-545,

⁹ U. o. 388, 395, 403, 521, 605 l. 558, 560, 561, 578 l.

¹⁰ U. o. 347, 359, 379, 390, 400, ¹⁷ U. o. 323, 341, 346, 352, 476,

433, 467 l. 482, 491, 508-511, 517,

¹¹ U. o. 370, 437, 163, 190, 192, 521-528, 544, 543, 564,

229 l. 570, 598, 600, 601-602 l.

¹² U. o. 571 l. ¹⁸ U. o. 213, 226, 323 l.

¹⁹ U. o. 316, 328, 390, 493, 553 l.

A polgárok gyermekei látogatják a városi iskolát Tanultság. (scola), melynek eltartásáról a város gondoskodik. Így 1438-ban az iskola kályhájának igazításáért 34 dénárt¹ fizetnek, 1439-ben pedig a fazekasoknak, kik az iskolát kisározták, 16 dénárt.² Az iskolában volt asztal (mensale),³ tábla (platte),⁴ melyre krétával (creta)⁵ írtak. Az iskola élén áll az iskolamester (magister, magister scolae, schulmeister).⁶ Az 1434-iki számadás már öreg (antiquus) iskolamesterről beszél, kinek ez évben 1000 dénárt⁷ fizettek, ugyancsak 1435-ben 5¹/₂ forintot.⁸

A számadáskönyv megemlékezik az öreg beyczi iskolamesterről is, kinek 1435-ben ajándékozta a város azt a 4 lengyel márkát, melyet Fülöp Bogner tartozása fejében fizetett a városnak, azonkívül még 1¹/₂ arany forintot küldenek neki.⁹ 1438-ban november 7—1439. augusztus 14-ig Miklós beyczi iskolamester kapott 20 arany forintot és nyolc köből gabonát.¹⁰ A tanulók (scolaris)¹¹ különféle címeken kaptak fizetést.¹² Így azoknak a tanulóknak, akik 1439-ben a köveket összeírták, 12 dénárt fizetett a város.¹³

A számadáskönyv mindig kiemeli a tanult embert (literatus, dyac) és pedig megnevezi Martinus literatust,¹⁴ Petrus de Suburbio literatust,¹⁵ Yschtwan Dyacot,¹⁶ — miből az is kiviláglik, hogy igazán tanult ember kevés volt Bártfán.

Az 1442. augusztus 25-i nagy tűzvész¹⁷ igazolja, Lakás. hogy Bártfán a házak jobbra fából épültek, noha a

¹ Fejérpataky 399 l.

² U. o. 493 l.

³ U. o. 273 l.

⁴ U. o. 546, 573 l.

⁵ U. o. 235, 306 l.

⁶ U. o. 347, 359, 390, 433, 495 l.

⁷ U. o. 347 l.

⁸ U. o. 359 l.

⁹ U. o. 433 l.

¹⁰ U. o. 467 l.

¹¹ U. o. 487, 488, 508 l.

¹² Békefi 36 l.

¹³ Fejérpataky 487 l.

¹⁴ U. o. 177, 185 l.

¹⁵ U. o. 288 l.

¹⁶ U. o. 433 l.

¹⁷ U. o. 557 l.

számadáskönyv téglaelőállításról¹ és kőfejtésről² is tesz említést.

A házak *zsindellyel*³ voltak fedve és *esőcsatornával* ellátva, melyért a polgárok *csatornapénz* (roeregelt)⁴ címen bizonyos illetéket fizetnek a városnak. A *kapu*⁵ fából készült és *zárral* volt ellátva.⁶ A *szobák*⁷ *ajtóit*⁸ puha vagy kemény fából készítették,⁹ festve¹⁰ vagy festetlenül. A féltett helyeket *vasajtóval*¹¹ biztosították.

Már üvegből¹² is készülnek *ablakok*,¹³ de mivel az üveg drága volt, még nem használják általánosan.¹⁴ A *szobák padozata* kőből (színes kőből, licostratura)¹⁵ készült vagy deszkázott¹⁶ volt. A *falakat* bemeszelték,¹⁷ néha festették is. Bártfán ugyanis már a számadáskönyv korában *állandó* *falfestők* (pictor, maler)¹⁸ laktak. A *szobák kályhával* voltak ellátva.¹⁹

¹ U. o. 222, 245, 322, 328, 342, ⁹ U. o. 294 l.

347, 358, 363, 381, 387, ¹⁰ U. o. 490 l.

388, 430, 432, 441, 450, ¹¹ U. o. 492, 493 l.

457, 466, 479, 505, 526, ¹² U. o. 335 l.

534, 535, 536, 569 l. ¹³ U. o. 189 l.

² U. o. 188, 191, 208, 221, 228, ¹⁴ Radvánszky 8 l.

231, 246, 248, 251, 252, ¹⁵ Fejérpataky 225, 231 l.

269, 292, 300, 302, 314, ¹⁶ U. o. 306, 308, 312, 486, 487,

335, 336, 337, 358, 370, 507, 508, 521, 522 l.

381, 387, 389, 392-399, ¹⁷ U. o. 188, 204, 228, 236, 252,

401, 402, 406, 466-469, 264, 278, 296, 307, 308,

483, 490, 493, 503-506, 314, 317, 321, 325, 329,

523-525, 534, 538-540, 330-335, 342, 349, 351,

542, 547, 554, 570-578, 353, 375, 388, 391-397,

588, 607, 630 l. 402-404, 414, 421, 432,

³ U. o. 305, 307, 312, 317, 318, 433, 443, 465, 466, 479,

321, 325-327, 335, 338, 488-495, 510, 512, 513,

346, 350, 379, 397, 498, 523, 535, 536, 540-542,

521, 527-535, 549, 550, 562, 564, 565, 570, 580,

561, 576, 578, 580, 601, 593-595, 602, 607 l.

604 l. ¹⁸ U. o. 176, 184, 231, 275, 491,

⁴ U. o. 615 l. 510, 511, 512, 575 l.

⁵ U. o. 316, 320 l. ¹⁹ U. o. 222, 269, 273, 291, 361,

⁶ Radvánszky 7 l. 368, 369, 399, 400, 401,

⁷ Fejérpataky 560 l. 530 l.

⁸ U. o. 273, 294, 335, 380, 387,
391 l.

A ház alatt¹ volt a *pince*.² A lakásnak mellékutcára néző, hátsó ki nem épített részét³ a gazdasági épületek: a *csűrök*,⁴ az *istálló*⁵ és az *ól*⁶ foglalták el.

Bútorzat dolgában rendkívüli egyszerűség jellemzi a Bútorzat. polgárok lakását, mert a polgároknak még lakásuk berendezésénél is⁷ ragaszkodniok kellett a tanács által előírt szabályokhoz.

A nagy tért foglaló *szekrényeket*⁸ rendszeren a falakba épített mélyedésekbe bocsátották⁹ s két nemét különböztették meg: a *kastent*¹ és az *almáriát*.¹¹ A *kasten* szekrény fiókos bútor, különösen az ágynemű, asztal és fehérneműek tartására.¹² Ára a fa minősége szerint különböző. Az *almárium* magasabb alakú ajtós bútor volt s a felső ruhák felakasztására¹³ használták. Az *almáriumok*nál nagyobb elterjedésnek örvendettek a *ládák* (ladula), melyek aránylag igen olcsók, 1436-ban egy ilyen láda 12 dénár.¹⁴ Az *asztalok*¹⁵ legtöbbször négy-szögletűek,¹⁶ 1428-ban egy asztal ára 225 dénár.¹⁷ Volt vászonneműek kirakására való asztal is, melyért 1429-ben 100 dénárt fizettek.¹⁸

¹ Demkó 217 l.

⁶ U. o. 401 l.

² Fejérpataky 235, 270, 303, 308,

⁷ Demkó 221 l.

317, 360, 362, 370, 396,

⁸ Fejérpataky 220, 242, 326, 396,

409, 432, 495, 523 l.

548 l.

³ Demkó 218 l.

⁹ Demkó 22 l.

⁴ Fejérpataky 182, 188, 190, 216,

¹⁰ Fejérpataky 325 l.

231, 236, 243, 244, 273,

¹¹ U. o. 317, 402, 403 l.

280, 286, 302, 303, 310,

¹² Demkó 224 l.

311, 314, 316, 325, 343,

¹³ U. o. 223 l.

355, 356, 358, 367, 368,

¹⁴ Fejérpataky 369 l.

370, 373, 374, 378, 379,

¹⁵ U. o. 268, 273 l.

381, 386, 391-395, 444,

¹⁶ Demkó 225 l.

489, 490, 493, 495, 505,

¹⁷ Fejérpataky 268, 273 l.

506, 528, 533 l.

¹⁸ U. o. 295 l.

⁵ U. o. 247, 248, 305-309, 312,

314, 340, 342, 358, 361,

362, 373, 374, 389, 400,

4 3, 492 l.

Az asztalokat *abrosszal* (mensale, tischtücher)¹ terítették le, melyeknek ára igen különböző; 1420-ban a három abrossz, melyet a tárnokmesternek ajándékoztak 21 frt.,² 1434-ben 900 dénár;³ 1437-ben az abrossz, melyet a királyi kancellárnak ajándékoztak 1 arany frt. és 8 dénár,⁴ 1439-ben 100 dénár.⁵ 1443-ban egy abrosszért 175 dénárt fizettek.⁶

Székeket (stol)⁷ általában csak a vagyonosabb polgároknál találunk,⁸ 1437-ben egy szék 30 dénárba került,⁹ a székeket az egyszerű *padok* (scampna)¹⁰ pótolták.

A jelenlegi szekrényforma bútorok közül a XV. században csak a *pohárszék*¹¹ volt elterjedve. Ennek felső garádicsos részén az összes étkező ezüstkészletüket tartották.¹²

Edények. A nagyszámú ezüst- és aranyedények mutatják a polgárok gazdagságát. Azonban az ezüst- és aranyedények csak ünnepnapon kerültek asztalra.

Hétköznapi használatra szolgáltak a *faedények* (vasa lignea)¹³ és a *rézedények*.¹⁴

Az ezüst- és aranyedények elkészítésére nagyszámú képzett mester lakott Bártfán. A *tálak*¹⁵ (scutella, ciphus) az anyag minősége szerint különbözőek. 1435-ben egy tálért, melyet a császárnak ajándékoz a város, 1 arany frtot fizet Augustinus Greneczernek,¹⁶ 1438-ban egy aranytál ára 50 frt.¹⁷ A *fazekat* (ulla, toeppe)¹⁸ igen gyakran borégetésre használják; egy ilyen fazék ára 1438-ban 7 dénár.¹⁹ Egy csésze (schaln) ára 1444-ben 3 frt.²⁰

¹ Fejérpataky 188 l.

² U. o. 239, 291, 303, 357, 389, 486, 492, 494, 507 l.

³ U. o. 346 l.

⁴ U. o. 379 l.

⁵ U. o. 489 l.

⁶ U. o. 585 l.

⁷ U. o. 373 l.

⁸ Demkó 225 l.

⁹ Fejérpataky 373 l.

¹⁰ U. o. 380 l.

¹¹ Radvánszky 27 l.

¹² U. o. 63 l.

¹³ Fejérpataky 499 l.

¹⁴ Demkó 228 l.

¹⁵ Fejérpataky 325, 386 l.

¹⁶ U. o. 227, 432, 443 l.

¹⁷ U. o. 357 l.

¹⁸ U. o. 386 l.

¹⁹ U. o. 532, 600 l.

²⁰ U. o. 385 l.

Az evőeszközök sorából az 1441-iki számadás említi a *kanalat* (leffel),¹ ugyancsak az ezen évi számadás szerint egy *kés* (cultellus, messer)² 12 dénár,³ 1444-ben 120 dénár.⁴

Legnagyobb változatosságot mutatnak az ivóedények. Volt *ivópohár* (vitrum),⁵ *korsó* (cantrus), 1426-ban ára 11 frt;⁶ *palack* (flasculum), *borégetésre* való palack 1438-ban 20 dénár;⁷ *kehely* (calix) 1419-ben 100 kassai dénár,⁸ ugyancsak ebben az évben egy kehely $\frac{1}{2}$ márka lengyel garas;⁹ *serleg* (becher),¹⁰ *kupa* (cuppa, koppe, kopp, kop), mely épp úgy, mint a serleg készül ezüstből¹¹ és aranyból is; 1434-ben egy kupáért, melyet a császárnak ajándékoznak, Gáspár aranyművesnek fizetnek 46 frtot,¹² de vásárolnak kupát 50 dénártól — 1 $\frac{1}{2}$ frt értékig.¹³

Világításhoz használták a *lámpást* (laterna) és a *gyertyatartót*. Egy lámpás ára 1439-ben 8 dénár;¹⁴ egy gyertyatartóért Fülöp rézöntőmesternek fizettek 1429-ben 500 dénárt¹⁵ és 1434-ben 1 forintot.¹⁶ Ismereteseek: a *tölcsér*,¹⁷ a *tűzkaparó*,¹⁸ a *doboz*,¹⁹ a *létra* és a *dézsák* különböző nevei. Áraik a következők: egy tölcsér 1434-ben 2 $\frac{1}{2}$ frt,²⁰ egy doboz 1424-ben 8—9 dénár,²¹ 1432-ben 25 dénár,²² egy létráé 1428-ban 33 dénár,²³ 1436 és 1440-ben 16 dénár,²⁴ egy meszes dézsáé 1428-ban 32 dénár,²⁵ egy kis dézsáé

Egyéb házi
eszközök és
gazdasági
szerszámok.

¹ Fejérpataky 607 l.

² U. o. 532 l.

³ U. o. 518 l.

⁴ U. o. 606 l.

⁵ U. o. 321 l.

⁶ U. o. 210 l.

⁷ U. o. 388 l.

⁸ U. o. 290 l.

⁹ U. o. 291 l.

¹⁰ U. o. 321 l.

¹¹ U. o. 326 l.

¹² U. o. 340 l.

¹³ U. o. 347, 534 l.

¹⁴ U. o. 483 l.

¹⁵ U. o. 289 l.

¹⁶ U. o. 338 l.

¹⁷ U. o. 213 l.

¹⁸ U. o. 601 l.

¹⁹ U. o. 194, 195, 198, 199, 200,
203, 204, 205, 222, 306 l.

²⁰ U. o. 343 l.

²¹ U. o. 194, 198 l.

²² U. o. 306 l.

²³ U. o. 271 l.

²⁴ U. o. 366, 504 l.

²⁵ U. o. 278 l.

20 dénár, egy nagy dézsáé 75 dénár,¹ 1436-ban 2 dézsáért csak 3 dénárt,² 1437-ben egy dézsáért 16 dénárt³ fizettek. Voltak kannaöntők, tehát a kannák sem ismeretlenek.⁴

A főbb gazdasági szerszámok a következők: *taliga*,⁵ *saráglya*,⁶ *fűrész* (zege),⁷ *ásó*,⁸ *lapát*,⁹ egy taliga 1433-ban 8 forint;¹⁰ egy saráglya 4—24 dénár;¹¹ egy fűrész 1443-ban 75 dénár;¹² egy ásó 1439-ben 11 dénár,¹³ 1441-ben 20 dénár;¹⁴ egy lapát 1427-ben 5 dénár,¹⁵ 1432-ben 10 dénár.¹⁶ Használtak továbbá: *szekercét*, melynek ára 1437-ben 10 dénár volt;¹⁷ *lóvakarót* 1432-ben 32 dénáron,¹⁸ *üstöt*¹⁹ 1443-ban 1/2 forinton,²⁰ 1444-ben 1100 dénáron²¹ vettek. Gazdasági eszköz még a *zsák*,²² és a *hordó*.²³ Ennek elkészítéséért 1428 és 1429-ben 50 dénár járt.²⁴

Ruházat. Bátfán, mint a városokban általában *osztálykülömbőség* szerint volt megállapítva mindenkinek ruházódásmódja.²⁵

Amíg a *fehérneműről* a számadáskönyv nem tesz említést, ámbár ennek elterjedését eléggé bizonyítja az a körülmény, hogy a városi polgárok nejeinek és leányainak egyik kiváló foglalkozását képezte a szövés és fonás, addig a *felső ruházatról* élénk képet alkothatunk magunknak.

Lábbeli gyanánt hordanak *cipőt*,²⁶ mely vagy egészen kivágott, csak a láb széleit körülfutó, vagy magasabb, a lábfőig nyúló volt.²⁷

¹ Fejérpataky 307 l.

² U. o. 370 l.

³ U. o. 378 l.

⁴ U. o. 345, 384, 386, 487, 488, 489, 616, 617 l.

⁵ U. o. 209, 417, 320 l.

⁶ U. o. 387, 486 l.

⁷ U. o. 579 l.

⁸ U. o. 486, 526 l.

⁹ U. o. 235, 309 l.

¹⁰ U. o. 328 l.

¹¹ U. o. 387, 486 l.

¹² U. o. 579 l.

¹³ U. o. 486 l.

¹⁴ U. o. 526 l.

¹⁵ U. o. 235 l.

¹⁶ U. o. 309 l.

¹⁷ U. o. 366, 378 l.

¹⁸ U. o. 352 l.

¹⁹ U. o. 235, 246, 265, 320, 364, 376, 391, 483, 531, 532 l.

²⁰ U. o. 573 l.

²¹ U. o. 602 l.

²² U. o. 384, 492, 498, 527, 577 l.

²³ U. o. 208, 212, 236, 268, 291, 293, 325, 345, 360, 400, 465, 487, 526, 611 l.

²⁴ U. o. 279, 299 l.

²⁵ Demkó 243 l.

²⁶ Fejérpataky 347, 371, 520, 531, 532 l.

²⁷ Radvánszky 86 l.

Külömböző bőrből készült; ezt a számadáskönyvben feltüntetett külömböző árak bizonyítják. 1432-ben egy pár cipő, melyet a preco városi szolgálat fejében kapott, 75 dénár;¹ 1441-ben pedig a városi szolgának egy pár cipő csak 22 dénár.²

A férfiak külömben inkább *sarut*³ viseltek. Ezen lábbeli oly rövidszáru csizma lehetett, melynek szára alig ért a bokacsonton felül.⁴ Egy pár saru 1426-ban 15 lengyel garas,⁵ 1427-ben egy pár saru 80 dénár.⁶

Hordanak *csizmát* is.⁷ Szára térden alólig ért, felső része vagy szabályosan görbülő, vagy itt-ott szegleteket képező vonalban metszett, de mindenkor úgy, hogy a szár elől magasabb volt.⁸ 1433-ban egy pár csizmáért, melyet ajándék fejében kapott Lang Jorgen, 3 forint 50 dénárt fizet a város,⁹ de már 1436-ban a kocsiszluga számára való csizma csak 20 dénár,¹⁰ 1441-ben pedig a csizma ára 50—60 dénár közt ingadozik.¹¹ A férfiak a sarun és csizmán levő *sarkantyúkat*¹² nagy becsben tartották és végrendeleteikben különös gondoskodással emlékeznek meg róluk.¹³

A sarutól a derékig érő *nadrág*¹⁴ szabása szűk.¹⁵ Árát az anyag minősége szabta meg. 1426-ban egy pár nadrág ára 2¹/₂ kassai forint,¹⁶ 1427-ben 150 dénár.¹⁷

Felső öltöny gyanánt a felül szűkebb, alul szélesebb szabású *palástot*¹⁸ használták. 1433-ban a palást, melyet

¹ Fejérpataky 302 l.

² U. o. 527 l.

³ U. o. 220, 224, 244, 265, 268, 277, 291, 315, 321, 357, 361, 368, 394, 492, 501, 550, 572, 600 l.

⁴ Radvánszky 87 l.

⁵ Fejérpataky 219 l.

⁶ U. o. 251 l.

⁷ U. o. 330, 343 l.

⁸ Radvánszky 92 l.

⁹ Fejérpataky 326 l.

¹⁰ U. o. 364 l.

¹¹ U. o. 518, 534 l.

¹² U. o. 266, 358 l.

¹³ Radvánszky 99 l.

¹⁴ Fejérpataky 227, 235, 238, 239, 360 l.

¹⁵ Radvánszky 102 l.

¹⁶ Fejérpataky 210 l.

¹⁷ U. o. 227, 235, 238, 239 l.

¹⁸ U. o. 596 l.

András prokátor kapott, 1 arany forintba került.¹ Az e fajta ruha nagyobb mértékben tartozott a női viselethez.

Közhasználatban volt a felső öltönyűl szolgáló olasz eredetű² ruha, a *köpeny*, ilyennek ára 1441-ben 700 dénár.³

A *köntös*⁴ csak általános fogalom maradt, mint a dolmány felett viselt különböző felsőruhák gyűjtőneve.⁵ Áruk változó anyag és minőség szerint. 1419-ben egy köntös 60 dénár,⁶ 1427-ben 300 dénár a 2 köntös, melyeknek egyikét Long Georg, a másikat a városi bíró kapta;⁷ 1428-ban egy köntös 125 dénár,⁸ 1429-ben 250 dénár,⁹ 1426-ban 500 frt.¹⁰ Viseltek *hosszú és rövid köntöst*, ezért 1426-ban 3 kassai forintot fizettek.¹¹ Szokásban volt *prémme* bélelni, így volt *nyestprémes* köntös, mely 1438-ban 19 frtba került¹² és *rókaprémes* köntös, mely 1420-ban 20 forint új pénzben.¹³

Télen *bundával* biztosították magukat a hideg ellen, 1441-ben egy bunda 275 dénár.¹⁴ Ha a polgár házát elhagyva kiment, a fejére *süveget* tett, melynek ára 100 dénár és 2 frt közt ingadozott.¹⁵ Télen-nyáron egyaránt viselték,¹⁶ szőrmeprémme, vagy a nélkül. 1432-ben a *prémes süveg*, melyet a sárosi szolgabírónak ajándékoznak, 4 frt 50 dénár.¹⁷

Az öltözetet kiegészítő apróságok közé tartozik a *keztyű*, az 1427-iki számadás szerint ára 2½ frt¹⁸ és a kézben vagy zsebben viselt *keszkenő*¹⁹ A nők, valamint a férfiak derekukra *övet*²⁰ szorítottak.

¹ Fejérpataky 329 l.

² Radvánszky 151 l.

³ U. o. 520 l.

⁴ Fejérpataky 520 l.

⁵ Radvánszky 137 l.

⁶ Fejérpataky 181 l.

⁷ U. o. 238 l.

⁸ U. o. 277 l.

⁹ U. o. 291 l.

¹⁰ U. o. 220 l.

¹¹ U. o. 222 l.

¹² U. o. 386 l.

¹³ U. o. 188 l.

¹⁴ U. o. 533, 534 l.

¹⁵ U. o. 190, 244, 266, 273, 279, 306, 504 l.

¹⁶ Radvánszky 146 l.

¹⁷ Fejérpataky 309 l.

¹⁸ U. o. 242 l.

¹⁹ U. o. 227, 291, 357, 389, 486, 494 l.

²⁰ U. o. 322, 372, 528, 598 l.

Ruhák anyagául szolgált: a vászon (sindo, tela, golczh, leymit),¹ melynek rőfje 1424-ben $3\frac{1}{2}$ - $4\frac{1}{2}$ dénár,² 1426-ban 9 dénár,³ 1432-ben pedig egy drb vászon, melyet Rozgon Jánosnak ajándékoz a város $17\frac{1}{2}$ frt;⁴ 1434-ben $62\frac{1}{2}$ frtba került a vászon darabja, melyet a tárnokmesternek küld ajándék fejében Bártfa,⁵ 1435-ben a nádornak szánt vászon darabja 2100 dénár jó pénzben,⁶ Zsigmond király követének adott vászon darabja $1\frac{1}{2}$ arany frt és 25 dénár,⁷ 1437-ben és 1442-ben egy darab vászon már csak 1 arany frt.⁸

A vászonnemek közül használták: a *csinvatot* (czwelich, czwılchg),⁹ a *durva vásznat* (tela grossa, grober),¹⁰ ennek rőfje 1424-ben 4 dénár,¹¹ 1433-ban 16 dénár;¹² a *fehér vásznat* (tela alba),¹³ a *lengyel vásznat* (Polonialis).¹⁴ Ismerték a *barchetet* (Barchenum, parchen, parchant),¹⁵ rőfje 1438-ban 8 dénár.¹⁶ A *posztónemek* közül szerepelt az *arrasi*, 1426-ban rőfjét 38 dénárral¹⁷ mérik, a *kriptuch*,¹⁸ a *kugeltuch* (Cogiltuch, koegeltuch),¹⁹ melyből 1 jar 1432-ben 2 frt,²⁰ az *angol* (anglecale, englisch),²¹ a *bártfai* (civitatensis), rőfje 1429-ben 56 dénár,²² a *bélésposztó* (subductura, slagtuch),²³

¹ Fejérpataky 181, 182, 183, 189,

221, 229, 230, 232, 239,

266, 267, 268, 286, 291,

295, 305, 309, 317, 322,

324, 328, 329, 332, 342,

345, 346, 358, 362, 364,

373, 374, 375, 379, 382,

383, 384, 386, 389, 390,

392, 393, 432, 433, 444,

459, 460, 461, 463, 464,

465, 466, 470, 484, 494,

500, 501, 554, 557, 559,

563, 585, 600, 602, 606,

610 l.

² U. o. 199 l.

³ U. o. 210 l.

⁴ U. o. 307 l.

⁵ U. o. 343 l.

⁶ U. o. 357 l.

⁷ U. o. 370 l.

⁸ U. o. 377, 554 l.

⁹ U. o. 267, 357 l.

¹⁰ U. o. 279, 299 l.

¹¹ U. o. 201, 202 l.

¹² U. o. 317 l.

¹³ U. o. 490 l.

¹⁴ U. o. 386 l.

¹⁵ U. o. 297, 310 l.

¹⁶ U. o. 384 l.

¹⁷ U. o. 209 l.

¹⁸ U. o. 201 l.

¹⁹ U. o. 308, 347, 365 l.

²⁰ U. o. 306 l.

²¹ U. o. 227, 473 l.

²² U. o. 295 l.

²³ U. o. 220 l.

a *bloisi* (Blaser, bleser), ára 1424-ben 58 dénár,¹ 1419-ben 1 rőf 1 frt,² 1432-ben 2 frt;³ a *ceh posztó* (von Pehem, Bohemicus),⁴ rőfje 1428-ban 75 dénár,⁵ 1429-ben 60 dénár,⁶ a *durva posztó* (grossus, gro),⁷ a munkásosztály viselete, rőfje 1441-ben 14 dénár,⁸ a *görlitzi* (Goerliczer) posztó,⁹ szolgák hivatalos ruhája készül belőle; 1428-ban 3¹/₂ vég posztóért vesznek egy lovat,¹⁰ a *hernthali* (Hernthalisch),¹¹ 1427-ben rőfje 200 dénár,¹² a *sitteni* posztó,¹³ *strigau* posztó,¹⁴ használták kocsitakaróra is,¹⁵ értékét adja az 1440. évi feljegyzés, melyszerint Magyar Mihálynak 2 vég 600 dénár értékű strignischi posztóért egy lovat adnak,¹⁶ a *szürke posztó* (stamen griseum) a munkásosztály viselete,¹⁷ *thieneni* posztó (lang von Thyn, thynisch),¹⁸ melyből egy vég 1428-ban 3000 dénár,¹⁹ 1436-ban 281 arany frt,²⁰ a *lengyel posztó* (Polonialis, von Polen, polnisch),²¹ készítenek belőle kocsitakarót²² és süveget²³ is; rőfje 1426-ban 50 dénár,²⁴ 1435-ben 1 vég 4 vörös frt.²⁵ Használták továbbá a *malinesi* (mechlisch),²⁶ és a *schollwitz* (schollowiczensis) posztót,²⁷ 1 vég belőle 1433-ban 314 arany frt.²⁸ Színre nézve volt: *fehér vászon*,²⁹ *szürke*,³⁰ *fekete*³¹ és *vörös*³² posztó.

¹ Fejérpataky 194, 205 l.

² U. o. 181 l.

³ U. o. 314 l.

⁴ U. o. 238, 239 l.

⁵ U. o. 271 l.

⁶ U. o. 289 l.

⁷ U. o. 291, 345, 527, 534, 542 l.

⁸ U. o. 519 l.

⁹ U. o. 360, 464 l.

¹⁰ U. o. 270 l.

¹¹ U. o. 190, 297 l.

¹² U. o. 249 l.

¹³ U. o. 227 l.

¹⁴ U. o. 367, 534 l.

¹⁵ U. o. 371 l.

¹⁶ U. o. 505 l.

¹⁷ U. o. 246, 280 l.

¹⁸ U. o. 190, 224, 238, 249, 253,

270, 299, 409, 432, 435,

452, 464, 589 l.

¹⁹ U. o. 279 l.

²⁰ U. o. 370 l.

²¹ U. o. 224, 227, 231, 249, 294,

300, 303, 304, 306, 409,

432, 433, 452, 453 l.

²² U. o. 277 l.

²³ U. o. 279 l.

²⁴ U. o. 221 l.

²⁵ U. o. 353 l.

²⁶ U. o. 220 l.

²⁷ U. o. 312 l.

²⁸ U. o. 326 l.

²⁹ U. o. 490 l.

³⁰ U. o. 246, 280 l.

³¹ U. o. 212 l.

³² U. o. 220 l.

A számadáskönyv a hadviseletbe is betekintést enged. Hadí viselet. Az 1436-iki feljegyzés említi a *sisakot* (galea),¹ melyet a XV. században bársonnyal díszítettek. A testet védi a *páncél*² (lorica, panczir, statharnisch, harnisch), melynek ára 1433-ban 16 arany frt,³ 1434-ben 8 arany frt,⁴ 1435-ben már csak 5 arany frt.⁵

A páncélt vagy páncélövvél⁶ (panczergurtel), vagy páncélszíjjal⁷ szorították derekukhoz.

Fegyvereik voltak: a *kard*⁸ (gladius), a *paizs*⁹ (scutum), a *lándzsa* (lancea),¹⁰ a *dárda*¹¹ (tela), az *íjj* (arcus, armbrust, armbrost, bogen), és a *számszeríjj*,¹² a *nyíl*¹³ (sagitta), amelyet *tegezben*¹⁴ (pharetra) tartottak. 1429-ben egy kardért Long Georgnak 350 dénárt fizettek,¹⁵ 1438-ban egy paizsért 60 dénárt,¹⁶ 1428-ban egy tegezért 100 dénárt.¹⁷ Az íjj ára változó: 1427-ben¹⁸ és 1439-ben 50¹⁹ dénár, 1428-ban 100 dénár,²⁰ 1435-ben 2500 dénár,²¹ 1434-ben 7 forint,²² 1433-ban 20 forint.²³ Használtak *balistákat*,²⁴ vetőgépeket, kövek, gerendák, gyújtóanyagok vetésére. 1433-ban egy balista ára 10 és 20 forint²⁵ közt változik. 1434-ben 25 frt,²⁶ 1438-ban 1 arany frt.²⁷

A lővőfegyvereknek két neme volt: az ember által magával hordható s pusztán kezei segítségével kezelhető kézi lőfegyvereket és állványokra fektetve alkalmazottakat különböztettek meg.

¹ Fejérpataky 370 l.

² U. o. 378, 409, 586 l.

³ U. o. 316 l.

⁴ U. o. 345 l.

⁵ U. o. 434 l.

⁶ U. o. 384 l.

⁷ U. o. 494 l.

⁸ U. o. 291 l.

⁹ U. o. 394 l.

¹⁰ U. o. 573 l.

¹¹ U. o. 536 l.

¹² U. o. 322, 597, 601 l.

¹³ U. o. 404, 490, 508, 509, 510, 511 l.

¹⁴ U. o. 266 l.

¹⁵ U. o. 291 l.

¹⁶ U. o. 394 l.

¹⁷ U. o. 266 l.

¹⁸ U. o. 242 l.

¹⁹ U. o. 497 l.

²⁰ U. o. 277 l.

²¹ U. o. 353 l.

²² U. o. 573 l.

²³ U. o. 329 l.

²⁴ U. o. 326, 389, 390, 391, 393, 401, 433, 463, 544, 580, 584, 586, 604 l.

²⁵ U. o. 327, 328 l.

²⁶ U. o. 336 l.

²⁷ U. o. 385 l.

A kézi lőfegyverek vagy két kézzel kezelendők és hosszú csövek: *puska* (pixis manualis, handbochsen),¹ vagy egy kézzel is kezelhető rövid csövek: *pisztoly*,² melyet *tokba*³ zárva hordoztak (*hölffte*). A puszkák csöveit (*roren poxen*) vasból⁴ készítették s egyenes faagyra erősítették⁵ (*holcz czu den puchsen*); a cső hátulsó elzárt végén gyújtólyuk volt, melyen át kanóccal (*buchsen geczewge*)⁶ gyújtották meg az ólomgolyó⁷ mögött levő *puskaport*⁸ (*pulwer*); a gyújtólyukra gyakran csappal ellátott *fedőt*⁹ alkalmaztak (slos), hogy nedvesség ne érje a port. A lövészek többnyire a puszkát a földbe szúrt *villára* (*tenale*)¹⁰ támasztva lőttek. A XV. század közepe felé sárkány vagy kakasfej alakú kalapáccsal — a sárkánnyal vagyis kakassal¹¹ — látták el a puszkákat; egy billentyű (*ravasz, czeen*)¹² megnyomására az égő kanócot tartó sárkány (kakas) úgy csapódott le, hogy az égő kanóc a gyújtólyukba ért.¹³

Az *ágyukról* (*bombarda*)¹⁴ a számadáskönyv nem ad ily világos képet. Csak annyit tudunk meg, hogy az ágyút négykerekű¹⁵ állványra helyezték. Kőből készült *lövegeket* (*lapides pixidum, bochsensteyn*)¹⁶ használtak.

A fegyverek ára a minőség szerint különböző. A puszkák ára 6—7 forint.¹⁷

A puszkapor tartására szolgált a *puszkaporos zsák* (*pulwersecke*), ára 1441-ben 32 dénár¹⁸ és a *puszkaporos hordó*¹⁹ (*vasse czu polver*), ára 1436-ban 5 dénár.²⁰

¹ Fejérpataky 477, 480, 481 l. ¹¹ Pallas Nagy Lexikona XI. k.

² U. o. 369 l. 695 l.

³ U. o. 369 l. ¹² Fejérpataky 309 l.

⁴ U. o. 292 l. ¹³ Pallas Nagy Lexikona XI. k.

⁵ U. o. 317 l. 695 l.

⁶ U. o. 531 l. ¹⁴ Fejérpataky 288 l.

⁷ Pallas Nagy Lexikona XI. k. ¹⁵ U. o. 338 l.

695 l.

⁸ Fejérpataky 312, 348, 434, 480, ¹⁶ U. o. 337, 338, 384, 385, 386,

481, 482, 534, 536, 563, 401, 407, 567 l.

564 l. ¹⁷ U. o. 305 l.

⁹ U. o. 382 l. ¹⁸ U. o. 383, 483 l.

¹⁰ U. o. 494 l. ¹⁹ U. o. 518 l.

²⁰ U. o. 366 l.

A lófelszerelések közül megvolt a legösibb lószerszám: **Lófelszerelések.**
a *zabla* (frenum, habena, czawn),¹ ára 1419-ben 1 frt 10
dénár,² 1427-ben 20 dénár.³ A *kötőfék* (halfter, czeine,
czewme),⁴ amely 1433-ban 1 frtba,⁵ 1434-ben 200
dénárba,⁶ 1441-ben 22 dénárba került.⁷ A *nyereg* (sella,
zatl),⁸ ezért 1421-ben 3 frtot,⁹ 1427-ben 350 dénárt,¹⁰
1428-ban 275 336 dénárt,¹¹ 1432-ben 8–9 frtot,¹² 1433-ban
10 dénár — 7¹/₂ frtot,¹³ 1434-ben ugyanennyit,¹⁴ 1435-ben
5 frtot,¹⁵ 1437-ben 100 dénárt,¹⁶ 1441-ben 100–350 dénárt,¹⁷
1444-ben 1 frtot¹⁸ fizettek. A *nyeregpárna* (pamst, pambst)¹⁹
ára 1427-ben 28 dénár,²⁰ 1438-ban 16 dénár,²¹ 1440-ben
20 dénár.²² A *nyerget hevederszíjjal*²³ (gurte zu zattelín)
erősítették meg. 1432-ben egy ilyen szíjért 32 dénárt
fizettek.²⁴ A *kengyelvasat* (stregulum, stagerewff)²⁵ a *ken-*
gyelszíz (steyleyder)²⁶ fűzte a nyereghez. 1437-ben egy
pár kengyelvas 29 dénár,²⁷ egy pár kengyelszíz pedig
1432-ben 1 frt,²⁸ 1436-ban 15 dénár,²⁹ 1438-ban 22 dénár.³⁰
A *patkó* (babatum, hubeysen)³¹ ára 1426-ban 5 dénár.³²
Az 1438-iki számadás kiemeli a *kassai patkót*.³³

¹ Fejérpataky 292, 306, 308, 367, ¹⁶ U. o. 373 l.

369, 372, 376, 383, 385, ¹⁷ U. o. 529, 530 l.

390, 394, 495, 498, 501, ¹⁸ U. o. 600 l.

584, 605, 610 l. ¹⁹ U. o. 317, 319, 358 l.

² U. o. 182 l.

²⁰ U. o. 252 l.

³ U. o. 269 l.

²¹ U. o. 383 l.

⁴ U. o. 303, 318, 322, 324, 336, ²² U. o. 511 l.

343, 347, 369, 522, 526 l. ²³ U. o. 303, 358 l.

⁵ U. o. 325 l.

²⁴ U. o. 307 l.

⁶ U. o. 340 l.

²⁵ U. o. 267, 369, 401, 404, 482 l.

⁷ U. o. 525 l.

²⁶ U. o. 495, 543 l.

⁸ U. o. 181, 317, 319, 328, 346, ²⁷ U. o. 373 l.

367, 368, 404, 548, 556, ²⁸ U. o. 302 l.

579 l.

²⁹ U. o. 368 l.

⁹ U. o. 191 l.

³⁰ U. o. 396 l.

¹⁰ U. o. 249 l.

³¹ U. o. 218, 239, 303, 305, 307,

¹¹ U. o. 278 l.

309, 313, 319, 327, 400,

¹² U. o. 303, 313 l.

403, 483, 487, 490, 502,

¹³ U. o. 322, 326 l.

510, 592 l.

¹⁴ U. o. 340 l.

³² U. o. 209 l.

¹⁵ U. o. 354 l.

³³ U. o. 395 l.

A lófelszerelések közül a számadáskönyv még megemlíti a *takaró*¹ is, (lodix, tege), melynek ára 1432-ben 1—4 frt² közt ingadozott.

Élelmiszerek. A számadáskönyv az étkezések közül csakis a *reggelit*³ említi, azonban feltehetjük, hogy a mai szokásos étkezési rend már abban az időben is fennállott. Élveztek különféle *húsokat* (carnis, fleysch)⁴ és pedig *marhahúst* (carnis bovina),⁵ *borjúhúst* (kalbfleisch),⁶ *disznóhúst*⁷ és *besózott húst* (salsutia).⁸ 1426-ban egy oldal hús 10 dénár,⁹ 1433-ban 5—6 frt,¹⁰ 1434-ben 1000 dénár¹¹ és 1444-ben $\frac{1}{2}$ frt.¹²

A vágómarhák ára pedig a következő: bikaé 1432-ben 6 frt,¹³ 1433-ban 9 frt. és 50 dénár,¹⁴ 1437-ben 2—3 arany frt,¹⁵ 1441-ben 150 dénár¹⁶ és 1442-ben 300 dénár,¹⁷ 1444-ben 400 dénár.¹⁸ Egy ökörért 1419-ben 6 frtot,¹⁹ 1442-ben 1100 dénárt,²⁰ 1443-ban 1950 dénárt²¹ fizettek. Egy tehenet 1428-ban 7 frtért,²² egy borjút 1442-ben 36 dénárért,²³ 1444-ben 225 dénárért,²⁴ egy birkát 1429-ben 300 dénárért,²⁵ egy disznót 1438-ban 84 dénárért²⁶ vettek.

¹ Fejérpataky 291, 328 l.

² U. o. 313, 314 l.

³ U. o. 503 l.

⁴ U. o. 182, 223, 268, 291, 298, 309, 319, 323, 324, 330, 331, 336, 337, 346, 353, 355, 358, 359, 360, 362, 365, 369, 371, 377, 378, 379, 383, 385, 388, 392, 393, 395, 407, 488, 489, 490, 491, 493, 494, 498, 501, 504, 527-530, 551, 566, 575, 578-586, 602, 605, 606, 609, 612 l.

⁵ U. o. 226 l.

⁶ U. o. 226, 383, 385, 405, 556, 602 l.

⁷ U. o. 383, 585 l.

⁸ U. o. 359, 364 l.

⁹ U. o. 223 l.

¹⁰ U. o. 319, 330, 331 l.

¹¹ U. o. 407 l.

¹² U. o. 602 l.

¹³ U. o. 303 l.

¹⁴ U. o. 317 l.

¹⁵ U. o. 373 l.

¹⁶ U. o. 520 l.

¹⁷ U. o. 545 l.

¹⁸ U. o. 601 l.

¹⁹ U. o. 181 l.

²⁰ U. o. 557 l.

²¹ U. o. 571 l.

²² U. o. 286 l.

²³ U. o. 385 l.

²⁴ U. o. 556, 602 l.

²⁵ U. o. 290 l.

²⁶ U. o. 383 l.

A *halfajok*¹ közül szerepel: az *ángolna* (angwilla),² a *ponty* (carpones, perbe, kerffen),³ a *viza* (hawczen, hauzin),⁴ a *hering* (alex, allex)⁵ és a *száritott hal*.⁶ 1439-ben egy *viza* 10 dénár,⁷ 1441-ben kétszer annyi,⁸ ugyancsak 1441-ben egy *ponty* ára 72 dénár,⁹ 1444-ben pedig egy *ángolna* 296 dénárba¹⁰ került.

A *vadhúsok* (ferina)¹¹ sorából előfordúl a számadáskönyvben a *nyúl*- és az *özpecsenye* (assatura).¹² Egy nyúlért 1426-ban 28 dénárt,¹³ 1427-ben 99 dénárt,¹⁴ 1428-ban 34 dénárt,¹⁵ 1435-ben 300 dénárt,¹⁶ 1438-ban 12 dénárt,¹⁷ egy özért 1434-ben 5 frtot,¹⁸ 1440-ben 12—50 dénárt¹⁹ adtak. A *kenyéren*²⁰ (panis, prat) kívül volt zsemlye (semella, zemel, semei)²¹ és zsemlyelisztből való kenyér (simila).²² 1435-ben egy zsemlyelisztből való kenyérért 1½ forintot²³ fizettek.

A *lisztet* (farina)²⁴ adó gabonaneműeknek²⁵ a rozsnak köböljét 1421-ben 21 dénárral,²⁶ 1435-ben 4 frttal,²⁷ a búzáét 1434-ben 5 frttal,²⁸ 1436-ban 12 dénárral,²⁹ 1440-ben 40 dénárral³⁰ veszik.

¹Fejérpataky 181, 183, 212, 225, ¹⁷ U. o. 384 l.

228, 237, 238, 247, 291, ¹⁸ U. o. 336 l.

310, 312, 319, 336, 339, ¹⁹ U. o. 499, 501 l.

340, 344, 346, 353, 358, ²⁰ U. o. 174, 183, 213, 225, 235,

360, 362, 364, 373, 374, 237, 268, 277, 290, 291,

375, 377, 381, 384, 392, 298, 309, 310, 336, 341,

432, 489, 491, 492, 499, 342, 343, 346, 353, 355,

500, 502, 511, 520, 524-356, 358, 359, 361, 368,

526, 555-557, 559, 586, 377, 383, 384, 390, 393,

602, 608, 610 l. 406, 486, 488, 490, 491,

² U. o. 601 l.

³ U. o. 280, 520, 601 l.

⁴ U. o. 486, 520 l.

⁵ U. o. 183, 203, 222, 228, 233,

520, 601 l.

⁶ U. o. 536 l.

⁷ U. o. 486 l.

⁸ U. o. 520 l.

⁹ U. o. 520 l.

¹⁰ U. o. 601 l.

¹¹ U. o. 362 l.

¹² U. o. 257, 378, 607 l.

¹³ U. o. 227 l.

¹⁴ U. o. 238 l.

¹⁵ U. o. 267 l.

¹⁶ U. o. 352 l.

²¹ U. o. 356, 508, 532, 602, 606 l.

²² U. o. 351 l.

²³ U. o. 351 l.

²⁴ U. o. 505, 595 l.

²⁵ U. o. 190 l.

²⁶ U. o. 360 l.

²⁷ U. o. 336 l.

²⁸ U. o. 363 l.

²⁹ U. o. 509 l.

³⁰ U. o.

Főbb főzelékük: a káposzta (kraut)¹ és a borsó (pisum, arbis).² A számadáskönyv említi a darát (griez)³, a kása-féléket (pulsalia),⁴ a sajtot (caseus, keze),⁵ melynek darabjáért 1428-ban 50 dénárt⁶ adtak, a vaját (butirum, putirum),⁷ a tojást,⁸ a mézet (mel),⁹ a szalonnát (speck, spicke);¹⁰ a zöltségek közül: a hagymát (czepa)¹¹ és a petrezselymet (petersil).¹² Fűszereik (specialia, gewuerch):¹³ a bors (piper),¹⁴ a sáfrány (crocum),¹⁵ a só (sal, salcz),¹⁶ melynek mázsája 1437-ben 49 frt¹⁷ és az ecet, melynek hordója 1439-ben 12 dénár.¹⁸ Gyümölcsük a körte (pírum)¹⁹ és az alma (pomum).²⁰ Kedvelt ital: a must (mustum),²¹ a bor (vinum, wyn, weyn)²² különböző fajai: a baranyai,²³ a budai,²⁴

¹ Fejérpataky 556 l.

¹⁸ U. o. 493 l.

² U. o. 346, 364, 395 l.

¹⁹ U. o. 511 l.

³ U. o. 556 l.

²⁰ U. o. 226, 385 l.

⁴ U. o. 573 l.

²¹ U. o. 611 l.

⁵ U. o. 328, 309, 358, 550, 554, 556 l.

²² U. o. 182, 183, 189, 190, 194, 205, 206, 209, 211-214,

⁶ U. o. 268 l.

222, 223, 227, 228, 230-

⁷ U. o. 291, 502 l.

232, 235, 238, 239, 241,

⁸ U. o. 319, 575 l.

244, 249, 250, 253, 264,

⁹ U. o. 389 l.

266, 272, 274, 277, 280,

¹⁰ U. o. 335, 343, 345, 376, 384 l.

281, 285-286, 292-293,

¹¹ U. o. 359, 362 l.

295, 296, 297, 303, 304,

¹² U. o. 556 l.

306, 308, 309, 311, 312,

¹³ U. o. 213, 227, 228, 362, 365, 378, 524, 600, 605, 610 l.

314, 315, 317, 319, 321, 324, 329, 331, 336, 342,

¹⁴ U. o. 227, 291, 293, 311, 323, 324, 345, 393, 460, 465, 493, 501, 561, 585 l.

343, 346, 347, 351, 355, 359, 360, 362-365, 367, 370, 371, 375, 379, 382,

¹⁵ U. o. 199, 227, 291, 298, 311, 345, 393, 460, 465, 493 l.

383, 386, 390, 391, 392, 393, 395, 396, 400, 402,

¹⁶ U. o. 228, 278, 291, 302-305, 307, 317, 329, 340, 342, 344, 352, 359, 362-364, 368, 371, 375-376, 380, 391, 453, 459, 460, 461, 483, 503, 504, 507, 508, 521, 522, 527, 549, 553, 554, 572, 576, 582, 586, 612 l.

404, 405, 409, 410, 432, 433, 443, 452, 459, 460, 461, 464-466, 485, 486, 490-496, 498, 499-503, 507-517, 520, 522, 526, 543-545, 570, 572, 596, 599, 603, 606, 611 l.

²³ U. o. 257, 270 l.

²⁴ U. o. 271 l.

¹⁷ U. o. 453 l.

a szerémségi,¹ a szerémi fehér² és a szerémi veres bor.³

Egy hordó bor 1437-ben 36 frt 100 dénár és 14 garas,⁴ 1438-ban egy közép hordó bor 900 dénár,⁵ 1440-ben egy hordó bor 2200 dénár,⁶ 1444-ben egy hordó vörös szerémi bor 2300—3900 dénár,⁷ egy hordó fehér szerémi bor 4225 dénár;⁸ legdrágább a baranyai bor, melyből 1427-ben egy hordó 6680 dénárba⁹ került. Egy pint bort 1426-ban 10 dénárért,¹⁰ 1432-ben 56—64 dénárért,¹¹ 1435-ben 65 dénárért,¹² 1440-ben 16 dénárért¹³ vettek. Egy halbe borért 1427-ben 6 dénárt,¹⁴ 1428-ban 10—13 dénárt,¹⁵ 1429-ben 12—14 dénárt,¹⁶ 1432-ben 24—32 dénárt,¹⁷ 1433-ban 50—52 dénárt,¹⁸ 1435-ben 32 dénárt,¹⁹ 1438-ban 8—28 dénárt,²⁰ 1440-ben és 1441-ben 8 dénárt²¹ és 1442-ben 6 dénárt²² adták.

A sörnek (*cervisia*, *bier*)²³ több fajtáját itták, u. m. az árpasört (*cervisia ordeacea*),²⁴ a búzasört (*cervisia triticea*)²⁵ és a márciusi sört (*cervisia martialis*).²⁶

¹ Fejérpataky 611 l.

² U. o. 611 l.

³ U. o. 611, 612 l.

⁴ U. o. 452 l.

⁵ U. o. 393 l.

⁶ U. o. 499 l.

⁷ U. o. 610, 612 l.

⁸ U. o. 610 l.

⁹ U. o. 257 l.

¹⁰ U. o. 212 l.

¹¹ U. o. 306, 312 l.

¹² U. o. 433 l.

¹³ U. o. 501, 502, 503 l.

¹⁴ U. o. 235, 250 l.

¹⁵ U. o. 281 l.

¹⁶ U. o. 292, 296, 297 l.

¹⁷ U. o. 306, 308, 311, 315, 319 l.

¹⁸ U. o. 319, 321 l.

¹⁹ U. o. 433 l.

²⁰ U. o. 404, 405, 461, 463 l.

²¹ U. o. 503, 508, 509, 511, 517 l.

²² U. o. 545 l.

²³ U. o. 181, 183, 189, 191, 210,

211, 215, 220, 227, 235,

238, 239, 240, 249, 265,

266, 268, 291, 302, 304,

308, 310, 314, 316, 318,

319, 321, 322, 324-326,

330-332, 335, 336, 342-

344, 346, 353-356, 358,

362, 364-369, 371, 373,

374, 376, 377, 379, 380,

382, 383, 384, 387-390,

395, 398, 401, 410, 434,

444, 460, 463, 484, 489,

492, 500, 502, 503, 505,

511, 520, 531, 533-535,

541, 542, 548, 549, 550,

552-561, 573-575, 577,

581, 583-585, 592, 600-

605, 607, 608 l.

²⁴ U. o. 213, 226 l.

²⁵ U. o. 203 l.

²⁶ U. o. 322 l.

Egy hordó sörért különböző összegeket fizetnek. 1421-ben 5 frtot,¹ 1426-ban 262¹/₂—275 dénárt,² egy hordó búzasörért 220 dénárt,³ 1427-ben egy hordó sörért 272¹/₂—275 dénárt,⁴ sőt 300 dénárt is,⁵ 1428-ban 550 dénárt,⁶ 1432-ben 5—10 frtot,⁷ 1433-ban egy közép hordó sörért 10 frtot,⁸ 1435-ben 30 frtot,⁹ 1437-ben 150 dénárt,¹⁰ 1441-ben 200 dénárt,¹¹ egy közép hordó sörért 94—190 dénárt,¹² 1442-ben 1400 dénárt,¹³ 1443-ban 200—300 dénárt,¹⁴ 1444-ben 1 arany forintot és 200 dénárt.¹⁵ Egy octuale sör pedig 1426-ban 112¹/₂—114 dénárba,¹⁶ 1427-ben 150 dénárba,¹⁷ 1428-ban 206 dénárba került.¹⁸ 1432-ben egy halbe sört 3 dénárért¹⁹ vettek.

¹ Fejérpataky 191 l.

² U. o. 211 l.

³ U. o. 239 l.

⁴ U. o. 240 l.

⁵ U. o. 213 l.

⁶ U. o. 268, 269 l.

⁷ U. o. 302, 310, 314, 318 l.

⁸ U. o. 336 l.

⁹ U. o. 354 l.

¹⁰ U. o. 373 l.

¹¹ U. o. 528, 529 l.

¹² U. o. 530 l.

¹³ U. o. 558 l.

¹⁴ U. o. 575, 580 l.

¹⁵ U. o. 601 l.

¹⁶ U. o. 210, 213, 220 l.

¹⁷ U. o. 239 l.

¹⁸ U. o. 266 l.

¹⁹ U. o. 309 l.

Vallásügy.

A város kegyurasága. Tized. Vallásos érület.

A városi kegyuraság abból a korszakból veszi eredetét, midőn Magyarországon a katolikus egyház volt az egyedüli uralkodó egyház.¹ A városok kegyúri jogaikat királyi kiváltság útján szerezték.² S midőn a városokban kifejlődik a városi tanács intézménye, a kegyúri kiváltság gyakorlása erre száll.³

A város kegyurasága.

A kegyuraság bizonyos jogok és kötelezettségek összege, melyek a várost, mint jogi személyt illetik.⁴ A kegyúr kötelessége az egyház s hozzátartozó épületeknek jókarbantartása, szükség esetén újjáépítése.

A számadáskönyv számos adatot tartalmaz, melyek a városnak kegyuraságából származó kiadásaira vonatkoznak.

Ez összegek nagy részét a Szent-Egyed templomnak javításáért fizette ki a város. 1420-ban a toronyablakok készítéséért 4 forintot,⁵ 1421-ben a toronyóra igazításáért 2¹/₂ forintot,⁶ 1426-ban a templomi medence készítéséért 150 dénárt,⁷ ambonért és imazsámolyért 300 dénárt,⁸ a templom tornyának építéséért és prédikáló székekért Miklós kassai ácsnak 135 kamarái forintot,⁹ majd ismét 25 kamarái forintot,¹⁰ Bolczenstein kovácsnak szept.

¹ Timon 275 l.

² Kollányi 171 l.

³ Timon 276-277 l.

⁴ U. o. 295 l.

⁵ Fejérvataky 189 l.

⁶ U. o.

⁷ U. o. 218 l.

⁸ U. o. 223 l.

⁹ U. o. 231 l.

¹⁰ U. o. 222 l.

6-án kulcsokért és egyéb szerszámokért 2200 dénárt,¹ május 18-án a munkásoknak, akik az építkezéshez fát vágtak, 200 dénárt,² május 21-én 600 dénárt,³ augusztus 7-én 100 dénárt⁴ fizettek. 1427. március 9-én pedig szerződést kötnek Miklós ácsmesterrel, aki 500 kassai forintért tartozik építeni a mészárszéken kívül egy hajót az olvasó fölé és a kis tornyot.⁵ Március 21-én kiadtak épületfáért 110 dénárt,⁶ április 11-én templomhoz való kulcsokért 1600 dénárt.⁷ Ugyancsak ez év november 16-i szerződés értelmében Miklós ácsmester 50 kamarai forintért a Szent-Egyed templom kettős hajóját az olvasó fölött, azonkívül a mészárszékek építését befejezni köteles.⁸ 1428-ban vesznek egy órát 350 kamarai forintért;⁹ 1429-ben György ácsnak különböző javításokért 13 forintot,¹⁰ 1432-ben drótért az óramutatóhoz 1 forintot,¹¹ 1434-ben a templomajtó elkészítéséért 3 forintot,¹² orgonajavításért 1½ frtot,¹³ Miklós ácsmesternek a Szent-Egyed templomban végzett javításokért január 17-én 4 forintot,¹⁴ február 7-én 50 forintot,¹⁵ 1435-ben orgonáért és az egyházban végzett javításokért 41½ arany forintot,¹⁶ misekönyvekért 9 arany forintot,¹⁷ 1436-ban templomi székekért egy arany forintot,¹⁸ a templomláda kulcsainak igazításáért 32 dénárt,¹⁹ 1437-ben templomi székekért és egy misekönyvért²⁰ 19 arany forintot és 1438-ban a templomtrónusért 1½ forintot²¹ fizettek. Ugyancsak 1438. szeptember 12-én vettek a sekrestye részére

¹ Fejérpataky 209 l.

² U. o. 212 l.

³ U. o. 217 l.

⁴ U. o. 213 l.

⁵ U. o. 247 l.

⁶ U. o. 239 l.

⁷ U. o. 235 .

⁸ U. o. 248 l.

⁹ U. o. 280 l.

¹⁰ U. o. 287 l.

¹¹ U. o. 302 l.

¹² U. o. 335 l.

¹³ U. o. 336 l.

¹⁴ U. o. 360 l.

¹⁵ U. o. 371 l.

¹⁶ U. o. 368 l.

¹⁷ U. o. 368 l.

¹⁸ U. o. 371 l.

¹⁹ U. o. 368 l.

²⁰ U. o. 444 l.

²¹ U. o. 397 l.

egy szekrényt 100 dénárért,¹ dec. 5-én egy almáriumot 600 dénárért.² Az ehhez való vasszerszámokért és zárukért fizettek Oswald lakatosnak 316 dénárt.³ 1441-ben az óramutatóhoz való drót 200 dénárba,⁴ 1443-ban az óra festése 351 dénárba⁵ került.

A városi kegyuraságból folyt a polgárság ama joga, hogy lelkészét maga választotta.⁶ Ennélfogva természetesen köteles volt a lelkész javadalmáról gondoskodni.

A lelkész a plébániában⁷ lakott, melynek jókarbantartásáról szintén a kegyúr gondoskodott. A plébános jövedelmének alapját az *allodium* (plébániatelek)⁸ képezte.

Fizetése 1429-ben 33 frt és 45 dénár, ezt negyedévenként kapja,⁹ 1434-ben 20 forint és 10 köből gabona.¹⁰

1435-ben megegyezés szerint 25 frt,¹¹ 1444-ben 29 arany frt és $\frac{1}{2}$ orto.¹²

A plébánosnak volt jövedelme az egyházi functiókból.

1424-ben Miklós bíró és Miklós harmicados szerződést köt Jakab plébánossal a *hajnali mise* iránt, hogy minden esztendőben kap 24 kassai forintot az esküdtek és az összes polgárság nevében.¹³ 1427-ben január 31-én 1300 dénárt, szeptember 19-én 1250 dénárt,¹⁴ 1428-ban április 18-án 650 dénárt,¹⁵ 1429-ben 325 dénárt,¹⁶ 1432-ben 20 forintot,¹⁷ 1433-ban 40 forintot fizetnek a plébánosnak hajnali miséért.¹⁸ 1434-ben a plébános járandóságát hajnali miséért szerződésileg 70 kamarai frtban állapítják

¹ Fejérpataky 396 l.

² U. o. 402 l.

³ U. o. 403 l.

⁴ U. o. 517 l.

⁵ U. o. 575 l.

⁶ Ofner Stadtrecht 23 f.

⁷ Fejérpataky 185, 294, 416 l.

⁸ U. o. 306, 307, 312, 315 l.

⁹ U. o. 217 l.

¹⁰ U. o. 336 l.

¹¹ U. o. 360 l.

¹² U. o. 596 l.

¹³ U. o. 206 l.

¹⁴ U. o. 233 l.

¹⁵ U. o. 263 l.

¹⁶ U. o. 287 l.

¹⁷ U. o. 308, 311 l.

¹⁸ U. o. 326 l.

meg,¹ 1435-ben 30 forintban,² 1436-ban 13 arany frtban.³ 1438-ban hajnali miséért és hogy a káplán énekelt az első misén, 20 forintot,⁴ 1439-ben reggeli és hajnali miséért 20 arany forintot,⁵ 1443-ban hajnali miséért ugyanennyit,⁶ 1444-ben halottas miséért 100 dénárt,⁷ psalterium olvasásért 1441-ben 200 dénárt,⁸ 1442-ben 500 dénárt⁹ kapott a plébános.

Ajándék útján is jut jövedelemhez a plébános. 1442-ben a bíró ad a plébánosnak nyolc rőf bloisi posztót, melynek ulnája 58 dénár.¹⁰ 1432-ben a város ajándéka 4 pint 2 forint és 56 dénár értékű bor, mely a gyűjtésből befolyt.¹¹

1433-ban pedig ajándékoznak a plébánosnak, hogy gondtalanabbul élhessen, 13 forintot.¹²

A város gondoskodik a plébános ruházatáról is. 1426-ban vettek 622^{1/2} dénárért,¹³ 1433-ban 19 frtért mitrát,¹⁴ 1435-ben stolát 6 frtért,¹⁵ ugyancsak ebben az évben a plébános hivatalos ruhájára 2^{1/2} arany forintot fordított a város.¹⁶

A plébánost tisztje teljesítésében segítették a nem misés papok — *clerici* —,¹⁷ akik az istentiszteleten, temetésen énekeltek, zsoltároztak és a misénél ministráltak.¹⁸

1432-ben az egri püspöktől engedélyt kérnek, hogy a kolostorban énekelhessenek, az erre fordított költség 12 frt;¹⁹ 1441-ben pedig fizetnek a papnak, aki ugyanabban az ügyben járt az egri püspöknél, költség fejében 4 arany forintot.²⁰

¹ Fejérpataky 408 l.

² U. o. 360 l.

³ U. o. 370 l.

⁴ U. o. 403 l.

⁵ U. o. 495 l.

⁶ U. o. 571 l.

⁷ U. o. 606 l.

⁸ U. o. 521 l.

⁹ U. o. 548 l.

¹⁰ U. o. 194 l.

¹¹ U. o. 312 l.

¹² U. o. 323 l.

¹³ U. o. 210 l.

¹⁴ U. o. 328 l.

¹⁵ U. o. 358 l.

¹⁶ Fejérpataky 357 l.

¹⁷ U. o. 388 l.

¹⁸ Békefi 38 l.

¹⁹ Fejérpataky 313 l.

²⁰ U. o. 521 l.

A kegyúr és a javadalmas együtt őrzik az egyház érdekeit.¹ A kegyúr volt az is, aki a kegyurasága alá tartozó egyház részére Rómában bizonyos kedvezményeket eszközölt ki, rendszerint akkor, amikor birtokán az új egyházat létesítette.²

1433-ban a bártfai bíró Rómába utazása 217 arany forintot emésztett fel a város pénztárából.³

A világi kegyúr a maga jelöltjét mindig a megyés püspököknek, vagy a püspök helyettesének tartozott bemutatni.⁴

Bártfán illetékes az egri püspök, (suffraganeus),⁵ kinek jóindulatát ajándékkal igyekeztek megnyerni. 1428-ban febr. 26-án ajándékoztak neki 44 dénár értékű halat⁶ és 50 darab gyolcsot, melyet Foyt Mihály szolgától vett a város 450 dénárért,⁷ augusztus 12-én 50 darab gyolcsot, melyet Melczér Miklóstól elvitt a város,⁸ október 22-én ismét 50 darab gyolcsot.⁹ 1437-ben pedig 200 dénár értékű vásznat¹⁰ ajándékoztak az egri püspököknek.

A város megemlékezett a püspöki írókról is. Ezeknek 1428-ban 50 darab gyolcsot¹¹ juttatott Bártfa.

A város és püspöke közt, amint ez az 1428. évi számadásból kitűnik, ellentétek is felmerültek. Ebben az évben fizet a város az egri püspököknek, hogy őket az *interdictum* alól felmentette, 200 dénárért.¹²

A kegyúr a *cura beneficii* alapján felügyeletet gyakorol a javadalom felett és ellenőrzi ennek kezelését.¹³

¹ Kollányi 251 l.

² U. o. 252 l.

³ Fejérfataky 324 l.

⁴ Kollányi 228 l.

⁵ Fejérfataky 263, 266, 267, 268, 281, 286, 290, 303, 306, 328, 337, 338, 377, 379, 393, 394, 396, 488, 575, 585 l.

⁶ U. o. 263 l.

⁷ U. o. 266 l.

⁸ U. o. 261 l.

⁹ U. o. 286 l.

¹⁰ U. o. 379 l.

¹¹ U. o. 284 l.

¹² U. o. 267 l.

¹³ Kollányi 238 l.

Tized. A számadások között sűrűn szerepel a tized is, (decíma, czehent, czenden),¹ melyet a plébánosnak fizettek. A telepesekből alakult községekben az volt a szokás, hogy a tizedet a plébános egészen kapta meg s nemcsak annak $\frac{1}{16}$ -od, $\frac{1}{8}$ -ad vagy $\frac{1}{4}$ -ed részét, mint az ország többi részén.²

A számadáskönyv erre vonatkozólag nem nyújt felvilágosítást, csak a beszolgáltatott tized felsorolására szorítkozik.

1426-ban nagy tized (decíma magna) fejében 100 kamarai forint,³ 1427-ben ugyanennyi,⁴ 1428-ban kis tized (decíma parva)⁵ fejében 1200 dénár, 1436-ban 43 arany forint és 18 dénár⁶ folyt be.

Tizedet fizettek bárányokért,⁷ kecskéért⁸ és gabonáért.⁹

1427-ben bárányokért 1200 dénárt,¹⁰ 1433-ban 20 forintot,¹¹ 1437-ben 250 dénárt,¹² 1444-ben bárányokért és kecskéért 800 dénárt,¹³ 1437-ben gabonáért és bárányokért 52 $\frac{1}{2}$ arany forintot.¹⁴

A plébános a tized huszadát adó címén tartozott beszolgáltatni a királynak,¹⁵ úgyszintén bizonyos adót fizetett a megyés püspöknek is.

1437-ben tized fejében kapott az egri püspök egy darab gyolcsot;¹⁶ 1438-ban pedig a tanácsurak költsége, akik a tized ügyében jártak az egri püspöknél, 200 dénár.¹⁷

¹ Fejérpataky 182, 211, 213, 236, ⁷ U. o. 236, 321, 375, 381, 388 l.

245, 267, 289, 305, 310, ⁸ U. o. 603 l.

322, 324, 329, 341, 343, ⁹ U. o. 381, 453, 466, 507 l.

347, 357, 358, 377, 393, ¹⁰ U. o. 236 l.

409, 432, 444, 490, 510, ¹¹ U. o. 321 l.

585, 606 l. ¹² U. o. 375 l.

³ Kollányi 57 l.

¹³ U. o. 603 l.

⁴ Fejérpataky 211 l.

¹⁴ U. o. 381 l.

⁵ U. o. 245 l.

¹⁵ Kollányi 57 l.

⁶ U. o. 267 l.

¹⁶ Fejérpataky 315 l.

⁷ U. o. 370 l.

¹⁷ U. o. 379 l.

A városi polgárok, mély vallásos érzésének hű tükré a sok *hagyomány*, melyet *végrendeletileg* biztosítanak templomnak, kolostornak.

Vallásos
érzés.

Az 1434. számadás: a város tartozik az egyháznak 26 arany forinttal. Ezt az összeget végrendeletében Márton, az öreg jegyző, hagyta az egyháznak.¹

1436-ban Froínkin hagyott 5 arany forintot az egyháznak,² ugyancsak 1435-ben Froínkin adományozott a Jöhanniták kolostorának kórusa számára 4 arany forintot.

A város gondoskodik a *szegényeiről*. Bizonyítják a következő számadások: 1433-ban a bíró megbízásából ad Weytlant egy szegénynek 3 forintot és 10 dénárt érő posztót.⁴

A kórházban fekvő szegény betegek számára vett a város 1438-ban 20 dénárért kenyeret⁵ és 1439-ben 25 dénárért halat.⁶

A számadáskönyvben egyebek között találkozunk ilyen rovattal is: 1453-ban a szegény özvegyek taxájából elengedtek 20 forintot.⁷

A város kórházi papról⁸ is gondoskodott, aki a kórházban állandóan tartózkodott és ott misézett.

A városon kívül egyes jótékony társulatok, ilyen volt a szegények egyesülete, — *Elende Brüderschaft*,⁹ — gondoskodtak a nyilvános kórházakról.

Bárfán ügylatszük a *fraternitas corporis Christi*,¹⁰ a Krisztus testéről elnevezett társaság, teljesítette ezt a hivatást.

Ha valaki meghalt a fürdőben, azt a város temette el. 1432-ben a fürdőben meghalt beteg melletti virrasztásért és eltemetéséért 75 dénárt fizet a város.¹¹ 1438-ban György szolga koporsójánál 98 dénár ára gyertya¹² égett el.

¹ Fejérpataky 409 l.

⁷ U. o. 316 l.

² U. o. 432 l.

⁸ U. o. 380 l.

³ U. o. 434 l.

⁹ Demkó 98 l.

⁴ U. o. 328 l.

¹⁰ Fejérpataky 457 l.

⁵ U. o. 290 l.

¹¹ U. o. 310 l.

⁶ U. o. 493 l.

¹² U. o. 399 l.

Név- és tárgymutató.

A

Adó 19., 85.
Adóhátralékok lajstroma 86.
Adólajstrom 85.
Adószedők 19.
Adóvallomás 85.
Adományok 26.
Ajándékok 28.
Allodium 109.
Almárium 91.
Ács 21.
Ágyúk 51., 52.
Állattenyésztés 57.
Atirat 80.

B

Baliczky András 27.
Bányaipar 61.
Bártfa címere 10.
Bártfa fekvése 11.
Bártfa története 9
Belső tanács 18.
Berzevicze 52.
Beycz 41.
Bélpoklosok kórháza 16., 44.
Bértartozások 32.
Bíráskodási szabadság 79.
Bíróhelyettes 18.
Bírói kard 18.
Bírói hardhordozó 18.
Bíróválasztás 17.

Bor 105.
Borravalók 32.
Bőripar 63.
Börtönök 21.
Buda 41., 69.
Buda jogkönyve 17.
Bútorzat 91.
Büntetések 83.

C

Census 27.
Céhek 58.
Céhmaster 58.
Cirkáló 20.
Collecta 27.
Crosnó 41.
Csatornázás 45.

D

Dénár 73.
Ducat 73.

E

Edények 91.
Eger 41.
Egészségügy 44.
Egyéb kiadások 32.
Egyházi főurak 53.
Elende Brüderschaft 113.
Elzárás 83.
Eperjes 31., 41., 52., 53.

Erdély 68.
 Erdők 56.
 Erődítmények 13., 47.
 Esztergályos 21.
 Esztergom 53.
 Élelmiszerek 65.
 Építészet 60.
 Épületek 15.
 Ételneműek 35., 102.

F

Faipar 62.
 Fegyverek 49., 99.
 Felebbezés 82.
 Felvonóhid 13., 47.
 I. Ferdinánd 27.
 Ferdung 77.
 Ferto 74.
 Fémipar 66.
 Florenus medium 72.
 Florenus vulgaris 72.
 Fogház 16, 43.
 Foglyok 43.
 Főzelékek 104.
 Fraternitas corporis Christi
 15., 113.
 Fuder 75.
 Futár 20., 41.
 Fürdő 16., 46., 113.
 Fűrész 16.
 Fűtés 64.

G

Garas 72., 73.
 Gazdasági szerszámok 93.
 Giskra 52.
 Gyógyszerész 20.
 Gyümölcsök 55., 104.

H

Hadi illeték 31.
 Hadi viselet 99.
 Halak 103.

Halastó 40., 55.
 Halászat 55.
 Halottas lámpaoszlop 83.
 Harangház 15.
 Harangozó 18., 20., 68.
 Harmincad 30.
 Harmincadszedők 42.
 Hatvan 69.
 Házbér 32.
 Házi eszközök 93.
 Hidak 15.
 Hírnök 20., 41.
 Hivatalos öltöny 18.
 Hóhér 20., 83.
 Horvátországi dux 29.
 Hosszmértékek 76.
 Hunyady László 43.
 Huszíták 52.

I

Idézés 79.
 Illetékek 26.
 Ipar 58.
 Irnokok 19.
 Iskolamester 20., 89.

J

Jogközlés 84.
 Jogszolgáltatás 79.
 Jurati cives 18.

K

Kalmárok 69.
 Kamara forint 72.
 Kapitány 20.
 Kapúk 13., 48.
 Kassa 31., 52., 53., 69.
 Kassai dénár 72.
 Kassai forint 72.
 Károly Róbert 9.
 Kereskedelem 68.
 Kertek 55.
 Kémek 20.
 Késmárk 31., 52.

Királyi ajtónálló 27.
 Királyi kancellár 27.
 Királyi kiváltság 84.
 Királyi követ 30.
 Királyi út 12.
 Kivégzés 83.
 Kocsis 21.
 Kórház 16., 44.
 Kórházi káplán 20., 45.
 Kórházmester 20., 44.
 Kovács 21.
 Kőműves 21.
 Köntös 96.
 Körmöczi aranyforint 72.
 Kötélverők 60.
 Követ 20.
 Közgazdaság 54.
 Közigazgatás 17.
 Közjegyző 80.
 Közlekedés 66.
 Községi adók 24.
 Krakkó 41.
 Kuffe 76.
 Kutyapécér 20., 57.
 Külkereskedelem 69.
 Kürtösök 20.

L

I. Lajos 10., 84.
 Lakás 89.
 V. László 10.
 Lengyelország 30., 69., 70.
 Lengyel urak 69.
 Letelepülők 87.
 Liszt 103.
 Lófelszerelés 101.
 Lőcse 31., 40.
 Lőrinc 9.
 Lubló 31., 40.

M

Magistratus 17.
 Magyar aranyforint 71.
 Margittfalva 69.

Márka 74.
 Mártonhegy 41.
 Medicus testicularum 20.
 Méhtenyésztés 57.
 Mérési díjak 26., 77.
 Mérőház 16., 77.
 Mértékek 71.
 Modius 76.

N

Nagy Lajos 31.
 Nagy-Szeben 68.
 Nagy-Várad 69.
 Nádor 29.
 Nemesek 87.
 Nemzetiségek 86.

O

Obulus 73.
 Octava 80.
 Ófalva 70.
 Oklevelek 80.
 Oláhok 87.
 Országbíró 27.
 Orto 72.
 Orvos 20., 45.
 Osolinszky Miklós 28.
 Osztálykülömbőség 87.

Ö

Örház 16., 42.
 Örök 21., 42.
 Ötvenedadó 42., 87.
 Ötvenedszedők 42.
 Ötvösség 67.

P

Palást 95.
 Pallósjog 10.
 Parasztok 87.
 Pergamenkészítő 64.
 Pénznemek 71.

Pénzváltás 19., 73.
 Pincebér 32.
 Pisetum 75.
 Plébánia 16.
 Plébános 19., 109.
 Polgári jog 10., 84.
 Polgárok 27.
 Polgárok jogai és kötelességei 84.
 Posztó 70., 97.
 Posztónyíró 16.
 Pozsonyi főispán 29., 30.
 Pör 79.
 Pörhalasztás 82.
 Praeco 79.
 Puskák 49., 50.
 Puskaapor 100.

Q

Quartale 77.

R

Rablók üldözése 43.
 Regalék 24.
 Rendőri felügyelet 42.
 Rétek 55.
 Roland-szobor 68.
 Rozgonyi György 29.
 Rozgonyi István 30.
 Ruházat 94.
 Ruházati ipar 64.

S

Sandeci vám 69.
 Sarú 95.
 Sárosi comes 29.
 Scafeus 76.
 Solidus 75.
 Sólyom 57.
 Sör 105.
 Sörfőzde 16.
 Steynvár 41.
 Súlymértékek 76.

Sch

Schock 74.
 Schönfeld 9.

Sz

Szarvasmarhák 102.
 Szántóföldek 54.
 Szárnyasok 57.
 Szent-Egyed 11.
 Szent-Egyed napi vásár 10., 68.
 Szent-Egyed temploma 15., 107.
 Szent-Imre napi vásár 68.
 Székesfehérvár 40., 52., 69.
 Szokásjog 84.
 Szolgák 21.
 Szomszédos falvak 12.
 Szövőipar 58., 59.
 Sztropkó 31.

T

Tanács gyűlései 18.
 Tanácsszoba 18.
 Tanulók 89.
 Tanultság 89.
 Tapoly 14.
 Tárnoki szék 82.
 Tárnokmester 28, 81.
 Társadalmi élet 84.
 Telepesek 27.
 Tisztviselők 17.
 Tisztviselők járulékai 21.
 Tisztviselők utazásai 33.
 Tized 26., 112.
 Tizedszedők 41.
 Tokaj 41.
 Tornyok 13., 48.
 Trombitások 20.
 Turcz 41.

U

Udvarmester 29.
 Ulászló 52.
 Uncea 74., 76.
 Ungvár 31.
 Utcák 14.
 Útkémlő 20., 40.
 Útmutató 40.
 Útvezető 40.
 Ügyvéd 20., 81.
 Űrmértékek 75.

V

Vadak 56., 103.
 Vagyonbecslés 85.
 Vallásos érzület 113.
 Vallásügy 107.
 Vármunka 47.
 Városház 15.
 Városi bíró 17., 79.
 Városi bíróság 79.
 Város fala 13, 48.
 Városi fogház 43.
 Városi fogoly 43.
 Városi forint 72.

Városi ingatlanok 39.
 Városi iskola 89.
 Városi jegyző 19.
 Városi jövedelmek 24.
 Városi kegyuraság 107., 111.
 Városi kút 46.
 Városi lovász 35.
 Városi nyáj 34.
 Városi pásztor 34.
 Városi pecsét 11.
 Városi szegények 88., 113.
 Városi zászló 68.
 Városrészek 13.
 Város védelme 47.
 Vásár 10., 68.
 Vásártartási jog 68.
 Vászón 97.
 Vászónfehérítő 16.
 II. Vencel 74.
 Világítás 64.
 Vízvezeték 46.
 Vörös forint 71.

Zs

Zsigmond király 10.
 Zsoldosok 31.

